

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΛΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19—ΤΗΛ. 27.689 | 1—15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1954 | ΑΡΙΘ. 23—24

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ κατάργησις τοῦ φόβου.—*Ἀρχιμ. Τίτου Ματθαίου, Ἡ ἀναμενομένη λύτρωσις.—Ε.Γ.Μ., Ἡ Θεοτόκος ἐν τῇ ἱερατογραφίᾳ τῶν Χριστουγέννων.—Δηλώσεις τῆς ὁρθοδόξου ἀντιπροσωπίας ἐν τῷ Β' Συνεδρίῳ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.—Μητροπολίτου Κυθωνιῶν Ἀγαθαγγέλου, Ἐπὶ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, τὰ «Κύκνεια».—Μητροπολίτου πρώην Δήμου Βασιλείου, Διδώρος Μάσχας Μητροπολίτης Λήμων.—Νικ. Β. Τωμαδάκη, Καθηγητοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἡ ἐκκλησιαστικὴ μας ποίησις καὶ Ῥωμανὸς ὁ μελωδὸς (τέλος).—Σοφοκλ. Δώλη, Ὑφηγητοῦ τῆς Θεολογίας, Ἡ περὶ θείας τοῦ Χριστοῦ κενώσεως θεωρία. Ἡ ὁρθόδοξος ἀποψις (τέλος).—Δαμιανοῦ Μ. Στρουμπούλη, Ἄνθρωποι καὶ μηχαναί.—Τ., Ἀπὸ μίαν περιοδείαν.—Ἡ δεκαετηρίς τοῦ Ο.Η.Ε.—Νέαι σημαντικαὶ δωρεαὶ τῶν Ἐθνῶν Ἐκκλησιῶν.—Παρατηρήσεων Στήλη: Αἱ εὐχαὶ μας. Δύο διαθνήεις ἐπέτειοι. Ὑπάρχει διαφορὰ;—Χρονικά.—Βιβλιοκρισία.—Βιβλιογραφία.—Τὰ περιεχόμενα τοῦ ΛΑ' τόμου (1954) τῆς «Ἐκκλησίας».*

Η ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΟΒΟΥ

«Μὴ φοβεῖσθε». Εἶναι ἡ παρήγορος φωνὴ τοῦ οὐρανοῦ ἀγγέλου, ὅστις κατήλθεν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Βηθλεέμ, ἵνα ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ἐκεῖ «ἀγραυλοῦντων» ποιμένων ἀναγγείλῃ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὴν κατὰ τὴν ἁγίαν ἐκείνην νύκτα συντελεσθεῖσαν πραγματοποίησιν τῆς «προσδοκίας τῶν ἐθνῶν». Ὁ ἐναγωνίως ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ἀναμενόμενος «Σωτὴρ» εἶχεν ἔλθει ἤδη τὴν ἐσπέραν ἐκείνην εἰς τὴν ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ κακοῦ στενάζουσαν γῆν, ὡς «βρέφος ἐσπαργανωμένον κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ». Ἐντεῦθεν τὸ καταλάμπαν τὴν «χώραν», ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους τῆς χειμερινῆς νυκτός, ἔκπαυλον φῶς, ἡ «δόξα Κυρίου», ἣτις «περιέλαμψε» καὶ τοὺς ἀπλοϊκοὺς ἐκείνους χωρικοὺς, οἱ ὅποιοι, ὡς ἦτο ἐπόμενον, «ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν».

Ἄλλὰ δὲν ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον Ἐκεῖνος, ἵνα ἐμπνεύσῃ τὸν φόβον. Δὲν ἀνήκει εἰς τὴν χορείαν ἐκείνων, οἵτινες διὰ τοῦ τρόμου καὶ διὰ τῆς βίας «κατακυριεύουσι τῶν λαῶν» καὶ «κατεξουσιάζουσι τῶν ἐθνῶν» καί, ἕνεκα τοῦ

φόβου τῶν δυναστευομένων, «εὐεργέται αὐτῶν καλοῦνται». Ὅπως τούναντίον, ὁ ἐκ τῆς ταπεινῆς Παρθένου ἐν τῷ Σπηλαίῳ γεννηθεὶς «Χριστὸς Κύριος» ἦλθε «πραῦς καὶ σώζων» καὶ ἐπιθυμῶν οὐχὶ «διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι», μέχρι καὶ τοῦ «δοῦναι τὴν ψυχὴν Αὐτοῦ», ἵνα ἐπιτύχῃ τοῦ μεγάλου καὶ ἁγίου Αὐτοῦ σκοποῦ. Εἶναι δὲ τοῦ ἐν Βηθλεέμ γεννηθέντος Σωτῆρος σκοπὸς ν' ἀπαλλάξῃ «ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν» τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες, ἕνεκα τούτων, «φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας». Καὶ ἐπιθυμεί, ἄρα, ν' ἀπαλλάξῃ αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τοῦ «φόβου», οὗτινος ἡ ἁμαρτία ἀποτελεῖ τὴν πηγὴν, ἐξ ἧς ἐπίσης πηγάζει καὶ πᾶν ὅ,τι συντελεῖ εἰς τὴν διατήρησιν καὶ εἰς τὴν διαιώνισιν αὐτοῦ.

Ἡ ἁμαρτία προὔξενησεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀπ' ἀρχῆς τὸν «φόβον» καὶ κατέστησεν αὐτοὺς ἀνικάνους νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐνώπιον τοῦ Δημιουργοῦ, Οὗτινος ἡ παρουσία ἦτο δι' αὐτοὺς πρότερον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης πηγὴ. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς ἁμαρτίας εἶναι ὁ θάνατος, ὅστις καὶ ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῶν παντὸς εἶδους φόβων, ὑπὸ τῶν ὁποίων ταράσσεται διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ.

«Ἐχθροὶ τοῦ Θεοῦ» γινόμενοι διὰ τῆς ἁμαρτίας, οἱ ἄνθρωποι ἀπώλεσαν τὴν ἀπὸ τῆς θείας Ἀγάπης ἀπορρέουσαν εὐδαιμονίαν. Βαθυτάτην δ' ἔχοντες τὴν συνείδησιν τῆς, ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν Θεὸν «ἐχθρας», ἐνοχῆς των, μόνον «φόβον» ἦτο δυνατόν νὰ αἰσθάνωνται εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν ἐπαφῆς πρὸς τόν, ἀφ' οὗ διὰ τῆς «ἐχθρας» ἐκείνης ἀπηλλοτριώθησαν, Θεόν. Ἄλλὰ καὶ ἕνεκα τῆς διὰ τῆς ἁμαρτίας ἐπελθούσης εἰς τὴν ἀνθρωπότητα συσκοτίσεως τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας, ἀπώλεσαν αὕτη, ὡς εἰκός, καὶ τὸν ὀρθὸν τρόπον τοῦ συναισθάνεσθαι, τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ πράττειν.

Τῆς τοιαύτης πνευματικῆς καταστάσεως τῆς ἀνθρωπότητος ἀπότοκος ὑπῆρξεν ἡ, μέχρι λατρείας, ὑπερτροφικὴ ἀνάπτυξις τῆς πρὸς τὸ ἴδιον ἐγὼ ἀγάπης ἐκάστου. Ἡ καθ' ὑπερβολὴν δὲ ἐγωϊστικὴ αὐτὴ θεώρησις τῆς ζωῆς τὴν ἔλλειψιν ἐμπιστοσύνης μόνον, τὴν καχυποψίαν, ἠδύνατο νὰ παραγάγῃ εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ μεταξὺ τούτων, ἐπίσης, ἀναπτυχθεῖσα «ἔχθρα», τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ὁποίας εἶναι πλήρης ἡ παγκόσμιος ἱστορία. Πόσους δὲ «φόβους» δημιουργεῖ ἡ τοιαύτη τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπον καχύποπτος καὶ ἐχθρική διάθεσις—καὶ ἐξ ἀντικειμενικῶν ἀφορμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὑποκειμενικῶν καθαρῶς προκαταλήψεων—μόλις εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ εἰπωμεν. Ἡ ἐποχὴ μας, βαρυνομένη μὲ τὰς ὀδυνηρὰς συνεπειὰς δύο τρομερῶν παγκοσμίων πολέμων καὶ τελοῦσα εἰσέτι ὑπὸ τὸ κράτος τῆς φοβίας τῶν προσδοκωμένων νέων δεινῶν, εἶναι ἀπόδειξις τρανωτάτη τοῦ μέχρι ποῦ δύναται νὰ ὀδηγήσῃ ἡ ἔλλειψις τῆς μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐμπιστοσύνης καὶ ἡ ἐπικράτησις τῆς καχυποψίας.

Ἄλλὰ τὸ ἐν τῇ φάτῃ τῆς Βηθλεὲμ «ἐσπαργανωμένον» θεῖον Βρέφος διὰ τοῦτο, ἀκριβῶς, ἀποκαλεῖται «Σωτὴρ» ὑπὸ τοῦ εὐαγγελιζομένου τὴν γέννησιν Αὐτοῦ οὐρανοῦ λειτουργοῦ: Διότι ἦλθεν, ἵνα ἄρῃ ἐκ τοῦ μέσου «τὴν ἔχθραν»—καὶ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν μετὰ τῶν ἀνθρώπων—καὶ, «ποιῶν εἰρήνην», νὰ καταρρίψῃ «τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ». Θέλει νὰ καταστήσῃ τοὺς ἀνθρώπους «οἰκείους τοῦ Θεοῦ», ἀποκαθιστῶν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀρχικὴν τῶν θεσιν, εἰς τὴν θεσιν «τέκνων» καὶ «κληρονόμων τῆς βασιλείας» Του, ἐξ ἧς εἶχον ἐκπέσει ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας. Τῆς τοιαύτης δὲ πρὸς τὸν κοινὸν Δημιουργὸν καὶ Πατέρα υἱικῆς οἰκειότητος τῶν ἀνθρώπων ἀποκαθισταμένης, ἐξαφανίζεται μὲν ὁ ὑπὸ τῆς ἐνοχῆς τῆς πρὸς Αὐτὸν «ἔχθρας» ἐμβληθεὶς εἰς τὰς ψυχὰς τούτων «φόβος», ἀποκαθίστανται δὲ καὶ οἱ μεταξὺ αὐτῶν ἀδελφικοὶ δεσμοί, οὓς διέρρηξεν ἡ ἁμαρτία. Καὶ οὕτως ἐξαλείφεται πᾶσα ἐκ τῆς προτέρας διασπάσεως τῆς ἀδελφικῆς ταύτης σχέσεως μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων κακὴ διάθεσις καὶ καχυποψία, πρόρριζα δὲ ἀνασπᾶται ἡ αἰτία τοῦ ἀπ' ἀλλήλων «φόβου» τῶν ἀνθρώπων.

Τῆς παλαιᾶς «ἔχθρας» τὴν θέσιν καταλαμβάνει τώρα «ἡ ἀγάπη», ἥτις «οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς», ἐξικνουμένη μέχρι καὶ τῆς αὐτοθυσίας, ἐν ἣ καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος νικᾶται· «ἡ δὲ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον». Καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν ἀπευθύνεται, κατ' ἐπανάληψιν, πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἡ παρήγορος σύστασις τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Οὐρανοῦ, νὰ «μὴ φοβῶνται» πλέον. Ἐν ἀρχῇ ἀπηυθύνθη πρὸς τὸν φοβηθέντα ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ ἀγγέλου πατέρα τοῦ Προδρόμου («Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία»). Τὸ δεύτερον ἠκούσθη ἀπὸ τὴν ἐπὶ τῷ ἀρχαγγελικῷ χαιρετισμῷ θορυβηθεῖσαν Θεοτόκον Παρθένον («Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ»). Τὸ τρίτον ἀπευθύνεται ἤδη πρὸς τοὺς ὑπὸ «φόβου μεγάλου» καταληφθέντας ποιμένας τῆς Βηθλεὲμ: «Μὴ φοβεῖσθε». Ἐπαναλαμβάνεται δέ, καὶ μετὰ ταῦτα, πολλάκις ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, καὶ δὴ καὶ ἀπὸ τοῦ στόματος Αὐτοῦ τοῦ Κυρίου.

Πᾶσα αἰτία «φόβου» ἐξέλιπε μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, διότι Ἐκεῖνος διὰ τῆς ἐν Αὐτῷ ἐκδηλώθεισας θείας ἀγάπης «ἀπέκτεινε τὴν ἔχθραν» καὶ, νικήσας τὸν θάνατον, ἐκάλεσε τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὸ «μέγα δεῖπνον» τῆς «χαρᾶς τοῦ Κυρίου». Δι' Αὐτοῦ δὲ «ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν πρὸς τὸν Πατέρα», ὅσοι τῇ ἀληθείᾳ ἐπιστεῦσαμεν εἰς Αὐτόν, ἐφ' ὅσον καὶ ἀποδεικνύομεν τὴν εἰς Αὐτὸν πίστιν μας ζῶσαν καὶ καρποφόρον, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ καὶ ἐνεργῶ.

Διὰ τοῦτο καὶ τὸν πρὸς τοὺς ποιμένας εὐαγγελισμὸν τῆς ἐκ τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου «χαρᾶς» συνώδευσεν ὁ ὑπερκόσμιος ἀγγελικὸς ἐκεῖνος ὕμνος: «*Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία*».

Ἄλλὰ πολὺ ἀπέχει, δυστυχῶς, ἀκόμη ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνστερνισθῇ ἐν τῷ συνόλῳ τῆς καὶ ἐξ ὀλοκλήρου τὸ οὐράνιον τοῦτο μήνυμα τῆς «εἰρήνης» καὶ τῆς «εὐδοκίας». Δι' ὃ καὶ στερεῖται εἰσέτι, κατὰ τὸ πλεῖστον, τῆς ἐκ τῆς γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἀληθινῆς «χαρᾶς», συνέχεται δὲ εἰσέτι, ὡς μὴ ὄφελεν, ὑπὸ τοῦ «φόβου», παραπαίονσα καὶ ταλανιζομένη εἰς τὴν ἀγωνιώδη προσπάθειαν τῆς ἀναζητήσεως τῆς παμποθήτου, πλὴν ἀνεφίκτου εἰσέτι, εἰρήνης.

Εὐχηθῶμεν, ὅπως οἱ εἰς τὸν γεννηθέντα Σωτῆρα πιστεύοντες ἀποτελῶσι πάντοτε «τὸ

Η ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗ ΛΥΤΡΩΣΙΣ

«Λύτρωσιν ἀπέστειλε τῷ λαῷ αὐτοῦ»
(Ψαλμ. 110,9)

Εἰς τὸν μεσσιακὸν τοῦτον ψαλμὸν ὁ ἱερός συγγραφεὺς βυθίζει τὴν σκέψιν του εἰς τὸ βάθος τῶν αἰώνων καὶ προφητεύει τὴν ἀναμενομένην ὑπὸ τοῦ Μεσσία, τοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένου Σωτῆρος, λύτρωσιν τοῦ κόσμου. Τὸ πνεῦμα τοῦτο τῆς λύτρωσεως, βαθύτερα ἀπόρροια τοῦ διακαοῦς πόθου τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐκ τοῦ κακοῦ, διαφαίνεται εἰς κάθε λόγον προφητικὸν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, παρίσταται ὡς βαθεῖα νοσταλγία τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ εὐσεβοῦς ἀνθρώπου ἀπὸ τῶν δεινῶν τῆς ἀνομίας καὶ τῆς κακίας, διαγράφεται ὡς τελικὸν καὶ σωτήριον μέσον τῆς θείας ἀνυψώσεως τοῦ θρησκείοντος ἀνθρώπου εἰς ὅλην τὴν ἁγίαν Βίβλον, δηλοῦται δ' ὡς σκοπὸς τοῦ αἰωνίου σχεδίου τῆς σωτηρίας τοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δημιουργηθέντος ἀνθρώπου. Εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς ἀρχαιότητος παρατηρεῖται ἡ προσδοκία αὕτη τῆς σωτηρίας, ἀλλ' εἰς τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν ἡ λύτρωσις ἀναμένεται ὑπὸ τοῦ Μεσσία Χριστοῦ, τοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένου Σωτῆρος, τοῦ μέλλοντος νὰ λύτρωσῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ κακοῦ καὶ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ.

Ἡ λύτρωσις αὕτη, περὶ τῆς ὁποίας οἱ μεγάλοι Προφῆται προεφήτευσαν, παραστήσαντες πρὸ πολλοῦ χρόνου τὸ ἅγιον Πρόσωπον, ὅπερ θὰ ἐνεσάρκωνε τὴν θεῖαν αὐτὴν ἐπιταγὴν τοῦ Θεοῦ, τὴν φύσιν καὶ τὰ μέσα αὐτῆς, ἅτινα εἰς τὸ αἰώνιον σχέδιον τῆς σωτηρίας θὰ μετῆροχο το ἄναμενόμενος Μεσσίας Χριστός, πραγματοποιεῖται διὰ τοῦ «Ἐμμανουήλ», τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας ἐνανθρωπήσαντος Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν. Πολλοὺς ἴσως λυτρωτὰς ἐγνώρισεν ὁ κόσμος, πολλῶν ἐδέχθη τὰ ἐλπιδοφόρα τῆς νίκης μηνύματα, ἀλλ' οὐδὲν ἐξ αὐτῶν εἶχε τὸ περιεχόμενον τῆς πραγματικῆς λύτρωσεως, καθ' ὅτι δὲν εἶναι ἀληθινὴ λύτρωσις ὅ,τι ἐπιφέρει εἰς τὸν ἕνα μὲν εὐτυχίαν καὶ χαρὰν, εἰς τὸν ἄλλον δὲ ζυγὸν δουλείας καὶ στέρησιν παντὸς ἀγαθοῦ.

Τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἡ λύτρωσις δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὰς ἄλλας τῶν ἀνθρώπων λυτρώσεις, διότι τὸ ἅγιον Πρόσωπόν Του προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἀληθινὴ καὶ πραγματικὴ, διότι Ἐκεῖνος κεῖται

φῶς τοῦ κόσμου» καὶ «τὸ ἅλας τῆς γῆς», ἡ «μικρὰ ζύμη» δὲ τοῦ εἰσέτι «μικροῦ ποιμνίου» τοῦ Χριστοῦ, τοῦ μοναδικοῦ Ἄρχοντος τῆς «εἰρήνης», ἀξιοθῆ νὰ ζυμώσῃ «ὅλον τὸ φύραμα». Διότι τὸ σήμερον ἔτι ἀσύλληπτον ὄνειρον τῆς εἰρήνης θὰ γίνῃ πραγματικότης καὶ πᾶσα αἰτία παντὸς εἶδους «φόβου» θ' ἀποσκορακισθῇ ἀπὸ τῆς γῆς, μόνον ὅταν «πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσῃται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστός εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς».

«ἐν ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ» καὶ προσφέρει ταύτην πρὸς πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον καὶ εἶναι ἐπομένως καθολικὴ. Ἀλλὰ καὶ τὰ μέσα, δι' ὧν χαρίζεται εἰς τὸν κόσμον ὅλον τὴν ἀναμενομένην ταύτην λύτρωσιν, εἶναι ὅλως διάφορα τῶν μεθόδων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ παροδικοί καὶ ἀτελεῖς ἄνθρωποι ἐπιδιώκουσι νὰ ἐργασθῶσι μακρὰν τοῦ Θεοῦ τὴν ἐκ τοῦ κακοῦ ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐθνῶν. Οὐδεμία τῆ ἀληθείᾳ σύγκρισις δύναται νὰ γίνῃ τῶν προθέσεων τῶν δυναστῶν τῶν λαῶν ἢ τῶν μεγάλων φιλοσόφων πρὸς τὰ ἐπιτεύγματα τῆς θείας λυτρώσεως τοῦ γεννηθέντος Χριστοῦ.

Περὶ τῆς ἀληθινῆς ταύτης τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ λυτρώσεως ἔχομεν οὐ μόνον ἀπλὰς ἐνδείξεις, ἀλλὰ σαφεῖς καὶ ἀπὸ ἀποδείξεις, διότι τί ἄλλο εἶναι διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος αἱ ἱστορικαὶ μαρτυρίαι τῶν θαυμαστῶν γεγονότων τοῦ μεγάλου τούτου θαύματος τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ, τοῦ κοσμοσωτηρίου ἔργου Αὐτοῦ καὶ τοῦ τέλους, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεσφράγισεν ὁ Κύριος τὴν σωτήριον Αὐτοῦ λύτρωσιν εἰς τὸν κόσμον; Ὅσα περὶ τῆς ἐλεύσεως Αὐτοῦ προεῖπον οἱ Προφῆται τοῦ Ἰσραήλ, τῆς προσδοκίας, τῆς λυτρώσεως καὶ τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου, ἐπραγματοποιήθησαν ἐν Αὐτῷ καὶ ἀπέδειξαν ὅτι εἶναι τῷ ὄντι θεῖος Λυτρωτής.

Ἡ θαυμαστὴ τοῦ Σωτῆρος γέννησις, τὰ σημεῖα, δι' ὧν ἐπιστοποιήθη ἡ ἐξ οὐρανοῦ ἔλευσις Αὐτοῦ, ὁ ἅγιος Αὐτοῦ βίος, ἡ διδασκαλία Του, τὰ θαύματά Του, τὸ σταυρικὸν Αὐτοῦ τέλος καὶ ἡ Ἀνάστασις κεῖνται ὡς τὸ μοναδικὸν θαῦμα τῆς παγκοσμίου ἰστορίας, εἰς τὴν μελέτην τοῦ ὁποίου καλεῖται ὁ ἄνθρωπος, ὅσας αἱ μεγάλαι τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἑορταὶ μᾶς ὑπενθυμίζουν τὸ τί ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, τί προσέφερεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἡ ἐνσάρκωσις Του καὶ τί Ἐκεῖνος εἰργάσθη χάριν αὐτῆς.

Ἀτυχῶς δὲν ἐμελετήθησαν εἰσέτι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὅσον ἔπρεπε αἱ ἀρχαὶ τῆς θείας ταύτης λυτρώσεως καὶ δὲν ἐπεξητήθη ὁ προσανατολισμὸς αὐτῶν πρὸς αὐτὴν. Τοῦτο δὲ εἶναι συνέπεια τῆς πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν παρουσιαζομένης ἐκείνου ἀπιστίας. Ἐξ αὐτῆς ἀπορρέει πᾶσα ἄλλη ἐν τῷ κόσμῳ κακία καὶ στέρησις τοῦ ἀγαθοῦ. Ὁ Χριστὸς παρέσχεν ἡμῖν τὰ μέσα τῆς λυτρώσεως, ἔδειξε τὸν δρόμον, τὸν ἀσφαλῆ καὶ μοναδικόν, τὸν ὀδηγοῦντα πρὸς αὐτὴν, κατέστησε τὴν λύτρωσιν τῆς Χάριτος δυνατὴν εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους. Ὅ,τι δὲν ἐπετεύχθη ἀκόμη ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ κόσμῳ καὶ δὲν ἐπληρώθη ἐν αὐτῷ ὀφείλεται εἰς τὴν μὴ ἀναγνώρισιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς Λυτρωτοῦ τοῦ κόσμου, καὶ τῶν αἰώνιων ἀρχῶν τοῦ σωτηριώδους Αὐτοῦ ἔργου.

Λαοὶ στεροῦνται εἰσέτι πάσης ἐλευθερίας, ἄλλοι καταδυναστεύονται καὶ ζῶσιν ἐν πολέμοις, ἕτεροι ἐν διαρκεί φόβῳ καὶ δυσπιστίᾳ πρὸς ἀλλήλους, διότι ἐλείπει ἡ ἀρραγῆς βᾶσις, ἐφ' ἧς δέον, νὰ στηρίξωσι πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν, κοινωνίαν τοῦ δικαίου καὶ ἀγαθῆν ζωὴν. Πραγματικὴν λύτρωσιν θὰ προσέφερεν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς γῆς οὐχὶ ἀπαξ, ἀλλὰ πάντοτε, ὁ Φωτοδότης Κύριος, ἐὰν τὰ σχέδια καὶ τὰ σύμφωνα τῶν ἐθνῶν ἐστηρίζοντο ἐπὶ τοῦ αἰωνίου

σχεδίου τῆς λυτρώσεως Αὐτοῦ. Πνευματικὴ αὕτη οὕσα, παρέχει τὴν δυνατότητα πρὸς κατανόησιν καὶ ἀπόκτησιν τοῦ κόσμου τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐφαρμογὴν συνάμα τοῦ εὐρυτάτου κοινωνικοῦ ἐν τῷ παρόντι βίῳ περιεχομένου αὐτῆς.

Αἱ αἰώνια ἀξία ἔχουσι τὰς ρίζας αὐτῶν εἰς τὸ βαθὺ περιεχόμενον τῆς χριστιανικῆς λυτρώσεως, ἀποκαλύπτουσιν ὅμως τὰς εἰδρυτικὰς ἐνεργείας τῶν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ προάγουσι τὸν πολιτισμόν. Δῆλα δὴ, ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦ Λυτρωτοῦ Χριστοῦ φέρεται πρὸς τὴν αἰωνιότητα καὶ τὴν θέωσιν, γνωρίζει νὰ ἐξυπηρετῇ τὸν σκοπὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ, ἐφαρμοζὼν ἐμπράκτως τὰς κοινωνικὰς ἀρχὰς τῆς λυτρώσεως. Δὲν εἶναι ἐπομένως ἀφρημένη ἡ λύτρωσις αὕτη διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἔχει βαθὺ νόημα καὶ σκοπὸν, ἀφ' οὗ κατορθώνει νὰ πραγματοποιῇ ἐν πλάτει τὰς ἀρχὰς τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης, νὰ καθαρῶσιν τὴν ψυχὴν ἀπὸ πάντα ῥύπον ἁμαρτίας καὶ ν' ἀπαλλάσῃ ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῆς πνευματικῆς δουλείας, ν' ἀγιάξῃ καὶ μεταμορφώσῃ αὐτήν, νὰ δημιουργῇ τέλος κοινωνίαν ἀδελφῶν μεταξὺ ὅλων τῶν οἰκούντων τὴν γῆν. Οὕτως ἐρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν, ἡ ζωὴ ἀνακτᾷ τὸν ἀληθῆ αὐτῆς σκοπὸν διὰ πάντα ἄνθρωπον, ὑπερισχύει τὸ πνεῦμα κατὰ τῆς ὕλης καὶ προάγεται τὸ ἀγαθόν.

Τόσον ὡς ἄτομα, ὅσον καὶ ὡς λαοὶ ποθοῦμεν τὴν λύτρωσιν, διότι πάσχουμεν εἰσεῖτι ἀπὸ τόσας κακίας καὶ τόσα πάθη. Ὅποια μεγάλα προβλήματα δημιουργεῖ ἡ κοινωνικὴ ἀδικία καὶ ἡ ὑποδούλωσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ κακὸν καὶ τὴν ἁμαρτίαν! Ἐλεύθεροι πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς γινόμεθα μόνον διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Σπῶμεν τὰ δεσμά τῆς δουλείας καὶ λυτρουόμεθα, ἐφ' ὅσον ἐσωτερικῶς μετεβλήθημεν. Τὸ μυστικὸν τῆς ἐπιτυχίας ἐγκτεται εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖον.

Ἡ βαθεῖα πρὸς τὸν Σωτῆρα πίστις φέρει τὴν ἐνωσιν μετ' Αὐτοῦ καὶ τὴν ταύτισιν τῆς προσωπικῆς μας θελήσεως πρὸς τὰς σωτηριώδεις ἀρχὰς τῆς λυτρώσεως Αὐτοῦ. Δημιουργοῦμεν οὕτω πλούσιον ἐσωτερικὸν κόσμον, ἀνώτερον καὶ εὐγενέστερον, ἐξ οὗ μετὰ ταῦτα ἀπορρέει πᾶσα ἄλλη ὑπὲρ τῆς κοινωνίας τοῦ συνόλου τῆς ἀνθρωπότητος ἀγαθὴ ἐκδήλωσις. Ἄνευ αὐτῆς τῆς οἰκειώσεως τῆς λυτρώσεως, περὶ ἧς ὀμιλεῖ ἡ ἀγία ἡμῶν Ἐκκλησία, ἀδυνατοῦμεν, νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἀνυπέροχον καὶ μοναδικὴν εἰς ἀξίαν καὶ πνευματικὸν βάθος Χάριν τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἀπαιτεῖται λοιπὸν ἀναγνώρισις καὶ εἰλικρινὴς πρὸς Αὐτὸν πίστις, ὡς Λυτρωτὴν, καὶ διαρκῆς προσπάθεια προσοκλήσεως τῆς ἀγίας Αὐτοῦ Χάριτος, δι' ἧς ἐπιτυγχάνομεν πᾶσαν πνευματικὴν καὶ ἀγαθὴν ἡμῶν πρόσοδον.

Ὁ εὐσεβεὶς λάτρεις τοῦ Λυτρωτοῦ Χριστοῦ ἀνατέλλει καὶ πάλιν ἡ μεγάλη καὶ ἐπιφανὴς ἐορτὴ τῆς γεννήσεως Αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον. Οἱ κώδωνες τῶν ναῶν θὰ σημάνωσι τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα τοῦ κοσμοσωτηρίου τούτου γεγονότος καὶ ἡμεῖς εὐλαβῶς θὰ ὑποκλιθῶμεν πρὸ τῆς εἰκόνης τῆς Γεννήσεως Αὐτοῦ. Ὁ ἀσπασμὸς ἡμῶν σημαίνει, ὅτι ἀναγνωρίζομεν Αὐτὸν ὡς Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν μας.

Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ ΕΝ ΤΗ ἈΣΜΑΤΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Εἶναι φυσικὸν κατὰ τὸν ἐορτασμὸν τοῦ κοσμοσωτηρίου γεγονότος τῆς ἐνσάρκου Γεννήσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ νὰ ἐξυμνῆται καὶ τὸ ἱερὸν πρόσωπον τῆς Παρθένου Μαρίας, ἐξ ἧς ἐδανείσθη ὁ Θεὸς τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα, ἀφ' οὗ εἰς τὸ γεγονὸς ἀκριβῶς τοῦτο ὀφείλει τὴν, ἧς ἀπολαύει, ἐξαιρετικὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τιμὴν ἢ Θεοτόκος. Ἀφ' οὗ ὅμως ὁ Υἱὸς τῆς Παρθένου μᾶλλον καὶ οὐχὶ αὐτὴ ἢ Παρθένος ἐορτάζεται κατὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, ἕμμεσος εἶναι τῆς Θεοτόκου ἢ ἐξύμνησις ἐν τῇ ἱερᾷ τῆς ἐορτῆς ταύτης ἄσματογραφίᾳ, αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐορταζομένου γεγονότος ἀποτελοῦντος τὸν πραγματικώτερον ὕμνον πρὸς τὴν ὑπουργήσανσαν κατ' αὐτὸ Παρθενομήτορα, ἧς ἡ τιμητικὴ μνεῖα ἀπαντᾷται ἐν πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἱεροῖς ἄσμασι τῆς ἡμέρας ταύτης. Οὐχ ἦττον ὅμως ἡ Ἐκκλησία ἤθελε καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως νὰ ἐκφράσῃ τὰ πρὸς τὴν Θεοτόκον εὐλαβῆ αὐτῆς αἰσθήματα καὶ ὥρισε τὴν ἐπομένην τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων ὡς ἡμέραν «Συνάξεως» τῶν πιστῶν πρὸς τιμὴν Αὐτῆς, ἔχει δὲ καὶ ἰδίους ὕμνους, ἐν τε τῇ ἀκολουθίᾳ τῶν λεγομένων «Βασιλικῶν Ὁρῶν» τῆς παραμονῆς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων, ὀλοκληρωτικῶς ἀφιερωμένους εἰς τὴν ἐξύμνησιν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Τοὺς ὕμνους τούτους τῶν «Βασιλικῶν Ὁρῶν» τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων ἐμπνέει ἡ δραματικὴ ἀγωνία τοῦ Μνήστορος Ἰωσήφ, ἀγνούσοντας

Κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἡμέραν θ' ἀναμνησθῶμεν εὐγνωμόνως τῆς θαυμαστῆς γεννήσεώς Του καὶ θὰ προσευχηθῶμεν πρὸ τοῦ θεοῦ Βρέφους, νὰ καταπέμπῃ τὴν Χάριν Του εἰς ἡμᾶς καὶ νὰ μᾶς ἀπαλλάτῃ ἀπὸ κάθε κακόν. Ὅλοι μας κάτι ἔχομεν, νὰ Τοῦ εἴπωμεν. Ποθοῦμεν τὴν αἰώνιαν λύτρωσιν, διψῶμεν τοὺς κόσμους τῆς ἀληθείας καὶ τῆς γνώσεως. Εὐχόμεθα καὶ ἐπικαλούμεθα τὴν εἰρήνην καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἐπιθυμοῦμεν, νὰ καταστῶμεν δημιουργικοὶ εἰς τὴν ζωὴν μας καὶ ἀξιοὶ τῆς λυτρωτικῆς Αὐτοῦ Χάριτος. Ἐμπρὸς λοιπὸν ἄς καταστήσωμεν κοινωνοὺς αὐτῆς καὶ ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ἄς μεταβληθῶμεν εἰς ὑγιᾶς καὶ καλὸν πνευματικὸν φύραμα ἐντὸς τῆς νοσηρᾶς συγχρόνου κοινωνίας. Πολλὰ δυνάμεθα, νὰ πράξωμεν. Ἐχομεν τὸν Ὁδηγόν, τὸν Σωτῆρα, τὸν Λυτρωτὴν «ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἢ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσῃται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας καὶ καθάρσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων» (Τίτ. 2, 11-14).

Ἀρχιμ. ΤΙΤΟΣ ΜΑΤΘΑΙΑΚΗΣ

ἐν ἀρχῇ τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, καὶ ἡ φωτεινὴ τῆς ἀγωνίας ταύτης λύσις διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν οὐρανιας ἀποκαλύψεως τῆς ἰδιαιτέρας τιμῆς, ἧς θὰ ἡξιοῦτο, νὰ χρησιμεύσῃ ὡς προστάτης καὶ φύλαξ τῆς Μητρὸς τοῦ Θεοῦ, ὡς ἱστορεῖ ταῦτα ὁ ἱερός εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος (α' 18-25).

Παρουσιάζει λοιπὸν ὁ ἱερός ἁματογράφος τὸν Ἰωσήφ ἀποροῦντα καὶ ἀγωνιῶντα καὶ μετὰ πικροῦ παραπόνου ἀπευθυνόμενον πρὸς τὴν Παρθένον, ἀνακοινοῦντα δὲ εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχικὴν του ἀπόφασιν ὅπως «λάθρα ἀπολύσῃ αὐτὴν» καὶ λέγοντα :

«Τί τὸ δράμα τοῦτο, ὃ ἐν σοὶ τεθέσμαι; Ἀπορῶ καὶ ἐξίσταμαι, καὶ τὸν νοῦν καταπλήττωμαι. Λάθρα τοίνυν ἀπ' ἐμοῦ γενοῦ ἐν τάχει. Μαρία, τί τὸ δράμα τοῦτο, ὃ ἐν σοὶ τεθέσμαι; Ἀντὶ τιμῆς, αἰσχύνῃν ἀντ' εὐφροσύνης, τὴν λύπην ἀντὶ τοῦ ἐπαινεῖσθαι, τὸν φόγον μοι προσήγαγες; Οὐκ ἔτι φέρω λοιπὸν τὸ δνειδος ἀνθρώπων. Ὑπὸ γὰρ Ἰερέων ἐκ τοῦ ναοῦ, ὡς ἀμεμπτον Κιρίου σὲ παρέλεβον. Καὶ τί τὸ δρώμενον;» (1).

Εἰς ἄλλο πάλιν ἄσμα ἡ ἰδία Παρθένος ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἀνησυχίας ταύτας τοῦ Ἰωσήφ καὶ ζητεῖ νὰ κατασιγάσῃ τῆς συνειδήσεώς του τὴν ταραχὴν, πληροφοροῦσα αὐτὸν περὶ τίνος ἀκριβῶς πρόκειται καὶ λέγουσα :

«Τί δρῶν με ἐγκνον, στυγιάζεις καὶ ταράττεσαι, ἀγνοῶν ὅπως τὸ ἐν ἐμοὶ φρικτὸν μυστήριον; Λοιπὸν, ἀπόθου φόβον ἅπαντα, τὸ παράδοξον ἐννοῶν. Θεὸς κάτεισι γὰρ ἐπὶ γῆς, δι' ἔλεον, ἐν τῇ μήτρᾳ μου νῦν καὶ σάρκα προσλάβετο. Ὅνπερ τιχτόμενον ὄψει, ὡς ἠυδόκησε· καὶ τῆς χαρῆς πλησθεῖς, προσκυνήσεις ὡς Κτίστην σου. Ὅν Ἄγγελοι ὑμνοῦσιν ἀπαύστως καὶ δοξάζουσι σὺν Πατρὶ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι» (2).

Εἰς τρίτον δὲ ἄσμα ἐμφανίζεται πλέον ὁ Ἰωσήφ ἡσυχος καὶ πλήρης χαρᾶς, διὰ τὸ ἀποκαλυφθῆναι εἰς αὐτὸν μυστήριον, καὶ, πληροφοροῦντα περὶ αὐτοῦ τοὺς ἀποροῦντας, λέγει :

«Ἐγὼ τοὺς Προφήτας ἐρευνήσας καὶ χρηματισθεὶς ὑπὸ Ἄγγελου, πέπεισμαι, ὅτι Θεὸν γενήσῃ ἡ Μαρία ἀνεμνησθέντως, Οὐ εἰς προσκυνήσιν Μάγοι ἐξ Ἀνατολῶν ἤξουσι, σὺν δώροις τιμίσις λατρεύοντες» (3).

Τὴν ἁγίαν Παρθένον ἄλλος ποιητὴς παρουσιάζει ὡς τὴν ἀρίστην προσφορὰν τοῦ ἀνθρώπινου γένους πρὸς τὸν ἐνανθρωπήσαντα Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, διότι «ἐκαστον τῶν ὑπ' Αὐτοῦ γενομένων κτισμάτων τὴν εὐχαριστίαν προσάγει» πρὸς Αὐτόν. Ἀπέναντι τοῦ ὕμνου τῶν Ἄγγέλων, τοῦ Ἀστέρος τοῦ οὐρανοῦ, τῶν δώρων τῶν Μάγων, τοῦ θαυμασμοῦ τῶν Ποιμένων, τοῦ Σπηλαίου τῆς γῆς καὶ τῆς Φάτνης τῆς ἐρήμου, «ἡμεῖς Μητέρα Παρθένον» προσφέρομεν (4), ἡ ὅποια, κατὰ τὸν ποιητὴν τοῦ Κανόνος Κοσμῶν τὸν Μελωδόν, ἐχρησίμωσεν ὡς «θρόνος χερουβικὸς» διὰ τὸν συγκαταβάσαντα Θεόν (5).

Καὶ προσκαλοῦνται, λοιπὸν, ἡ Ἱερουσαλήμ καὶ

«πάντες οἱ ἀγαπῶντες Σιών» νὰ «εὐφρανθῶσι» καὶ νὰ «πανηγυρίσωσιν», ἐπὶ τῷ γεγονότι τῆς τοιαύτης τοῦ Θεοῦ συγκαταβάσεως, διότι :

«Σήμερον ὁ χρόνιος ἐλύθη δεσμός τῆς καταδικῆς τοῦ Ἀδάμ. Ὁ Παράδεισος ἡμῖν ἠνεώχθη ὁ ὄφις κατηγήθη. Ἦν γὰρ ἡπάτησε, πρῶην (γυναῖκα), τὴν ἐθεάσατο τοῦ Δημιουργοῦ γενομένην Μητέρα... Ἦ προσενηύσασα τὸν θάνατον πάση σαρκί, τῆς ἀμαρτίας τὸ ὄργανον, σωτηρίας ἀπὸ τῆς ἐγένετο τῷ Κόσμῳ παντί, διὰ τῆς Θεοτόκου. Βρέφος γὰρ τίκεται ἐξ αὐτῆς; ὁ παντέλειος Θεός. Καὶ διὰ τοῦ τόκου παρθενίαν στρυγγίζει· σειρὰς ἀμαρτημάτων λύει διὰ σπαραγῶν· καὶ διὰ νηπιότητος τῆς Εὐῆς θεραπεύει τὰς ἐν λύσει ὄδυνας» (6).

Ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Θεοτόκου βλέπει τοῦ ὄλου γυναικείου φύλου τὴν ἐντιμον ἀποκατάστασιν ὁ ποιητὴς τοῦ ἀνωτέρου ἁσματος καὶ τὸν τέλειον ἔξαγνισμὸν τῆς μητρότητος, τὴν γυναῖκα δὲ ἀνακηρύσσει δι' αὐτοῦ ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Παρθένου, ἡ Ἐκκλησία ὡς ὄργανον τῆς ἀνθρωπίνης σωτηρίας.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἱερός Λαμασκηνὸς ἐπιθυμῶν νὰ ἐξυμνήσῃ ἰδιαιτέρως τὴν Παρθένον-Μητέρα κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων, καταλαμβάνεται ὑπὸ ἰλίγγου καὶ ἀμυχανίας καὶ ψάλλει πρὸς αὐτὴν τὸ περίπυστον :

«Στέργειν μὲν ἡμᾶς, ὡς ἀκίνδυνον, φόβῳ, ρᾶον σιωπῆν· τῷ πόθῳ δὲ, Παρθένε, ὕμνους ὑφαίνειν συντόμως τεθειμένους· ἐργῶδες ἔστιν· ἀλλὰ καὶ, Μήτηρ, σθένος, ὄση πέφυκεν ἡ προαίρεσις, δίδου» (7).

Ἄλλος δὲ ποιητὴς, ὁ Ἄνδρέας Κρήτης, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν Θεοτόκον, λέγει τὰ ἐξῆς ἀξιοσημείωτα :

«Θεοτόκε Παρθένε, ἡ τεκοῦσα τὸν Σωτῆρα, ἀνέτρεψας τὴν πρῶην κατάραν τῆς Εὐῆς ὅτι Μητὴρ γενοῦσα, τῆς εὐδοκίας τοῦ Πατρὸς, βασιλεύουσα ἐν κόλποις Θεοῦ Λόγον σαρκωθέντα. Οὐ φέρει τὸ μυστήριον ἐρευνᾶν· πιστεῖ μόνη τοῦτο πάντες δοξάζομεν, κράζοντες μετὰ σοῦ καὶ λέγοντες : Ἀνεμνήνευε Κύριε, δόξα σοι» (8).

Ἐκ τῶν ἐπὶ τῇ «Συνάξει» τῆς Θεοτόκου ψαλλομένων ἱερῶν ἁσμάτων, τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῶν Χριστουγέννων, ἄξιος ἰδιαιτέρας ἀναγραφῆς εἶναι ὁ «Οἶκος», ἐν τῷ ὁποίῳ φέρεται ἡ Θεοτόκος ὡς ἡ «τὸν ἀγεώργητον βότρυον βλαστήσασα μυστικὴ ἄμπελος», ἥτις, «ὡς ἐπὶ κλάδων» βασιλεύουσα τὸ θεῖον Βρέφος ἐν ταῖς ἀγκαλαῖς αὐτῆς, ἀπευθύνεται πρὸς αὐτὸ καὶ λέγει :

«Σὺ εἰ καρπὸς μου, σὺ εἰ ζωὴ μου, ἀφ' οὗ ἐγενον, οὐ καὶ ὁ ἡμῖν εἰμὶ· Σὺ μοὶ Θεός. Τὴν γὰρ σφραγίδα τῆς παρθενίας μου ὄρωσα ἀκατάλυτον, κηρύττω Σε ἀτρεπτον Λόγον, σάρκα γενόμενον. Οὐκ οἶδα σποράν, οἶδά Σε λύτην τῆς φθορᾶς. Ἀγνή γὰρ εἰμι Σοῦ προελθόντος ἐξ ἐμοῦ, ὡς γὰρ εἶδες, ἔλιπες μήτρᾳν ἐμὴν, ὄρωσα σῶσαν αὐτήν. Διὰ τοῦτο συζηροῦμαι πάσα κτίσις βοῶσά μοι· Χαῖρε ἡ Κεχαριτωμένη» (9).

E. Γ. Μ.

1. Τὸ Δοξαστικὸν τῆς Α' Ὠδῆς.
2. Τὸ β' Ἰδιόμελον τῆς Θ' Ὠδῆς.
3. Τὸ Δοξαστικὸν τῆς Γ' Ὠδῆς.
4. Τὸ δ' Ἰδιόμελον τοῦ Ἑσπερινοῦ, ποίημα Γερμανοῦ.
5. Ὁ Εἰρμὸς τῆς Θ' φῶδης τοῦ Κανόνος Κοσμῶ τοῦ Μελωδοῦ.

1. Τὸ Δοξαστικὸν τῆς Διτῆς, ποίημα Ἰωάν. Μοναχοῦ.
2. Ὁ Εἰρμὸς τῆς Θ' φῶδης τοῦ Ἰαμβικοῦ Κανόνος.
3. Τὸ γ' Ἰδιόμελον τῶν Αἰνῶν τοῦ Ὁρθρου τῶν Χριστουγέννων.
4. Οἶκος τῆς κατ' Δεκεμβρίου.

Δ Η Λ Ω Σ Ε Ι Σ *
ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ
ΕΝ ΤΩ Β' ΣΥΝΕΔΡΙΩ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
 (15-31 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1954)

Α'.

Ἀήλωσις ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ πρώτου περὶ «πίστεως καὶ τάξεως» (Faith and Order) τμήματος τοῦ Συνεδρίου: «Ἡ ἐνότης ἡμῶν ἐν Χριστῷ καὶ ἡ διαίρεσις ἡμῶν ὡς Ἐκκλησιῶν».

Ἦς ἀντιπρόσωποι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, μετέχοντες τοῦ παρόντος Συνεδρίου τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, υποβάλλομεν τὴν ἐπομένην δῆλωσιν ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ πρώτου τμήματος αὐτοῦ.

1. Ἐμελετήσαμεν τὸ κείμενον τῆς ἐκθέσεως μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος. Διαιρεῖται τοῦτο εἰς τρία μέρη: Τὸ πρῶτον περιέχει μίαν ἱκανοποιητικὴν ἀνάλυσιν τῆς διδασκαλίας τῆς Καινῆς Διαθήκης περὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ ὀργανικὸς χαρακτήρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀδιάσπαστος ἐνότης αὐτῆς μετὰ τοῦ Χριστοῦ τονίζονται ἐπαρκῶς ἐν τῇ ἐκθέσει. Νομίζομεν, ὅτι τοῦτο τοῦλάχιστον, παρέχει, κατάλληλον ἔδαφος διὰ περαιτέρω θεολογικὴν ἐπεξεργασίαν. Τὸ δεύτερον καὶ τρίτον μέρος τῆς ἐκθέσεως πραγματεύονται περὶ τῆς διαιρέσεως τῆς Χριστιανισμοῦ καὶ εἰσηγοῦνται πρακτικὰ μέσα πρὸς ἐπανένωσιν αὐτῆς. Ἐχομεν τὴν πεποίθησιν, ὅτι ταῦτα δὲν ἐπονται λογικῶς καὶ συνεπῶς ἐκ τοῦ πρώτου μέρους. Διότι, ἐὰν πραγματικῶς ἀποδεχθῶμεν τὴν διδασκαλίαν τῆς Καινῆς Διαθήκης περὶ Ἐκκλησίας, θὰ φθάσωμεν εἰς ἐντελῶς διάφορα πρακτικὰ συμπεράσματα, τὰ ὅποια ἐπὶ αἰῶνας εἶναι οἰκεία πρὸς ἡμᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους. Ἡ ὄλη προσέγγις τοῦ προβλήματος τῆς ἐνώσεως εἶναι καθ' ὀλοκληρίαν ἀπαράδεκτος ἐξ ἐπόψεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

2. Ἡ ὀρθόδοξος ἀντίληψις περὶ τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβάλλει διπλὴν τινα συμφωνίαν: α) Ἡ ὀλότης τῆς χριστιανικῆς πίστεως θὰ ἔδει νὰ θεωρηθῆται ὡς μία ἀδιαίρετος ἐνότης. Ἐπομένως, δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ παραδεχθῶμεθα ὠρισμένας μόνον εἰδικὰς διδασκαλίας, ὅσονδήποτε βασικαὶ καὶ ἂν θεωρῶνται αὐταὶ καθ' ἑαυτάς, ὡς π.χ. ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι Θεὸς καὶ Σωτὴρ. Εἶναι ἐπ'ἀνάγκης, ὅπως πᾶσαι αἱ ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων διατυπωθεῖσαι δογματικαὶ ἀλήθειαι, ὡς καὶ ἡ ὀλότης τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας, γίνωσιν ἀποδεκταί. Δὲν δύναται τις νὰ ἱκανοποιηθῆ μετὰ διατυπώσεως ἀπομονωμένας ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἐμπειρίαν τῆς Ἐκκλησίας. Αὐταὶ δέον νὰ ἐκτιμῶνται καὶ κατανοῶνται ἐν τῷ πλαισίῳ πάντοτε τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου, ἡ ἐπανένωσις τῆς Χριστιανισμοῦ, περὶ τῆς ὁποίας ἐνδιαφέρεται τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, εἶναι δυνατόν νὰ ἐπι-

* Παρεχωρήθησαν, πρὸς δημοσίευσιν ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ», ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἰωάννου Καρμίρη, μέλους τῆς τριμελοῦς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς.

τευχθῆ μόνον ἐπὶ τῇ δάσει ὀλοκληροῦ τῆς δογματικῆς πίστεως τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας, ἀνευ οἰασθῆτινος προσθαφαιρέσεως ἢ ἀλλοιώσεως. Οὐδὲ δύναμεθα νὰ δεχθῶμεν αὐστηρὰν διάκρισιν μεταξὺ οὐσιωδῶν καὶ μὴ οὐσιωδῶν δογμάτων, ἢ ὅτι ὑπάρχει χώρος διὰ περιεκτικότητα ἐν τῇ πίστει. Ἐξ ἄλλου ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν δύναται νὰ δεχθῆ, ὅτι «τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὁμιλεῖ πρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς Βίβλου» ἢ μόνον. Διότι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα παραμένει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ μαρτυρεῖ δι' ὀλοκληροῦ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐμπειρίας αὐτῆς. Ἡ Βίβλος ἐδόθη εἰς ἡμᾶς ἐντός τοῦ πλαισίου τῆς Ἀποστολικῆς Παραδόσεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ πάλιν κατέχομεν τὴν αὐθεντικὴν ἐρμηνείαν καὶ διασάφησιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἡ παραδοχὴ λοιπὸν καὶ τῆς Ἀποστολικῆς Παραδόσεως περιορίζει τὴν πραγματικότητα καὶ τὴν συνέχειαν τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας. β) Μόνον διὰ τῆς ἀποστολικῆς Ἰερωσύνης συνεχίζεται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ μυστήριον τῆς Πεντηκοστής. Ἡ ἐπισκοπικὴ διαδοχὴ ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων ἀποτελεῖ ἱστορικὴν πραγματικότητα ἐν τῇ ζωῇ καὶ τῇ διαρθώσει τῆς Ἐκκλησίας καὶ μίαν τῶν προϋποθέσεων τῆς ἐνότητος αὐτῆς διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας περισφύζεται διὰ τῆς ἐνότητος τοῦ ἐπισκοπάτου. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἐν σώμα, τοῦ ὁποίου ἡ ἱστορικὴ συνέχισις καὶ ἐνότης, ὡσαύτως, περισφύζεται διὰ τῆς ἐνότητος τῆς πίστεως, τῆς αὐτομάτως ἐκπηγαζούσης ἐκ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

3. Τοιοῦτοτρόπως, ὅταν ἐξετάζωμεν τὸ πρόβλημα τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας, δὲν δύναμεθα ἢ ἀντιμετωπίσωμεν αὐτὸ καθ' ἄλλον τρόπον, παρὰ ὡς πλήρη ἀποκατάστασιν ὀλοκληροῦ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς διαρθρώσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἅτινα εἶναι βασικὰ διὰ τὴν μυστηριακὴν ζωὴν αὐτῆς. Δὲν προτιθέμεθα νὰ κρίνωμεν τὰς ἑτεροδόξους Ὁμολογίας. Ἐν τούτοις, ἔχομεν τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἐν ταῖς Ὁμολογίαις ταύταις ἐλλείπουσιν ὠρισμένα βασικὰ στοιχεῖα, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν πραγματικότητα τῆς πληρότητος τῆς Ἐκκλησίας. Πιστεύομεν, ὅτι ἡ ἐπιστροφή ἀπασῶν τῶν Ὁμολογιῶν εἰς τὴν πίστιν τῆς ἀρχαίας ἡνωμένης καὶ ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας τῶν ἐπτά Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἤτοι εἰς τὴν καθαρὰν καὶ ἀκαινοτόμητον καὶ κοινὴν κληρονομίαν τῶν προγόνων πάντων τῶν διηρημένων (σήμερον) χριστιανῶν, θὰ ἐπιφέρῃ, μόνη αὕτη, τὴν ποθητὴν ἐπανένωσιν ὄλων τῶν διηρημένων χριστιανῶν. Διότι μόνον ἡ ἐνότης καὶ ἡ κοινωνία πάντων τῶν χριστιανῶν ἐν τῇ μιᾷ κοινῇ πίστει θὰ ἔχῃ ὡς ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα καὶ τὴν κοινωνίαν αὐτῶν ἐν τοῖς μυστηρίοις καὶ τὴν ἐν ἀγάπῃ ἀδιάσπαστον ἐνότητα αὐτῶν, ὡς μελῶν τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σώματος τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

4. Ἡ «τελεία ἐνωσις» δὲ τῶν χριστιανῶν δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνηται, ὅτι θὰ «πραγματοποιηθῆ ἐν τῇ τελευταίᾳ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ» ἀποκλειστικῶς, ἀλλὰ πρέπει ν' ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι ἀκόμη καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῇ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ἐνοικοῦν ἐν τῇ Ἐκ-

1. Ὡς ἐγράφητο ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ πρώτου τμήματος τοῦ Συνεδρίου.

κλησία, εξακολουθεῖ νὰ πνέῃ ἐν τῷ κόσμῳ, καθοδηγῶν ἄλλους τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὴν ἐνότητα. Ἡ ἐνότης, ἄρα, τῆς Ἐκκλησίας δὲν πρέπει νὰ νοηθῆται μόνον ἐν ἐσχατολογικῇ ἐννοίᾳ, ἀλλὰ καὶ ὡς παρούσα πραγματικότης, ἣτις θὰ τελειωθῆ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

5. Ἐπειτα, ἡ ἐκθέσις τοῦ τμήματος εἰσηγεῖται, ὅτι ἡ ὁδός, ἣν ὀφείλει ἡ Ἐκκλησία νὰ ἀκολουθήσῃ διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐνότητος, εἶναι ἡ τῆς μετανοίας. Ἀναγνωρίζομεν, θεοαίως, ὅτι ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουσιν ἀτέλειαι καὶ ἀστοχίαι ἐν τῇ ζωῇ καὶ τῇ μαρτυρίᾳ τῶν χριστιανῶν, ἀπορρίπτομεν ὁμῶς τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία καθ' ἐξουτὴν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπηρεασθῆ πῶς ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἀμαρτίας, ἐφ' ὅσον εἶναι αὕτη τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ταμιούχος τῆς ἀποκεκαλυμμένης κληθείας καὶ «ἀπασσα ἡ λειτουργία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Διὰ τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ ὀμιλῶμεν περὶ μετανοίας τῆς Ἐκκλησίας, ἣτις εἶναι ἀπολύτως ἅγια καὶ ἀλάθητος. Διότι «ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παρυστήσῃ αὐτὸς ἐξουτὴν ἕνδοξον τὴν Ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἅγια καὶ ἄμωμος» (Ἐφεσ. 5, 25-27). Οὕτως ὁ μόνος ἅγιος Κύριος ἠγάγησε τὴν Ἐκκλησίαν Του διὰ παντὸς καὶ ἔταξεν ὡς ἔργον αὐτῆς τὸν «καταρτισμὸν τῶν ἁγίων» καὶ «τὴν οἰκοδομήν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ» (Αἰτ. 4, 12). Ἡ ἀγιότης λοιπὸν τῆς Ἐκκλησίας δὲν παραβλάπτεται ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν καὶ ἀτελειῶν τῶν μελῶν τῆς. Αὐταὶ κατ' οὐδένα λόγον ἰσχύουσιν νὰ μειώσωσιν ἢ νὰ ἐξαντλήσωσιν τὴν ἀνεξάντλητον ἀγιότητα τῆς θείας ζωῆς, ἣτις ἐκ τῆς Κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας διαχέεται καθ' ἅπαν τὸ σῶμα.

6. Ἐν συμπεράσματι, ὀφείλομεν νὰ διαδηλώσωμεν τὴν βαθεῖαν πεποίθησιν ἡμῶν, ὅτι μόνον ἡ ἅγια Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διεφύλαξε «τὴν ἅπαξ παραδοθεῖσαν τοῖς ἁγίοις πίστιν» ἐν πάσῃ τῇ πληρότητι καὶ καθαρότητι αὐτῆς. Τοῦτο δὲ ὅχι ἐνεκεν τῆς ἀνθρωπίνης ἡμῶν ἀξιομισθίας, ἀλλὰ διότι εὐαρεστεῖται ὁ Θεὸς νὰ διατηρῇ «τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἡ τοῦ Θεοῦ» (Β' Κορ. 4, 7) (1).

B.

Ἀήλωσις ἐπὶ τοῦ κυρίου θέματος τοῦ Συνεδρίου:
«Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἐλπίς τοῦ κόσμου».

Διαπεπιστευμένοι μετὰ τῆς εὐθύνης τῆς ἀντιπροσωπεύσεως τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τῶν μετε-

χουσῶν τοῦ Συνεδρίου τούτου τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, θεωροῦμεν καθήκον ἡμῶν, ὅπως παρουσιάσωμεν τὰ ἐπόμενα σχόλια (παρατηρήσεις) ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τῆς συμβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ κυρίου θέματος: «Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἐλπίς τοῦ κόσμου».

1. Εἴμεθα εὐτυχεῖς, ἐκφράζοντες τὴν συμφωνίαν ἡμῶν ἐπὶ τῶν γενικῶν γραμμῶν τῆς ἐκθέσεως τῆς συμβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς. Ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἐντεῦθεν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πάντοτε διακηρύττει πρὸς τὸν κόσμον, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἐλπίς αὐτοῦ. Ἰδιαιτέρως δὲ ἐν τῇ συγχρόνῳ ἐποχῇ ἐπιμόνης αὐτῇ ὑποστηρίζει, ὅτι πᾶσαι αἱ ἀνθρώπινοι ἐλπίδες δεόν νὰ ἐρμηνεύωνται καὶ νὰ κρίνονται, νὰ κατακρίνωνται ἢ νὰ μεταβάλλωνται ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἐλπίδος ταύτης. Τὸ γεγονός εἶπεν, ὅτι ἐν τῇ ἀποφασιστικῇ ταύτῃ στιγμῇ τῆς ζωῆς του τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν ἐμοθυμαδὸν αἰσθάνεταί, ὅτι οἱ χριστιανοὶ ὀφείλουσι νὰ διακηρύξωσιν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἐλπίδα τῶν ταύτην καὶ νὰ γρηγορῶσιν ἐν τῇ συνειδήσει τῶν εὐθυῶν τῶν ἐντὸς κόσμου πλῆρους δοκιμασιῶν καὶ θλίψεων, πληροὶ ἡμᾶς χαρᾶς μεγάλης.

2. Ἡ γενικὴ ὁμῶς αὕτη συμφωνία καθιστᾷ περισσότερο ἀνγκάσιον νὰ ἐκθέσωμεν σαφῶς, ἀφ' ἑνὸς μὲν, τί δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν πλήρως ἐξ ἐπόψεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ, τί νομίζομεν, ὅτι ἔχει ἀνάγκην περισσότερο ἀναπτύξεως ἐν τῇ ἐκθέσει καὶ, τέλος, νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν ἐπὶ τινῶν σημείων, οὐδόπως θιγομένων ἐν αὐτῇ. Προφανῶς διὰ τῶν ὀλίγων τούτων παρατηρήσεών μας δὲν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν πλήρη ἔκφρασιν τῆς ὀρθοδόξου ἀντιλήψεως περὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν πρώτοις, θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξαρθῆ ἐντονώτερον, ὅτι ἡ χριστιανικὴ ἐλπίς ἐδράζεται ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι ὁ Θεὸς ἐνδιαφέρεται προσωπικῶς περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. «Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε δοῦναι τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ». Ἡ χριστιανικὴ ἐλπίς στηρίζεται ἐπὶ τῆς πίστεως, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ σαρκωθεὶς Λόγος, κατήλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἵνα σώσῃ τὸν ἄνθρωπον. Ἐπετέλεσε δὲ τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ καὶ ἐφάνέρωσε τὴν καινὴν ζωὴν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τῆς ἐνδόξου Ἀναστάσεώς Του. Ἰδρυσεν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ἅγιαν Ἐκκλησίαν Του, ἣτις εἶναι τὸ σῶμά Του καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διαμένει Οὗτος μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἕσασι. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐν ζῶν σώμα τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ πᾶσαι αἱ γενεαὶ τῶν πιστῶν ἐνοῦνται ἐν τῇ καινῇ ἐν Χριστῷ ζωῇ. Ὅθεν ἡμαρτημένως, τὸ μὲν, περιγράφεται ἡ Ἐκκλησία ἀπλῶς ὡς «παρεπιδημῶν λαὸς τοῦ Θεοῦ», τὸ δὲ, λησμονεῖται, ὅτι καὶ ἡ θριαμβεύουσα καὶ ἡ στρατευομένη Ἐκκλησία ἀποτελοῦσιν ἓν σῶμα. Ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἐνότητος ταύτης στηρίζεται ἡ χριστιανικὴ ἐλπίς. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ μεγάλη κοινωνία τῶν Ἁγίων. Ἡμεῖς ἐπὶ τῆς γῆς ζῶμεν καὶ ἀγωνιζόμεθα ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ ἐνδόξου «νέφους τῶν μαρτύρων», τοῦ

1. Σημειώτεον ὅτι κατὰ τὴν «Herder-Korrespondenz» 9 (1954) 92 ἡ ἀνωτέρω «umfangreiche Erklärung machte einen tiefen und niederschlagenden Eindruck auf die Versammlung», κατὰ δὲ τὸν C. J. Dumont ἐν «Vers l'unité chrétienne» No 65-66 (1954) 79, 87: «ces affirmations ont le mérite de la clarté et elles correspondent très exactement à la doctrine catholique... Bien souvent il nous est arrivé de dire que nos frères Orthodoxes défendent, au sein de cette communauté œcuménique, les principes théologiques et ecclésiologiques que nous aurions nous-mêmes à y défendre si nous en faisons partie».

ἀποκαλυπτομένου διὰ μέσου τῶν αἰώνων, καὶ ἐνισχυόμεθα διὰ τῶν πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἀγγίων, μεθ' ὧν ἐνούμεθα ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ.

3. Ἡ ἐκθέσις ὀρθῶς τονίζει τὴν σημασίαν τῆς πίστεως εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν χριστιανικὴν ἐλπίδα. Οὐχ ἤττον πιστευόμενα ἀκράδαντως, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ τονισθῇ μετὰ τῆς αὐτῆς ἐμφάσεως καὶ ἡ ἐνεστώσα πραγματικὴ παρουσία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἰδρύθη ὑπ' Αὐτοῦ διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ Του, τῆς Ἀπολυτρώσεως, τῆς Ἀναστάσεως, τῆς Ἀνολήψεως τοῦ Χριστοῦ ἐν δόξῃ καὶ τῆς καθόδου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς δὲ ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς καὶ εἶναι ἀνοικτὴ πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἐπιδαφιλεύουσα πρὸς πάντας τοὺς προσερχομένους τὴν δύναμιν, τὴν μεταμορφοῦσαν καὶ ἀνανεοῦσαν τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξίν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ αἰώνιος ζωὴ δὲν εἶναι μόνον κἄτι, τὸ ὁποῖον θὰ πραγματοποιηθῇ εἰς τὸ μέλλον, ἀλλὰ παρέχεται καὶ νῦν εἰς ἐκείνους, οἵτινες καλοῦνται ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Βαπτίσματος (πρὸς Ρωμαίους κεφ. 5) καὶ συνεχῶς ἀνανεοῦται διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν μυστηριακὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν θείαν Εὐχαριστίαν. Οὐδὲν παρέλιπεν ὁ Θεὸς τὸ ἀναγκαιῶν διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν καὶ τὴν ἄμεσον μεταμόρφωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπαρξεως. Τοιοῦτοτρόπως ἡ συμμετοχὴ ἡμῶν ἐν τῇ ἀνακαινισθείσῃ ζωῇ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ εἶναι καὶ παρούσα πραγματικότης καὶ μέλλουσα δλοκλήρωσις.

4. Ἡ ἐν Χριστῷ ἐλπίς εἶναι καὶ αὕτη δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ὁμολογήσῃ αὐτὸν ὡς Κύριον καὶ Σωτῆρα, εἰμὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ. Θὰ ἦτο μάταιον νὰ κηρύττηται ὁ Χριστὸς ὡς ἡ ἐλπίς τοῦ κόσμου, χωρὶς νὰ γίνηται μνεῖα τῆς θείας ἐνεργείας καὶ χωρὶς νὰ ἀναγνωρίζηται ἡ πραγματικότης τῆς χάριτος, ἥτις εἶναι ἡ μόνη πηγὴ τῆς ἐλπίδος ταύτης. Ἡ τραγωδία τοῦ πεσόντος κόσμου ἐγκείται ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀδυναμίαν αὐτοῦ νὰ ἐλπίσῃ εἰς τὸν Χριστὸν ἀνευ συναντιλήψεως τῆς χάριτος. Ἐπὶ πλέον, ἡ ἐλπίς αὕτη ἔχει νόημα καὶ ἀποδίδει καρπὸς, μόνον ἐφ' ὅσον ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πραγματικὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν, ἥτις προϋποθέτει τὴν συνεχῆ ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν ἡμῖν. Ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἐνεργεῖ μέσῳ τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας. Οὐδέποτε δυνάμεθα νὰ ἐκπληρώσωμεν πάσας τὰς ἀπαιτήσεις, ἅς ὁ Χριστὸς ἐπιβάλλει ἐφ' ἡμῶν, καὶ ἐν ταπεινώσει καὶ μετανοίᾳ ὀφείλομεν νὰ ἀναγνωρίζωμεν τὸ πεπερασμένον τῶν δυνάμεων ἡμῶν καὶ τὰς ἀτελείας ἡμῶν, ἐκζητοῦντες σταθερῶς τὴν αὐξήσιν τῆς πίστεως καὶ τῆς δυνάμεως ἡμῶν. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὅμως εὐρίσκωμεν τὴν δύναμιν ταύτην. Ἡ πραγματικότης τῆς «καινῆς ζωῆς» οὐδόπως παραβλάπτεται ἡ ἐκμηδενίζεται ὑπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Οὕτως ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἡδη πραγματοποιημένη Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, κεῖται πέραν πάσης κρίσεως, ἐνῶ τὰ μέλη αὐτῆς ὡς ὑποκειμένα εἰς τὴν ἁμαρ-

τίαν καὶ τὴν πλάνην, ὑπόκεινται καὶ εἰς κρίσιν.

5. Αἱ παράγραφοι τῆς ἐκθέσεως, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, (II, C. σ. 20-22 τῆς ἀγγλικῆς ἐκδόσεως) ἐγείρουσι σοβαρὰς ἀμφιβολίας. Καίτοι δὲ τὸ θέμα τοῦτο θέλομεν πληρέστερον πραγματευθῆ εἰς τὸ τμήμα περὶ «πίστεως καὶ τάξεως», ἐν τούτοις θὰ ἔπρεπε καὶ ἐνταῦθα νὰ σημειωθῇ, ὅτι τινὲς ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐκθέσει ἐκτιθεμένων ἰδεῶν ἄγουσιν εἰς ἐρμηνείας, αἵτινες δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνωσιν ἀποδεκταὶ ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου.

6. Διακηρύττοντες, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἐλπίς τοῦ κόσμου, δὲν πρέπει νὰ παρίδωμεν τὴν πραγματικότητα, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν χωρίζεται ἀπὸ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ πρὸς τὸν Χριστὸν ἐλπίς δὲν δύναται νὰ χωρίζηται τῆς πρὸς τὸν Θεὸν-Πατέρα καὶ τὸν Θεὸν—Ἁγίον Πνεῦμα ἐλπίδος. Ἐκ πασῶν τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Χριστοῦ ἡ πολυτιμότερα εἶναι ἐκείνη, δι' ἧς διαβεβαίωσεν ἡμᾶς, ὅτι ἡ Ἁγία Τριάς θέλει ἐγκατοικήσει ἐν ἡμῖν (Ἰωάν. 14, 23, 15, 26, 13-16, 17, 21-26). Ἄλλ' ἡ αἰώνιος ζωὴ εἶναι κοινωνία μετὰ τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἐλπίς πρὸς τὸν Χριστὸν σημαίνει ἐλπίδα πρὸς τὴν Ἁγίαν Τριάδα. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐκφράζει σαφῶς τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἐν τινὶ τῶν προσευχῶν τῆς: «Ἡ ἐλπίς μου ὁ Πατήρ, καταφυγὴ μου ὁ Υἱός, σκέπη μου τὸ Πνεῦμα τὸ Ἁγίον Τριάς Ἁγία δόξα σοι».

7. Ἡ ἐλπίς πρὸς τὸν Χριστὸν πρέπει νὰ ἐρμηνεύηται μὲ τὸ ἀληθὲς αὐτῆς περιεχόμενον. Ἐναποθέτομεν τὴν ἐλπίδα ἡμῶν εἰς τὸν σαρκωθέντα Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ κατέστημεν ὁμοίως υἱοὶ τοῦ Θεοῦ-Πατρὸς καὶ συγκληρονόμοι Χριστοῦ. Ἡ υἱοθεσία αὕτη ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον, τὸ περιεχόμενον καὶ τὸν σκοπὸν τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν ἐλπίδος. Ἡ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς υἱοθεσία καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον «καινὴν κτίσιν». Ἐν τῷ Χριστῷ ἀπεκαλύφθη ἡμῖν ἡ πατρότης τοῦ Θεοῦ καὶ ἐδόθη ἡμῖν ἡ κοινωνία μετ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ Πατήρ ἐπιδαφιλεῖ ἡμῖν τὴν γνώσιν τῆς ἀληθείας, τὴν θείαν ἀγάπην, τὸν ἁγιασμόν, τὴν αἰώνιον ζωὴν καί, ἐν τέλει, τὴν θέωσιν.

8. Τέλος, δὲν πιστεύομεν, ὅτι ἡ ἀνάλυσις τῶν ψευδῶν ἐλπίδων, ἥτις δίδεται ἐν τῇ ἐκθέσει, εἶναι ἐπαρκὴς καὶ τελεία. Αἱ ἐν τῇ ἐκθέσει μνημονευόμεναι ἡμαρτημέναι διδασκαλαί, καὶ ἰδιαιτέρως αἱ τοῦ Κομμουνισμοῦ, ἐπαπειλοῦσιν ὀλοκλήρον τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξίν, ὡς καὶ τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα ὡς τοιαύτην. Πᾶσαι αὗται ἀφαιροῦσιν τὸν ἀνθρωπισμὸν ἀπὸ τὴν ζωὴν. Ἀκριβῶς ἡ ἀποψὶς αὕτη τῶν ψευδῶν ἐλπίδων δεόν νὰ ἐνδιαφέρῃ πρώτιστα πάντων τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ κίνδυνος διὰ τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὅποσον αἱ ψευδοδιδασκαλαί αὗται παρουσιάζουσι, φαίνεται ὅτι ἔχει ὑποτιμηθῆ, δυστυχῶς, ἐν τῇ ἐκθέσει. Ἐὰν ἀναζητήσωμεν σήμερον ἐν τῷ τεταραγμένῳ κόσμῳ ἡμῶν μίαν ἀληθῆ βῆσιν διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἐλπίδα, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ἐμφαντικῶς, ὅτι μόνον ἐν τῇ ἁγίᾳ, καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ εὐρεθῇ ἡ βῆσις αὕτη, δεδομένου ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι «στῦ-

ΕΠΗ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ

ΤΑ "ΚΥΚΝΕΙΑ,"

Τέταρτον. Εἶρον τῆ νόσφ πονοῦμενος
παρηγόρημα τοῦτο, κύκνος ὡ; γέρον
λαλεῖν ἔματι τῶ τὰ πτερῶν συρίγματα
οὐ θρήνον ἀλλ' ὕμνον τιν' ἐξιτήριοιον.
(ΛΘ' Ἰστ. στ. 54-57).

Οἱ ποιηταὶ ἀναδεικνύονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ νεαρῶς ἡλικίας, γράφοντες συνθέτοντες ποιήματα, ἅτινα ἐμπνέουν αἱ πρῶται αἰσθηματικαὶ περιπέτειαι. Τὰ καλλίτερα ἔργα τῶν ὁμῶς συνήθως συμπίπτουν μὲ τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν, ὅποτε ἀκμάζουν μαζὺ μὲ τὰς σωματικὰς καὶ αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις. Ἐξαιρέσεις δὲ εἶναι ἡ προώθησις τῆς πνευματικότητος πέραν τοῦ πρῶτου γῆρατος, ἐξαιρέσις παρατηρουμένη εἰς ἐξαιρετικὰς προσωπικότητας ποιητῶν. Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς μᾶλλον ἀνήκει εἰς τοὺς τοιοῦτους, ἂν καὶ ὅταν ἐποίει δὲν εἶχε περάσει τὸ πρῶτον γῆρας, ἀποθανὼν εἰς τὸ βίον ἔτος τῆς ἡλικίας. Ἦτο ὁμῶς κουρασμένος ὡς ἐάν ἦτο ὄγδοηκοντούτης. Συχνὰ ὁμιλεῖ εἰς τὰ ἔπη περὶ ἑαυτοῦ ὡς γέροντος. Ἴδου σχετικαὶ φράσεις αὐτοῦ εἰς τὰ ἔμμετρα ἔπη: Κύκνος ὡς γέρον... ὕμνον ἐξιτήριοιον—νεκρῶ πνεόντι μικρὸν—χάρις ἐξοδίη—καὶ τὸ πλεόν ζωῆς παρήλθε—καιρὸς λυθῆναι—Αὐτὰρ ἔγωγε βαιὸν ὑπὲρ γαίης φέρω ἄσθμα πύματον—Ἡ πολιὴ λάλον—Γέρον εἰμι—Τὸ τ' ἐκλύον με τῶν κακῶν γῆρας τόδε—Γῆρας μὲν ἔβη—Αἰσχύνομαι τὸ γῆρας ἂν κάκιστος ὦ—οὐ γὰρ ἐμῆς πολιῆς παίειν—Παρήλθον ἀνθη—ἀναπνεῖω δ' ὀλίγον τι τειρόμενος καμάτοις—Ἡ με γῆρας ἔχενεν ὀλημόν.

Ἐάν λοιπὸν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸν στίχον 5ῶ τοῦ ΛΘ' ἱστορικοῦ ἔπους, θὰ πρέπη νὰ τεθῆ ἡ ἐπιγραφὴ Κ Ὑ Κ Ν Ε Ι Α ἐπὶ ὅλων τῶν τετρακοσίων ποιημάτων αὐτοῦ, ἐφόσον περὶ ὅλων τῶν ἔπων ὁμιλεῖ εἰς τὸν στίχον αὐτόν. Ἡμεῖς ὁμῶς εὐλόγως θέτομεν τὴν ἐπιγραφὴν αὐτὴν ἐπὶ τῆς μελέτης ταύτης, ἡ ὁποία τυγχάνει ἡ τελευταία περὶ τὰ εἰς ἑαυτὸν ἱστορικά, ἅτινα ἡ ἔκδοσις Migne παρέταξεν ὡς τελευταία ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ περιεχομένου αὐτῶν.

Ὁ ποιητὴς αἰσθάνεται προσεγγίζον τὸ τέρας τοῦ βίου. Ἐκπέμπει τὰς ἐσχάτας ἀναλαμπάς, τοὺς ἐσχάτους ἀναστεναγμούς. Παραπονεῖται εἰς τὸν Χριστόν, διότι τὸν ἀφήκε ἀνυπεράσπιστον, ὅταν παρητεῖτο τοῦ ἐπισκοπικοῦ τῆς Βασιλίδος θρόνου.

Ἐξηπάτημαι, Χριστέ μου, τῶ σοι σφόδρα
θαρρεῖν. Ἐπήρθην καὶ κατηνέχθην σφόδρα!

Παραπονεῖται διότι δὲν τὸν θεραπεύει ὁ Χριστός, ὁ ἐξουσιοδοτήσας τοὺς πιστοὺς πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων! Ἐπαίρονται οἱ ἐχθροί, μὴ σωζομένον

λος καὶ ἐδραΐωμα τῆς ἀληθείας» (Α' Τιμ. 3,15) (1).

1. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἀνωτέρω ὀρθόδοξος δήλωσις ἔτυχε ζωηρᾶς ἐπιδοκιμασίας καὶ ἔσω καὶ ἔξω τοῦ Συνεδρίου. Οὕτως εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάγκωσιν αὐτῆς, ἀνεβλῶν εἰς τὸ ἔθνος ὁ Ἄγγλος ἐπίσκοπος τοῦ Durham, τὴν ἐχαρακτήρισεν ὡς «radical and glorious», καὶ ἄλλοι ἄλλως.

τοῦ πιστοῦ ποιητοῦ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀπελπίζονται οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ Κύριον, βλέποντες οὕτω νὰ τυραννῆται ἀπὸ ἀνίατον ἀσθματικὴν νόσον «τυτθὸν ἐπὶ γαίης ἄσθμα φέρων».

Εἰς τὸ ΟΒ':

Παρήλθον ἀνθη, καιρὸς ἤγγικε θέρου;
λευκὴ δέ μοι θραξ ἢ δὲ ἄλλως καλεῖ στάχυν!
Ἀπῆλθεν ὄμφαξ, ἡ τομὴ δὲ πλησίον.
Ληνὸς πατεῖται τῶν ἐμῶν ἡδὴ κακῶν!

Εἰς τὸ ΟΕ':

Οἴμοι στενοῦμαι τῶ βίφ κλι τὸ πλεῖον
ζωῆς παρήλθεν, οἶδα καὶ νεκρὸν πῖεω.

Λυρικώτατον τὸ ΗΘ', εἰς τὴν νόσον, ἐκ στίχων 43 ἱαμβικῶν:

Ἦν ἦν ὄτ' ἦνθον ἀλλὰ νῦν εἰμ' ἄχλος!
(=ἀνευ χλόης, ξηρός)

οὔτε πρὶν ἤρθην, οὔτε νῦν κατεστάλην.
Ἄνθειν, ἀπανθεῖν, ἄλλο. Οὐκ ἄλλος ἐγώ!
Τί ταῦτα, Χριστέ, τοὺς κακοὺς αἰσχύνομαι
καὶ τοὺς ἀρίστους, οὐκ ἔχων στάσιν κακῶν.
Οἱ μὲν γελῶσιν, ἄλλους δ' ὀλώλασιν ἐλπίδες
καθημέραν θνήσκω τε καὶ λείπω βίου.
Εἰ μὲν δικαίως ὡς κακός, ποῦ χρηστότης;
Εἰδ' οὐ δικαίως, ποῦ ποτ' ἔννομος κρίσις;
Τί τῆδε μοχθῶ τοῖς κακοῖς ἐσφιγμένος;
Φθόνου πάλασμα καὶ γέλως τοῖς πλείοσι;

Τὸ ΗΖ' 24άστιχον ποίημα ἀρχίζει μὲ τὸν ὁμηρικὸν στίχον (Ἰλιάς Α' 400).

Μῆτερ ἐμή, τί μ' ἔτικτες, ἐπὶ πολύμοχθον ἔτικτες;

Μῆτερ ἐμή, τί μ' ἔτικτες, ἐπεὶ Θεὸν οὔτε νοῆσαι
οὔτε φράσαι δύναμαι τόσον ὅσον ποθέω!

Μερικὰ ἐγράφησαν κατὰ τὰ διαλείμματα μεταξὺ δύο κρίσεων τῆς νόσου:

Ἦλθες αὖθις ἔμοιγε δολόπλοκε ὡ; ἐνόηθες.

Καὶ ἄλλοῦ:

Ἦλυθες, ὦ κακοεργέ, νοήματα σεῖο γινώσκω
Ἦλυθες ὄφρα φάους με φίλης αἰῶνος ἀμέρουσις!
Δύσμαχε, πῶς φάος ἦλθες, ἔων ζόφος;

Κατὰ τοῦ πονηροῦ:

Θεὸν βοῶ. Τί τοῦτο; φεῦγε μοι τάχος,
φεῦγ' ὦ κάκιστον θηρίον, βροτοκτόνον.
Τί μοι διοχλεῖς οὐδὲν ἡδίκημένος;

Φοβεῖται δὲ ὁ εὐσεβὴς ὄχι τὸν θάνατον, ἀλλὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς του. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὑπόθεσις τοῦ θαυμασίου πεντηκοστοῦ πρῶτου ποιήματος ἐπιγραφομένου «θρηνητικὸν ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ ψυχῆς».

—Ἐνίστε νεῆνις, γράφει, ἐν τῇ μητρικῇ οἰκίᾳ κλαίει πρὸ τοῦ ἀψύχου σώματος τοῦ μνηστήρος, ἐνίστε νέα σύζυγος, στολισμένη ἀκόμη μὲ τὴν νυμφικὴν στολήν, παρὰ τὴν στενοχωρίαν ποῦ προκαλεῖ ἡ αἰδώς, ἀρχίζει ἐπικήδειον θρήνον. Πλησίον τῆς ὑπηρέτριας καὶ φίλαι ὄρθιαι εἰς δύο σειράς, ἀναστενάζουσαν ἐναλλάξ, διὰ νὰ τὴν ἀνακουφίσουν! Ἐνίστε παλιν μητέρα θρηνεῖ τὴν ἀπώλειαν υἱοῦ ἀποθανόντος καὶ δοκιμάζει θλίψεις μεγαλυτέρας ἀπὸ τοὺς πόνους τοῦ τοκετοῦ. Ἄνηρ φιλόπατρις κλαίει τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος του ὑπὸ ἀμειλίχτου πολεμίου ἐχθροῦ. Ἄλλος θρηνεῖ τὴν καταστροφὴν τῆς οἰκίας του ὑπὸ τοῦ κεραυνοῦ! Ἄλλὰ ποῖα λύπη ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀξίαν τῆς ἀπολεσθείσης ψυχῆς ΜΟΥ; Κλαίει, ἁμαρτωλέ, διὰ νὰ ἀνακουφι-

ΔΙΟΔΩΡΟΣ ΜΑΣΧΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ

Ὁ Διόδωρος Μάσχας ἐγεννήθη ἐν Κάμπῳ Χίου τῷ 1859· μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν στοιχειωδῶν αὐτοῦ μαθημάτων, εἰσῆχθη εἰς τὴν, κατὰ Χάλκην, Θεολογικὴν Σχολήν, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε τῷ 1880, ἵνα, ἐν συνεχείᾳ, παρακολουθήσῃ φιλολογίαν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον. Ἀποπεράτωσας τὰς, ἐν αὐτῷ, σπουδὰς του καὶ λαβὼν τὸν τίτλον τοῦ προλῦτου ἐπέστρεψεν εἰς Χίον τῷ 1886 (!), ὅτε διωρίσθη (2) καθηγητὴς καὶ εἶτα Γυμνασιάρχης τοῦ ἐν αὐτῇ Γυμνασίου «Ὁ Κοραΐς».

1. Πρωτοπρεσβυτέρου Μάρκου Ἀγαπ. Βασιλάκη: Οἱ διαπρέφαντες Χίοι κληρικοὶ ἐν «Χιακὰ Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά» ἐν Χίῳ ἔτ. 1952 Τόμ. Β' Τεύχ. Α' καὶ Β' σ. 58.

2. Μ. Γεδεών: Κλήρος καὶ παιδεία ἐν «Ἡ σύγχρονος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία» Ἀρχιμ. Εὐγ. Κωσταρίδου. Ἐν Ἀθήναις 1921 σ. 388.

σθῆς. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν θὰ ἀποχαιρετήσω τὴν ζωὴν αὐτὴν, θὰ ἀφήσω τὰ συμπόσια καὶ τοὺς χαριέντας ὁμίλους τῆς νεότητος, θὰ ἀφήσω τὴν δόξαν τῆς ἠητορείας, τὴν ὑπερηφάνειαν τῶν βαθμῶν, τὰς ἡδονὰς, τὰ πλοῦτη, θὰ ἀφήσω τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ τῶν ἄστρον ποὺ στεφανώνουν ὠραία τὴν γῆν. Θὰ ἐγκαταλείψω τὰ πάντα εἰς τοὺς διαδόχους μου καὶ μὲ κεφαλὴν περιβεβλημένην μὲ ταινίας, πτώμα κοῦρον, θὰ κεῖμαι ἐπὶ κλίνης, προκαλῶν δάκρυα πρὸς παρηγορίαν ἢ ὀλίγους ἐπαίνους καὶ θλίψεις προσωρινὰς. Ἐπειτα μία ἐπιτάφιος πλάκα, καὶ ἡ αἰωνία ἐργασία τῆς καταστροφῆς! Ἀλλὰ δὲν ἀνησυχεῖ ἐκ τούτων ἡ ψυχὴ μου, τρέμουσα τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Ποῦ νὰ φύγω ὁ δυστυχῆς, ποῦ νὰ φύγω μὲ τῆς μοχθηρίας μου; Ἡ κακία μᾶς περιβάλλει καὶ εἶναι ἀχώριστος φίλος μας... Σῶσέ με στὴν ἀγκαλιά σου, Χριστὲ Βασιλεῦ!

Ὅμοιαν ὑπόθεσιν ἔχει καὶ τὸ ΠΗ' ποίημα ἐκ στίχων 181 ἡμιαμβιακῶν.

Εἰς δὲ τὸ 90ὸν τετράστιχον ὁ Γρηγόριος μνημονεύει τῶν τεθνεώτων τῆς οἰκογενείας του κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν θανάτου, πρῶτον Καισαρίου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, Γοργονίας τῆς ἀδελφῆς, τοῦ πατρὸς, τῆς μητρὸς καὶ τελευταῖον τοῦ ἑαυτοῦ του!

Μετὰ ταῦτα δὲ ἔπονται ἑννέα ἐπιτάφια ἐπιγράμματα: 1) Εἰς τὸν πάντων αὐτῶν τάφον. 2) Ἐπιτάφιος καὶ συντομὴ τοῦ αὐτοῦ βίου (στ. 12). 3) Ἄλλο εἰς ἑαυτόν. 4) Ἄλλο (Ἑλλάς ἐμὴ νεότης τε καὶ φίλη κτλ.). 5) Ἄλλα τέσσαρα εἰς ἑαυτόν τετράστιχα καὶ 6) Τρίστιχον τὸ τελευταῖον ἐπιτάφιον ἐπιγράμμα τοῦ ποιητοῦ εἰς τὸν ἑαυτόν του:

Ἄγγελοι αἰγλήεντες ἀπειρέσιον κατὰ κύκλον
Τρισσοφαοὺς θεότητος ὁμόν (=ἐνιαῖον) σέλας ὁμφιέ.
Γρηγόριον δέξιθαί ἀνάξιον, ἀλλ' ἱερῆα. [ποντες
μεταφρασθὲν εἰς τὴν Λατινικὴν ὡς ἑξῆς:

Angeli rulgentes immensum per gyrum
Trilucidam Trinitatem quae est unum jubar circum-
|stipantes

Gregorium recipite indignum, sed sacerdotem!

† Ὁ Κυδωνίων ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

Ἀρτιώτατα λοιπὸν ἐπιστημονικῶς κατηρτισμένος ὁ Διόδωρος προσεκλήθη, τῷ 1895, εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπηρεσίαν, τῇ εὐνοίᾳ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου Βαλλιᾶδου, Μητροπολίτου τότε Ἐφέσου, τοῦ μετὰ ταῦτα Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ὑπὸ τὸ ὄνομα Κων/νος Ε', ἀρχικῶς μὲν ὡς βοηθὸς τοῦ πατριαρχικοῦ πρωτοκόλλου, βραδύτερον δέ, ἤτοι τῷ 1896, ὡς Ἀρχιδιάκονος τῶν Πατριαρχείων, ὑπὸ τὴν ιδιότητα τοῦ ὁποίου παρέμεινε μέχρι τοῦ 1899, ἀφοῦ ἐν τῷ μεταξὺ ὑπηρετήσεν ὡς τοιοῦτος καὶ ὑπὸ τόν, κατὰ τὸ ἔτος 1897 ἐκλεγέντα ὡς Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, θεῖον αὐτοῦ Κων/νον.

Χηρυσάσης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Λήμνου, ἅτε τοῦ ἐν αὐτῇ Ἀρχιερατεύοντος Ἀθανασίου Καπολάρη, καὶ οὐχὶ Καπουλάρη, μετατεθέντος, ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως αὐτοῦ, εἰς τὴν τῆς Καστορίας τοιαύτην, κατ' Ἰούνιον τοῦ 1899 (!), ὡς πιστοῦται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6772 καὶ ἀπὸ 28 Νοεμβρίου 1900 Πατριαρχικοῦ, πρὸς τὸν διάδοχον αὐτοῦ Διόδωρον, ἐγγράφου, διαλαμβάνοντος ὅτι «...ὁ ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς Ἱερωτάτος Μητροπολίτης Σάμου κύριος Ἀθανάσιος ἐκ τῆς Ἐπαρχίας Λήμνου, ἦν ἄλλοτε ἐπόμιμα-νεν, ἔχει λαμβάνειν ὑπόλοιπον Ἀρχιερατικῆς ἐπιχορηγήσεως ἐκ γροσίων 17255 ἀνάλογον πέντε μηνῶν τοῦ ἔτους 1899» ὁ Διόδωρος, τῇ εὐμενείᾳ τοῦ ὡς ἄνω Πατριάρχου θεοῦ αὐτοῦ ὑποστηρίξει, ἐκλέγεται ποιμενάρχης τῆς παροικίας Λήμνου, κατ' Ἰούνιον τοῦ ἔτους ἐκείνου δηλ. 1899, ὡς πληροφοροῦμεθα ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2864 καὶ ἀπὸ 26 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους Πατριαρχικοῦ πρὸς αὐτὸν Γράμματος, ἀναγράφοντος «...τοῦ προκατόχου αὐτῆς, νῦν ἱερωτάτου Μητροπολίτου Καστορίας κυρίου Ἀθανασίου...».

Ἄνω περιπέου μῆνες παρήλθον ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ, ὅτε κατ' Ἀύγουστον κατελθὼν εἰς Λήμνον ἀνέλαβε τὰ ποιμαντορικὰ αὐτοῦ καθήκοντα, ὡς διαβλέπομεν εἰς ἀπάντησιν Πατριαρχικοῦ ἐγγράφου, πρὸς ἀναφορὰν αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀφίξει τούτου εἰς αὐτὴν. «Ἐκ τοῦ ἀπὸ 17 ἀπιόντος μηνός, γράφει τὸ ἀπὸ 20 Σεπτεμβρίου 1899 Πατριαρχικὸν ἔγγραφο, γράμματος τῆς αὐτῆς Ἱερότητος ἀσμένως ἐληροφορήθημεν Συνοδικῶς, περὶ τῆς αἰσίας αὐτῆς κατευοδώσεως εἰς Λήμνον καὶ τῆς εὐλαβοῦς καὶ ἐγκαρδίου ὑποδοχῆς, ἧς ἔτυχεν αὐτόθι. Συγχαίροντες οὖν αὐτῇ ἐπὶ τούτῳ εὐχόμεθα, ἵνα ὁ Οὐράνιος τῆς Ἐκκλησίας Νυμφίος ἐνισχύῃ αὐτὴν ἀνωθεν πρὸς εὐδόκιμον ἐκπλήρωσιν τῶν ἀνατεθειμένων αὐτῇ ποιμαντορικῶν καθηκόντων καταπέμπων ἅμα ἐπ' αὐτὴν τὴν θεῖαν αὐτοῦ χάριν καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος».

Ἄλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 62 καὶ ἀπὸ 27 Φεβρουαρίου 1902 ἀπαντητικοῦ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐγγράφου αὐτοῦ μανθάνομεν, ὅτι οὗτος ἐξελέγη Μητροπολίτης Λήμνου κατὰ τὸ ἔτος 1899. «Ἀποκορινόμενος, λέγει ἐν αὐτῷ, εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 655 σελτὴν μοι Πατριαρχικὴν ἐπιστολήν, εὐσεβάστως δηλῶ τῇ Ὑμετέρᾳ Θειοτάτῃ Παναγιότητι,

1. Χρυσ. Μπούα: Ὄνομαστικὸς κατάλογος Ἐπισκόπων ἐν «La Croix» ἔτ. 1947 Τόμ. Β' καὶ Γ' σ. 189.

ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει ἐν Λήμνῳ ἐνοριακὴ Μονή, οὐδὲν δὲ Κυβερνητικὸν ἔγγραφον σχέσιν ἔχον πρὸς ἐνοριακὴν ἐνταῦθα Μονὴν εὐρον ἀπὸ τριετίας τὰ κατὰ τὴν νῆσον ταύτην ἱστορῶν. Καὶ γινώσκει... ἡ Ὑμετέρα Θειοπάτη Παναγιότης, ὅτι ἡ νῆσος αὕτη ἀνήκε ποτε σχεδὸν ἅπασα εἰς διαφόρους Μονὰς τοῦ Ἁθωνος, Σινᾶ, Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς Πάτμου...».

Ὁ Διόδωρος, ἐν τῇ διαποιμάνσει τῆς ἱερᾶς αὐτοῦ παροικίας, ἀνεδείχθη Ἱεράρχης ἀνωτέρας πνοῆς πεποικισμένος διὰ μεγάλων ἀρετῶν, δι' ὧν πρέπει νὰ περιβάλληται ὁ ποιμενάρχης, ἀφῆκε μνήμη ἐκλεκτοῦ Ἀρχιερέως ἀφιλοχρήματος, ἀγνός, ἠθικός, ὑψώθη εἰς σύμβολον σπανίου πνευματικοῦ ἠγέτου πασῶν ὅμως τῶν ἀρετῶν τούτων ὑπερείχεν ἡ ἐλεημοσύνη τὸν μισθὸν αὐτοῦ τὸν ἔδιδεν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τοὺς πτωχοὺς, αὐτὸς δὲ συνετηρεῖτο ὑπὸ τοῦ, ἐν Αἴγυπτῳ, εὐρισκομένου πλουσίου ἀδελφοῦ του τὸ μόνον μειονέκτημα ἦτο ἡ ἔλλειψις ἐνίοτε ἐμμονῆς καὶ σταθερότητος εἰς τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ ἐπὶ διοικητικῶν τῆς Μητροπόλεως ταύτης ὑποθέσεων καὶ τούτο, προφανῶς, ὡφείλετο εἰς ἀσθένειαν προελθούσαν ἐκ ψυχικοῦ κλονισμοῦ, διότι εἶχε τὸ ἀτύχημα, ἵνα, κατὰ τοὺς καταστρεπτικοὺς τῆς Χίου σεισμοὺς, τῷ 1881, ταφῇ ὑπὸ τὰ ἐρείπια καταστραφέντων οἰκημάτων, ἐν οἷς παρέμεινεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, παρὰ τὴν ἀνωτερότητα τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅμως ἐν Λήμνῳ ἀντιμετώπισε πλείστας ὅσας ἀντιδράσεις, ὡς πιστοῦται, ἐκ τοῦ, ἐν τῷ Ἀρχιεῖ τῆς Μητροπόλεως ταύτης, ἀποκειμένου σχετικοῦ φακέλλου, προελθούσας μᾶλλον ἐκ προσωπικῶν λόγων, κορυφωθείσας δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1901, ἐξ ἀφορμῆς τῆς μὴ παρ' αὐτοῦ ἐγκρίσεως τοῦ κανονισμοῦ τῆς Σχολῆς τοῦ χωρίου Κορνοῦ (!).

Πρὸς τὸ Τουρκικὸν δηλ. Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων ὑπεβλήθη, ἐκ μέρους κατοίκων τῆς Λήμνου, ἀναφορά, παρακαλούντων τοῦτο, ὅπως ἀντικατασταθῇ ὁ Μητροπολίτης αὐτῶν Διόδωρος, λόγῳ ἀνικανότητος ἐν τῇ διοικήσει τῆς παροικίας ταύτης τοῦτο, λαβὸν ὑπ' ὄψιν τὴν τηλεγραφικὴν αὐτῶν διαμαρτυρίαν, ἀπέστειλε πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον τὸ κάτωθι αὐτοῦ ἔγγραφον.

«Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης
καὶ τῶν Θρησκευμάτων.

Πρὸς τὴν Α. Π. τὸν Πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων

Διὰ τηλεγραφήματος φέροντος πολυαριθμοὺς ὑπογραφὰς ὑπεβλήθησαν παράπονα ἐναντίον τοῦ Μητροπολίτου Λήμνου κ. Διοδώρου, ὡς ὅτι δεικνύει μεγάλην ἀνικανότητα περὶ τὴν διοίκησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοινοτικῶν ὑποθέσεων, ὅτι χάριν τῶν συμφερόντων αὐτοῦ ποιεῖται κακὴν χρῆσιν τῶν καθήκοντων αὐτοῦ, ὅτι γενόμενος αἴτιος διαίρεσως καὶ ἀτοπημάτων μεταξὺ τῶν κατοίκων ἐκέρδισε τὴν δυσαρέσκειαν τῆς κοινότητος, ὅτι ζημοῖ ὡσαύτως

1) Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 60 καὶ ἀπὸ 22 Φεβρουαρίου 1902 πρὸς τὸν Τριαντάφ. Στράφτην, ἔγγραφου αὐτοῦ, ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης, διαφαίνεται ἡ μεταξὺ τοῦ Διοδώρου καὶ τοῦ, ἐκ τῶν προϋχόντων τῆς Λήμνου, Ὀδυσ. Π. διένεξις.

τὰ σχολεῖα καὶ τὰς ἐκκλησίας καὶ ὅτι οἱ περὶ αὐτόν, ἔτεμβαίνοντες εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς κοινότητος, προξενοῦσι ζημίαν.

Ὅθεν εὐαρεστηθῆτω ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης ἵνα ἐξετάσασα ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα καὶ δηλώσῃ μοι τὸ πρᾶγμα.

Ἐπὶ τούτῳ ἐγράφη ὁ παρὼν φιλικὸς τεσκερὸς

Τῇ 22 ὀκτωβρίου ἔββελ 1320

15 Ἰουλίου

1318 (1902)

Ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης
καὶ τῶν Θρησκευμάτων Ὑπουργὸς
Ἀπδουρραζμάν».

Μετὰ 15θήμερον ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἔγγραφου τούτου, τὸ αὐτὸ Ὑπουργεῖον διεβίβασε πρὸς τὴν Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἕτερον τοιοῦτο, δι' οὗ ἡ Νομαρχία Αἰγαίου «ἐσχάτως ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ [δηλ. τοῦ Διοδώρου], ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οὗτος ὑπακούει εἰς τὰς ἐπιθυμίας ἐνὸς ἱατροῦ Ἑλληνοσ ὑπηκόου καὶ τινων ὁμοφρόνων».

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, κατόπιν τῶν διαβιβασθεισῶν αὐτῷ καταγγελιῶν, ἐνετείλατο τῷ Διοδώρῳ, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4617 καὶ ἀπὸ 8 Ἰουλίου 1902, ἔγγραφου του, ὅπως, ἀπολογούμενος, παράσῃ ἐπὶ τῶν κατ' αὐτοῦ κατηγοριῶν πληροφορίας καὶ πράγματι, ἀπαντῶν οὗτος διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 87 καὶ ἀπὸ 19 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους ἀναφορᾶς εἰς τὰ ἀνωτέρω διαβιβασθέντα τηλεγραφήματα πρὸς τε τὸ Ὑπουργεῖον Θρησκευμάτων καὶ τὴν Νομαρχίαν Αἰγαίου Πελάγους, ἐπιλέξει, ὅτι ταῦτα «συνετάχθησαν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ καὶ χρόνῳ καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν προσώπων ἦτοι ὑπὸ τοῦ Ὀδυσ. Π. ὑπὸ τῶν συγγενῶν καὶ δύο ἢ τριῶν ἄλλων ἀμαθῶν ἀνθρώπων, ἐξαπατηθέντων ὑπὸ τοῦ... Π., καὶ ἐν συνεχείᾳ, ἀφοῦ ὁμιλεῖ πῶς ἦλθεν εἰς διάστασιν μὲ τὸν Εἰσαγγελέα Λήμνου ἐπιπροσθίεται:

«Ἀλλά, Παναγιώτατε Δέσποτα, καὶ αἱ ἀποδιδόμεναί μοι κατηγορίαι εἶναι ἀνάλογοι καὶ ἄξιαι τῶν ἀφορμῶν, ὑπ' ὧν καὶ δι' ἃς ἐπλάσθησαν. Οὐδεμία τούτων εἶναι ἀληθής· ἱερεῖς νέους δὲν χειροτόνησα, διότι νομίζω, ὅτι ἡ ἔλλειψις καὶ ἐλάττωσις τῶν ἱερέων εἶναι μέσον τῆς ἀνυψώσεως αὐτῶν, ἀφ' οὗ λογίους δὲν εἶναι δυνατόν νὰ χειροτονήσω. Τὰς Σχολὰς ἐβελτίωσα διὰ συντάξεως κανονισμοῦ, προσθήκης τάξεων καὶ ἀναγκαίων μαθημάτων, προσλήψεως διδασκάλων ἐχόντων προσόντα καὶ διὰ διορισμοῦ ἐπόπτου ἐφ' ὅλων τῶν σχολῶν τῆς νήσου· συμφέροντα ἴδια οὐτ' ἔχω, οὐτ' ἐπεδίωξα, ἀφ' οὗ τὸ ἡμῖν τῆς ἐπιχορηγήσεώς μου μόλις εἰσπράττω, περὶ δὲ τοῦ ἐτέρου ἡμίσεος οὐδὲ λόγον ἐποίησά ποτε πρὸς οὐδένα, οἰκτεῖρων τὸν πένητα καὶ ἀπ' αἰῶνων καὶ ἐγκαταλειμμένον λαὸν τοῦτον τῆς νήσου· διαίρεσις δὲν προὐκάλεσα, ἀφ' οὗ ὅλοι, ἐν Λήμνῳ ζῶσιν ἡσυχοί, πλὴν τῶν 10·15 ἀσεβεστάτων, ἐπιζητούντων ἀφορμὰς ἀνησυχιῶν καὶ ἐρίδων καὶ κέρδη ἀνόσια, ἅτινα νομίζουσιν, ὅτι θὰ ἐπιτύχῃσι δι' ἐξωτερικῶν τηλεγραφημάτων καὶ ἀναφορῶν».

Ἡ ὑποβληθεῖσα τῇ προϊσταμένῃ τοῦ Διοδώρου ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ ἀπολογία, ἐπὶ ταῖς ἀποδι-

δομέναις αὐτῷ κατηγορίαις, ἐθεωρήθη παρ' αὐτῆς ἐπαρκής· δι' ὃ καὶ τὸ Πατριαρχεῖον τὸ μὲν ἐγνώρισε τούτῳ, ὅτι ἀπαλλάσσει αὐτὸν πάσης κατηγορίας, τὸ δὲ ἐσωκλείστως διεβίβασε Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Γράμμα πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Λήμνου, ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ἔχον οὕτως.

«Ἰωακείμ ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κων)λεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἀριθ. 5168.

Ἐντιμότατοι κύριοι οἱ ἀποτελοῦντες τὰ Σωματεῖα τῆς Κοινότητος Λήμνου καὶ λοιποὶ εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς Νήσου ταύτης, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ εὐχήν παρὰ Θεοῦ.

Ἐγκαίρως ἐλάβομεν καὶ ἀνέγνωμεν μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἱερᾶς Συνόδου κοινὴν τῶν κοινοτικῶν Σωματείων ἀπάσης τῆς Νήσου ἀναφορὰν, ἣτις ἐξ ἀφορμῆς τῶν ἐν Αἴγυπτιακαῖς ἑφημερίσιν δημοσιευθέντων καὶ τῶν τηλεγραφικῶς πρὸς τὴν σεβαστὴν Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν διαβιβασθέντων παραπόνων κατὰ τοῦ Ἀρχιερέως ὑμῶν ὑπὸ μερίδος τινὸς χριστιανῶν, διαπιστούσα τὴν γαληνιαίαν τῆς Νήσου τάξιν καὶ ἡσυχίαν καὶ τὴν ἐν τῇ τῶν κοινῶν, διοικήσει κρατούσαν τιμιότητα καὶ ἀκρίβειαν, ἐκφράζει τὴν λύπην τῶν κατοίκων καὶ τὴν ἀποδοκιμασίαν αὐτῶν διὰ τε τὰ δημοσιευθέντα καὶ διὰ τὰ ὑποβληθέντα παράπονα κατὰ τοῦ Ἀρχιερέως, ὑπὲρ οὗ συνάμα ἐκφράζονται εὐχαρισταὶ καὶ εὐγνωμοσύνη τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Συνοδικῇ, τοίνυν, διαγνώμῃ, προαγομέθῃ, διὰ τῆς ἡμετέρας ταύτης Πατριαρχικῆς ἐπιστολῆς, ἅμα μὲν ἐκφράσαι τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν εὐαρέσκειαν διὰ τὴν τοιαύτην ἀξιεπαινον διάψευσιν ἀσυστάτων πραγμάτων καὶ καταγγελιῶν, ἅμα δὲ νουθετῆσαι καὶ προτρέψασθαι πάντας ὑμᾶς, καὶ ἰδίᾳ τοὺς ὁπωσδήποτε προβάοντας εἰς τὰ, ὡς ἄνω, ἀξιόμιμπα κινήματα, ὅπως, εἰρηνεύοντες ἐν Κυρίῳ πάντοτε καὶ τὸ αὐτὸ φρονούντες, ἀπέχητε πάσης παρομοίας ἐνεργείας, τὴν ἀγανάκτησιν καὶ ἀποδοκιμασίαν τῶν φιλησύχων καὶ φιλονόμων τῆς Νήσου, κατοίκων προκαλούσης, παύσητε δὲ τοῦ λοιποῦ, προσωπικῶν ἐνεκεν λόγων καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν παθῶν ἀντιχριστιανικῶν καὶ μικροφιλοτιμιῶν, τῇ τε Μητροὶ Ἐκκλησίᾳ πράγματα ἀκαίρως παρέχοντες καὶ τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει ἐνόχλησιν καὶ ἀνακοπήν ἐν τῷ ἔργῳ αὐτῆς, τῷ ἄλλως τε πολυμόχθῳ καὶ δυσχερεῖ, κατὰ τὰς κρίσεις νῦν περιστάσεις.

Ταῦτα, ἐκ καθήκοντος ἐκκλησιαστικῆς προνοίας, παραινούντες ὑμῖν καὶ ἐπιδαφιλεύοντες τὰς πατρικὰς ἡμῶν εὐχὰς καὶ εὐλογίας, αἰτούμεθα ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τοὺς εὐσεβεῖς ὑμῶν οἴκους τὴν θεῖαν χάριν καὶ τὸ ἀπειρον ἔλεος.

α.λ.β' Σεπτεμβρίου ζ'.

† «Ὁ Κων)λεως ἐν Χ' εὐχέτης πάντων ὑμῶν».

Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1905 ἀννήχθησαν ἀτικοὶ τινες τῆς ἐπαρχίας ταύτης, πρὸς τὴν αὐτὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν, παραπονούμενοι κατὰ τοῦ Διοδώρου, προσκληθέντος καὶ αὐτὸς πρὸς ἀπολογίαὶν μετὰ τὴν ὑποβολὴν δὲ τοιαύτης, δι' ἣς ἀνεσκεύασε τὰς

κατ' αὐτοῦ, ἐώλους, ἄλλως τε, κατηγορίας, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῶν Πατριαρχείων, ἀπαλλάττουσα τοῦτον καὶ πάλιν πάσης κατηγορίας, ἀπέστειλεν αὐτῷ τὸ ὑπ' ἀριθ. 3760 καὶ ἀπὸ 13 Ἰουλίου 1905 Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Γράμμα, διαλαμβάνον σὺν τοῖς ἄλλοις ὅτι «Ἡ περὶ ἡμᾶς Ἱερὰ Σύνοδος ἐν τακτικῇ συνεδριάσει αὐτῆς διεξεληθούσα μετὰ τῆς δεούσης ἐπιστασίας τὴν ὑποβληθεῖσαν ἡμῖν ἀπολογητικὴν ἐκθεσὶν τῆς αὐτῆς Ἱερότητος εἰς τὰς κατ' αὐτῆς ἀναφορὰς μερίδος ἐπαρχιωτῶν αὐτῆς χριστιανῶν καὶ διασκεψαμένη ἐκήρυξε τὴν ἀπολογίαὶν ταύτην ἐπαρκῆ καὶ ἐνέκρινεν, ὅπως ἡ ἀπόφασις αὐτῆ ἀναγγελθῆ κατὰ τὴν τάξιν τῇ τε αὐτῆς Ἱερότητι καὶ τοῖς χριστιανοῖς τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς.

Ἀνακοινούμενοι οὖν εὐχαρίστως αὐτῇ τὰ περὶ τούτου καὶ συγχαίροντες ἀδελφικῶς, ἐπισυνάπτομεν ὧδε καὶ τὸ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς ἡμέτερον Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν γράμμα διὰ τὰ περαιτέρω».

Ἡ τε ἐπισηφελὴς ὑγεία καὶ αἰ, κατ' αὐτοῦ ἀντιδράσεις, διὰ τῆς ἀποστολῆς τῇ προισταμένη αὐτοῦ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ συνεχῶν διαμαρτυριῶν, προερχομένων οὐχὶ ἐκ σοβαρῶν ἀφορμῶν, ὑπέσκαψαν ἀνεπανορθώτως αὐτήν, κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου 1905, κατόπιν ἐγκρίσεως καὶ τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀναχωρήσας ἐκ Λήμνου ἦλθεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα, Χίον, πρὸς περίθαλψιν τῆς ὑγείας αὐτοῦ (!) ἐκεῖ δ' εὐρισκόμενος ἀπέθανε κατ' Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους τούτου.

Ἡ κηδεῖα αὐτοῦ ἐγένετο μεγαλοπρεπῆς καὶ πάνδημος ἐν τῷ αὐτόθι Μητροπολιτικῷ, τῶν Ἁγίων Βικτώρων, ναφ' προεξῆρχε δὲ τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου Ἀρχιμ. Κύριλλος Τρεχάκης, τῇ συμμετοχῇ σύμπαντος τοῦ κλήρου αὐτῆς ἐπικηδείους, κατ' αὐτήν, λόγους ἐξεφώνησαν οἱ καθηγηταὶ τοῦ Γυμνασίου Χίου Χαρ. Ἀλιμονάκης καὶ Δαμ. Ζανάρας ἐτάφη δὲ εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (?).

Ὁ διαδεξάμενος τοῦτον εἰς τὸν Μητροπολιτικόν, τῆς Λήμνου, θρόνον Γεννάδιος Ἀλεξιάδης, ὁ ὡς Θεσσαλονίκης ἀποθανὼν, κατὰ τὴν πρώτην τῆς Δημογεροντίας καὶ τῆς κεντρικῆς τῶν ἐκπαιδευτηρίων ἐπιτροπῆς Λήμνου συνεδρίαν, ἅμα τῇ καταστάσει τούτου, ἐν αὐτῇ, λαβοῦσαν χώραν τῇ 29 Δεκεμβρίου 1905, εἶπεν, ἐγκριθείσης παρὰ τῶν μελῶν αὐτῆς τῆς προτάσεώς του. «Καθῆκόν μου ἐπίσης θεωρῶ, ἵνα προτείνω, ὅπως ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ ναφ' τελεσθῆ Ἀρχιερατικὸν μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου προκατόχου μου κ. Διοδώρου, ὅστις ἐπὶ ἕξ καὶ πλέον ἔτη θεοφιλῶς ἐποίμανε τὴν ἐπαρχίαν ταύτην».

Ὁ Διοδῶρος ὑπῆρξεν Ἀρχιερατικῆ φυσιογνωμία,

1. Τελευταῖον ἔγγραφον φέρων τὴν ὑπογραφήν τοῦ Διοδώρου, εἶναι τὸ ὑπ' ἀριθ. 216,18-9-905 πρὸς τὸν Διοικητὴν Λήμνου, ἀναφέρον ὅτι «τό, ἐν τῷ χωρίῳ Ῥωσσοπουλίῳ, γῆπεδον κεῖται εἰς τὸ μέσον τοῦ χωρίου καὶ ὅτι τὸ δωρητήριον, δι' οὗ ἐδωρήσατο αὐτὸ τῇ Ἐκκλησίᾳ ὁ Βλαστάκης Ρήγας πρὸ 60ετίας ἀπώλετο».

2. Μάρκ. Βασιλάκη ἐνθ' ἄνωτ. σ. 59.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΑΣ ΠΟΙΗΣΙΣ ΚΑΙ ΡΩΜΑΝΟΣ Ο ΜΕΛΩΔΟΣ (*)

Διὰ νὰ ἀφήσωμεν τὸν Ρωμανόν, πρέπει προηγουμένως ν' ἀπαντήσωμεν εἰς ἓν εὐλογον ἐρώτημα, τὸ ὁποῖον θὰ ἀνέλθῃ εἰς τὰ χεῖλη πολλῶν ἀπὸ τοὺς ἀκροατὰς μας. Εἶναι αὐτὸς ὁ συντάξας τὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον; Ὁ Ἀκάθιστος εἶναι ὁ ὕμνος τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὁ ὁποῖος κάποτε ἐψάλλετο εἰς τὸν ὄρθρον τῆς ἐορτῆς, φαίνεται ὁμως ὅτι ταχέως συνεδέθη πρὸς εὐχαριστήριον παράκλησιν πρὸς τὴν προστάτριαν τῆς Κων/πόλεως Θεομήτορα, ὡς διασώσασαν τὴν θεοφροῦρητον Πόλιν κατὰ τὴν πολιτοκίαν αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἀβάρων καὶ μετὰ ταῦτα ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους παρομοίους κινδύνους Ὁ Ἀκάθιστος ἐψάλλῃ, ὡς λέγεται, *ὄρθριων ἱσταμένων* τῶν εὐχαριστούντων τὴν Θεοτόκον πιστῶν, πράγματι ὁμως ψάλλεται οὕτω διότι ὄρθριοι παρηκολούθουν οἱ παλαιοὶ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἐορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Εἶναι ὁ μόνος ὕμνος, ὁ ὁποῖος ἀκούεται ὁλόκληρος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας κατὰ τὴν Μ. Τεσσαρακοστήν, ὅτε συνέρχονται οἱ πιστοὶ διὰ ν' ἀκούσουν τοὺς «Χαιρετισμούς», τ' ἀλλεπάλληλα «χαῖρε» τοῦ Ἀγγέλου πρὸς τὴν Παρθένον. Μολονότι ποιητικῶς εἶναι κατώτερος ἀπὸ τὸν κατὰ τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν ψαλλόμενον κανόνα Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου, ἐν τούτοις χαίρει μεγάλης φήμης. Ἡ κατασκευή του εἶναι περιεργος, πρῶτον μὲν διότι ἐκ τῶν 24 οἰκῶν του οἱ δώδεκα περιττοὶ ἀκολουθοῦν ἄλλο ρυθμομετρικὸν σύστημα καὶ ἔχουν ἐφύμνιον τὸ «*Χαῖρε Νύμφη ἀνύμφευτε*», ἐνῶ διάφοροι εἶναι οἱ ἕτεροι δώδεκα ἄρτιοι, οἱ καταλήγοντες εἰς τὸ ἐφύμνιον «*ἀλληλούϊα*». Τὸ σημερινὸν κοντάκιον εἶναι τὸ περίφημον «*Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια*», ἐνῶ τὸ παλαιὸν κοντάκιον τοῦ ὕμνου ἦτο «*Τὸ προσταχθὲν μουσικῶς λαβῶν ἐν γνώσει...*». Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ὕμνου εἶναι σχετικὴ μὲ τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Θεοτόκου καὶ τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, ἐπιρραζέται δὲ καὶ ἀπὸ τὰ ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια. Ὁ ποιητὴς τοῦ ὕμνου ἐγνώριζεν ἔργα τοῦ Ρωμανοῦ, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὁ μελωδὸς οὗτος. Δι' ἡμᾶς τοὺς φιλολόγους τὸ ἀποκλείει ἡ τεχνικὴ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἡ παράδοσις εἶναι ἀντίθετος, διότι οὔτε εἰς τὸν βίον τοῦ Ρωμανοῦ ἀναφέρεται ὁ Ἀκάθιστος ὡς συντεθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, οὔτε εἰς τὰ κοντακάρια,

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 352.

ἀγάπης καὶ ἐκτιμῆσεως, ἀπυλαμβάνουσα, λόγῳ τῆς εὐγενείας τῶν αἰσθημάτων, τοῦ μελιχίου τοῦ χαρακτῆρος (3) καὶ ἄλλων περικοσμοῦντων τοῦτον προσόντων.

† Ὁ πρ. Λήμνου ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

1. «Ἐκκλησιαστικὴ ἀλήθεια» ἔτ. 1905 (14 Ὀκτωβρίου). Παρ' αὐτῷ πληρέτησαν ὡς Ἀρχιδιάκονοι οἱ Μητροπολίται Κίτρους Κων/νος Κοιδάκης ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 52 καὶ ἀπὸ 5 Νοεμβρίου 1901 πρὸς τὸν Διακῆν τὴν Λήμνον, ἐγγράφου τοῦ Διοδώρου, καὶ Χίου Ἰωακείμ Στρουμπῆς.

Μ. Βασιλάκη ἐνθ' ἀνωτ. σ. 53.

δηλαδή τὰ βιβλία, δι' ὧν παραδίδονται οἱ ὕμνοι.

Ὅλαι δ' αἱ ἐξενεχθεῖσαι γινῶμαι περὶ τοῦ συγγραφέως του ἐλέγχονται ἐσφαλμέναι. Ὁ Γεώργιος Πισίδης δὲν εἶναι συγγραφεὺς του, διότι δὲν ἔγραψεν ὕμνους· ἡ δογματικὴ τοῦ ὕμνου δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὴν τοῦ πατριάρχου Σεργίου· ὁ ἱερός Φώτιος εἶναι πολὺ μεταγενέστερος, ὥστε νὰ γράψῃ τοιοῦτο ἔργον. Ὅπωςδῆποτε ὁ ὕμνος αὐτὸς εἶναι πασίγνωστος εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ πέραν τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ συνεχίτησεν ἑκατομμύρια καρδιῶν, συνδεδεμένος καθὼς εἶναι μὲ τὴν τύχην τῆς βασιλευσούσης τῶν πόλεων, τῆς Κων/πόλεως. Ἡ ἐπίδρασις του καὶ ἡ διάδοσις του ὑπῆρξε μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν τῶν γνωστοτέρων καὶ καλυτέρων δημοτικῶν μας τραγουδιῶν.

Δ'

Διὰ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ὑμνογραφίαν, πρέπει νὰ εἴπωμεν ὀλίγα τιὰ περὶ τοῦ κανόνος. Τὸ εἶδος τοῦτου φέρεται εὐρῶν ὁ Ἀνδρέας Κρήτης κατὰ τὸν ὄρθρον αἰῶνα, ἐκαλλιέργησαν δὲ μετὰ ταῦτα πολλοὶ καὶ λαμπροὶ ποιηταί, ἔξ ὧν οἱ περιφημότεροι εἶναι ὁ Κοσμάς ὁ Μαΐουμᾶ, ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, δογματικὸς καὶ μουσικὸς συγγραφεὺς, Θεοφάνης ὁ Γραπτός, καὶ ὁ ἰταλιώτης Ἰωσήφ ὁ Ξένος, ὁ κυριολεκτούμενος Ἰωσήφ ὑμνογράφος. Τὸ εἶδος τοῦτου ἐκαλλιουργήθη ἐν συνεχείᾳ καὶ μέχρι σήμερον.

Ἐνῶ ὁ ὕμνος τοῦ Ρωμανοῦ εἶναι ἰδίᾳ διηγηματικὸς καὶ οἱ οἴκοι του μονότονοι, καθὼ ἐπαναλαμβάνοντες τὸ αὐτὸ ρυθμομετρικὸν σχῆμα ὑπὸ τὴν ἰδίαν μουσικὴν, οἱ κανόνες εἶναι ἐνθουσιαστικοί, ποικίλοι, ἔχοντες τὰ μέλη των περισσότερα καὶ τὰ τροπάρια σύντομα. Σκελετὸς τοῦ κανόνος εἶναι οἱ εἰρμοὶ τῶν ἐννέα του *φῶδῶν*, ἀναφερόμενοι, ἀπὸ ἀπόψεως θέματος, οἱ ὀκτώ εἰς γεγονότα καὶ ὑμνολογίαν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁ δὲ ἕνατος εἰς τὴν Καινὴν καὶ δὴ τὴν Θεοτόκον (*τὴν τιμιωτέραν*). Ἐκαστος εἶρμος εἶναι τὸ μουσικοτονικὸν πρότυπον, πρὸς τὸ ὁποῖον μελιζονται τὰ ἀκολουθοῦντα αὐτὸν τροπάρια, δύο καὶ τρία καὶ περισσότερα, ἔξ ὧν τὸ τελευταῖον ἀναφέρεται εἰς τὴν Θεοτόκον, τὰ λοιπὰ δ' εἰς τὴν ἐορτὴν ἢ τὸ ἱερὸν πρόσωπον τῆς ἐορταζομένης ἡμέρας, τὸν Κύριον, προφήτας, μάρτυρας, ἁγίους κλπ. Ὑπάρχει καὶ ἐδῶ ἀκροστιχίς, ἔμμετρος πάντοτε, δηλοῦσα τὸν ποιητὴν, κάποτε καὶ τὴν ἐορτὴν, σχηματιζομένη δ' ἀπὸ τ' ἀρχικὰ γράμματα τῶν τροπαρίων. Κάποτε ὑπάρχει καὶ ἐφύμνιον. Κάποτε ὁ κανὼν εἶναι συντομώτερος, λείπει ἢ δευτέρα *φῶδη*, ἀκόμη εἶναι δυνατὸν νὰ λείπουν καὶ περισσότεροι, ὁπότε λέγονται ἀναλόγως *τριώδιον*, *τετραώδιον* ἢ *πενταώδιον*. Ὁ κανὼν ψάλλεται εἰς τὸν ὄρθρον, διακόπτεται ἀπὸ ἄλλα τροπάρια ἢ ἀναγνώσματα καὶ, ὅταν ἡ ἡμέρα εἶναι ἐπίσημος, ἀντὶ ἐνὸς ὑπάρχουν περισσότεροι. Δὲν ἔχει διαλόγους ὡς ὁ ὕμνος, οὔτε περιγράμματα προσώπων καὶ ἀπλοϊκὰς ἐμφανίσεις τῶν υπερβατικῶν δυνάμεων. Ἀπεναντίας, ἀναβιβάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ ἴδῃ ἐκεῖ τὰς προσκυνουμένας θείας μορφάς, εἶναι *δοξαστικός*, κοσμῆται ἀπὸ πλήθος ἐπιθέτων, χρησιμοποιεῖ ὁμως καὶ αὐτὸς τὰς ἀντιθέσεις καὶ μεταφοράς. Ἀπὸ φιλολο-

γικής απόψεως είναι γλωσσικῶς μὲν συντηρητικώτερος τοῦ ὕμνου, χρησιμοποιῶν λόγια στοιχεῖα, ἐνίοτε καὶ μέτρα, ἀπὸ τεχνικῆς δὲ ἀξιοπεριέργου διὰ τὴν συμπλεξίν τῶν θεμάτων, διὰ τὴν ἀνεξάντλητον εὐρεσιτεχνίαν του νὰ χρησιμοποιῆ τὰ αὐτὰ μοτίβα κατὰ διάφορον τρόπον. Τέλος μετέθηκε τὴν προσοχὴν τῶν πιστῶν εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, τὸν ἀπέραντον πλοῦτον τῆς ὁποίας χρησιμοποιεῖ εὐρύτατα.

Δυστυχῶς δὲν ἐπαρκεῖ ὁ χρόνος ἐδῶ διὰ νὰ φέρωμεν παραδείγματα. Οἱ ἐντριβέστεροι γνωρίζουν ὅτι οἱ ὠραιότεροι κανόνες ψάλλονται κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς, τὰ Χριστούγεννα, τὰ Φῶτα, τὴν Μεγάλην ἑβδομάδα, τὴν Ἀνάστασιν, ὅσοι δὲ θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἀπολαύουν τὴν μουσικὴν καὶ τὸν λόγον, ἠνωμένα εἰς μίαν ἔρρυθμον ἀρμονίαν, θὰ ἔπρεπε νὰ προσέρχωνται εἰς τοὺς ναοὺς κατὰ τὸν ὄρθρον. Ἡ ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου περικλείει πάντοτε τὰ ἀξιολογώτερα ὕμνογραφικὰ κείμενα.

Ὡς πρὸς τὴν ἐπίδρασιν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν διεμορφώθη ἡ Βυζαντινὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ὑμνογραφία, θὰ συνοψίσω ὀλίγα τινά. Θεωρεῖται κακῶς, ὅτι ἀντιγράφωμεν, προκειμένου μάλιστα περὶ τῶν ὕμνων, τὴν συριακὴν παράδοσιν. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές καὶ οἱ μέχρι τοῦδε συγκρίναντες τὰ ἔργα *Εὐφροαίμ* τοῦ Σύρου πρὸς τὰ τοῦ Ρωμανοῦ δὲν ἐγνώριζον καλῶς τὸν ἑλληνα ποιητὴν καὶ τὴν τέχνην του. Ἀπεναντίας ἡ ὕμνογραφία μας τρέφεται ἀπὸ τὴν ἑλληνιστικὴν παράδοσιν τῶν Ἑβδομήκοντα, τὴν μετάφρασιν δηλαδὴ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἰς τὴν κοινὴν ἀλεξανδρινὴν γλῶσσαν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ποιητικὰ βιβλία, ὅπως οἱ *Ψαλμοί*, ὁ *Ἐκκλησιαστής* καὶ τὸ *Ἄσμα Ἄσμάτων*, ἀπεδόθησαν ἐμμέτρως, οὐχὶ ὁμως προσφωδιακῶς ἀλλὰ τονικῶς. Οἱ *Ψαλμοί* καὶ ἄλλα τεμάχια τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης ἐψάλλοντο ἢ ἀπηγγέλλοντο συνηθέστατα κατὰ τὰς ἀκολουθίας τῆς Ἐκκλησίας, ἐξ αὐτῶν δὲ ἔλαβον καὶ τὴν μορφήν καὶ τὸ ὕλικόν πολλάκις, καὶ δὴ τὴν ποιητικὴν ἔκφρασιν, οἱ ὕμνογράφοι μας, τοὺς τελευταίους τοῦτους ὁμως ἐπηρεάσαν καὶ τὰ περὶ ἐκεῖνα κείμενα τὰ διηγούμενα τοὺς βίους καὶ τὰ θαύματα τῶν ἁγίων, τὰ μαρτύρια τῶν ὑπὲρ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀγωνισαμένων μαρτύρων, καὶ τῶν ἀσκητῶν αἱ διηγήσεις, καθὼς καὶ ἱστορικὸν ὕλικόν. Τέλος ἡ ἐπίδρασις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἔδωκε τὸ γλωσσικὸν ὄργανον, ὑπῆρξεν εὐρεία καὶ ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς. Πλείστοι ὕμνοι παραφράζουσιν ἔργα ἱστορικὰ τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, καὶ δὴ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Βασιλείου τοῦ Σελουκείας κ.ἄ. Ἡ ἱστορικὴ κατασκευὴ τοῦ πατερικοῦ λόγου, ἡ ὁποία τοσοῦτον ἐπέδρασεν ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τῶν ὑμῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, τέχνη ἢ ὁποία εὐθὺς ἔρχεται ἀπὸ τὴν κλασσικὴν καὶ δὴ τὴν ἀττικὴν ἱστορικὴν, ἐπίδραξ ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ποιητικοῦ λόγου τῶν Βυζαντινῶν. Σχήματα τοῦ πεζοῦ λόγου κ.ἄ. κατασκευαὶ εἰσέρχονται εἰς τὸν ἕμμετρον καὶ ἡ τοιαύτη διαμόρφωσις πολλάκις ὑπερτερεῖ τὴν σημιτικὴν, δηλαδὴ ἑβραϊκὴν, ἐπιρροήν. Βεβαίως, ἡ πρωτοτυπία τῆς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ὑμνογραφίας δὲν εἶναι πάντοτε ἡ αὐτὴ, μετὰ δὲ τὸν δέκατον αἰῶνα ἡ τέχνη

παρακάμζει, οἱ ποιηταὶ δὲν εἶναι συγχρόνως καὶ παραγωγικοὶ μουσικοί, καὶ ἡ μίμησις, ἀναχώνευσις καὶ ἀνασκευὴ τῶν προηγηθέντων μελωδῶν καὶ ὕμνογράφων εἶναι συνήθης. Οὕτω καταλήγομεν εἰς τὴν πεζολογίαν τῶν νεωτέρων χρόνων, ἡ ὁποία εἰσήγαγε χιλιάδας τροπαρίων, προσομοίων, ἀπολυτικίων κ.ἄ. εἰδῶν εἰς τὰς προσωπικὰς ἀκολουθίας τῶν καθ' ἕκαστον ἁγίων τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ δὴ εἰς τὰς λεγομένας «φυλλάδας» νεομαρτύρων κ.ἄ. ἁγίων, ἀκολουθίας μὴ ὑπαρχούσας εἰς τὰ ἐπίσημα ἔντυπα λειτουργικὰ βιβλία. Παραλλήλως κοιμῶνται τὸν νήδυμον εἰς τὰ κοινότορα χειρόγραφα χιλιάδες ἀγνώστων τροπαρίων, τὰ ὁποία δὲν περιελήφθησαν ποτὲ εἰς τὰς ἐντύπους ἀκολουθίας.

Ε'.

Ἀπομένει νὰ ἴδωμεν δι' ὀλίγων τὸ περιεχόμενον τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ποιήσεως.

Ὁ φυσικὸς κόσμος δὲν κατέχει ἐδῶ θέσιν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀρχαίαν φυσιοκρατικὴν λογοτεχνίαν, ἢ τὴν νεωτέραν, ἡ ὁποία ὑπέστη πάντοτε μεγάλην ἐπίδρασιν τοῦ πραγματισμοῦ. Εἰς τὸν *ιδεολογικόν* κόσμον τῶν χριστιανῶν, ὁ ὁποῖος διεμορφώθη ἐπὶ τῇ βίσει τῆς μοναστικῆς ἰδεολογίας, δὲν ὑπάρχει πολὺς χώρος διὰ τὴν παρούσαν ζωὴν καὶ τὸν ἄνθρωπον. Ὁ κόσμος, τὰ φυτὰ, τὰ ζῶα, ὁ ἄνθρωπος ὁ ἴδιος ὑπάρχουν μόνον ἐφ' ὅσον σχετίζονται πρὸς τὸ πνεῦμα, ἐφ' ὅσον συμβολίζουν τὸ ἄυλον, ἐφ' ὅσον τείνουν πρὸς τελείωσιν. Ἐπομένως καὶ ἡ τάσις πρὸς συντήρησιν τοῦ κόσμου τούτου, ἀποτελοῦντος τόπον δοκιμῆς καὶ βασάνου ἡμῶν, καὶ δὴ διὰ τοῦ ἔρωτος, καταδικάζεται. Ὁ *ιδανισμὸς* κατέρχεται μέχρι τοῦ *ἀσκητισμοῦ*. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι τι τὸ δογματικόν, τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλει ἡ Γραφή, ἡ ὁμιλοῦσα διὰ τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, τὰ ὁποία «οὐ κοπιῶσιν, οὐδὲ νήθουσιν», ἢ περὶ τῆς φωνῆς τῆς τρυγόνος ἡ ὁποία ἠκούσθη ἐν μέσῳ ἡμῶν, περὶ τῆς σικῆς τῆς ἐξενεγκούσης τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς καὶ τῶν κυπριζουσῶν ἀμπέλων. Οὐδὲ δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅλους τοὺς Βυζαντινοὺς διαποτισμένους ἀπὸ τὸ καλοῦρηκὸν πνεῦμα τῆς ἀσκήσεως, διότι ἄλλως θὰ ἔμεναν ἀνεξήγητα τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα τοῦ στρατοῦ τῶν καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἀκριτῶν καὶ τὰ σχετικὰ ἡρωϊκὰ ἔργα, ἢ ἑτέρα πλευρὰ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ποιήσεως τοῦ Βυζαντινοῦ.

Αὐτὸς ὁ ἄηρ τῆς ζωῆς, γνήσιος ἀκόμη, ὑπάρχει κάπου-κάπου εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ρωμανοῦ, εἰς τὴν *Κασίαν* ὁμως ὁ Θεὸς εἶναι «ὁ νεφέλαις διεξάγων τῆς θαλάσσης τὸ ὕδωρ», εἶναι ἀδύνατον νὰ ἴδῃ ἢ ποιήτῃ τὴν φύσιν ἀσυνάρτητον πρὸς τὸν δημιουργόν. Αὐτὴ ἡ ποιήτρια εἰς τὴν «ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις περιρπεσοῦσαν» γυναῖκα δὲν εἶναι ἐρῶν ἢ ἴδια ὑποκείμενον, ἀλλ' ἡ συντετριμμένη ἁμαρτωλὴ γυνὴ τοῦ Εὐαγγελίου, μετανοοῦσα καὶ προσπίπτουσα εἰς τοὺς πόδας τοῦ Αὐρωτοῦ, πρότυπον μετανοίας, χωρὶς νὰ εἴμεθα βέβαιοι, ὅτι ἡ Κασία εἶχε ζήσει τὴν ψυχικὴν κατάστασιν ποῦ περιγράφει. Ὑπάρχει εἰς τὸ ἰδιόμελον αὐτὸ κῆπος, ὅπου τὸ δειλινὸν ἠκούσθησαν τὰ βήματα τοῦ Κυρίου. Ἀλλ' ὁ κῆπος οὗτος εἶναι

ὁ παράδεισος τῆς Π. Διαθήκης καὶ δὲν ἐνθυμίζει τίποτε ἀπὸ τὸν Βόσπορον καὶ τὴν ἄνοιξίν του.

Οὔτε γάρ γαφα ποτάμια, οὔτε νερὰ καθάρια, οὔτε ριζιμιά χαράκια ὑπάρχουν εἰς τὴν βυζαντινὴν ποίησιν, ὅσα ἄφθονα μᾶς δροσίζουν εἰς τὴν δημοδὴ. Ὅπως εἰς τὸ βάθος μιᾶς ἀγιογραφίας τὸ ὄρος (τὸ Θαβώρ, τὸ Σινά, ὁ Ἄθως, ἀδιάφορον) εἶναι ἀπολύτως συμβατικόν, οὕτω καὶ εἰς τὴν βυζαντινὴν θεησκευτικὴν ποίησιν ὁ φυσικὸς κόσμος ὑπάρχει μόνον ἰδεατῶς καὶ μόνον διὰ τὰ συμβολισθῆ δι' αὐτοῦ ἢ ν' ἀντιταχθῆ πρὸς τὸν ὄντως ὄντα κόσμον, τὸν πνευματικόν. Οὕτω καὶ ἡ Θεοτόκος εἶναι ἡ ἄμπελος, βότρυν ἢ βλαστήρασα, ἡ ἄρουρα, ἡ δάμαλις τὸν μόσχον ἢ τεκοῦσα, ἡ τέσσα ρόδον τὸ ἀμάραντον. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ γῆ, αὐτὴ ἡ ἄμπελος, αὐτὰ τὰ ζῶα, τὰ φυτὰ, τὰ ἄνθη, οἱ μόσχοι δὲν ὑπάρχουν καθ' ἑαυτὰ εἰς τὸν ἰδεατὸν κόσμον τῆς βυζαντινῆς ποιήσεως.

Βεβαίως καὶ ἔτσι ἡ ποίησις αὐτὴ εἶναι ὑψηλὴ καὶ θελκτικὴ: «Σήμερον ἔαρ ψυχῶν, ὅτι Χριστὸς ἐκ τάφου, ὡσπερ ἥλιος, ἐκλάμψας τριήμερος, τὸν ζοφερόν χειμῶνα ἀπήλασε τῆς ἁμαρτίας ἡμῶν». Καὶ πάλιν ὁ χειμὼν καὶ τὸ ἔαρ εἶναι συμβολικά, ὁ χειμὼν τῆς ἁμαρτίας, τὸ ἔαρ τῶν ψυχῶν. Μὴ περιμένετε ἐδῶ τὸ μουρμούρισμα τῆς βροχῆς, εἰκόνα τῆς χιόνος ἢ ἀνοιξιάτικον τοπίον.

Κατὰ τοὺς θεολογοῦντας τούτους ποιητὰς, τὸ ὄντως ὄν εἶναι ὁ Θεός, ἡ αὐτοαλήθεια καὶ ἡ ζωὴ, ὁ δὲ παρὼν κόσμος εἶναι προσωρινόν τι καὶ ἀνάληθες σχῆμα. Ἡ τοιαύτη ἀντίληψις στερεῖ αὐτοαξίας τὴν φύσιν καὶ τὸ φυσικὸν περιέχον, διὰ τὰ ὁποῖα ἐν τούτοις ὁ Δημιουργός, κατὰ τὴν Γένεσιν, «εἶδεν ὅτι καλόν». Εἰς τὴν πραγματικότητά ὑπάρχει μόνον τὸ μυστήριον καὶ ὁ μυστικὸς κόσμος. Ἡ Παναγία εἶναι μυστικὸς κῆπος, πού χωρὶς καλλιέργειαν ἐβλάστησε τὸν Χριστόν. «Μυστήριον ξένον ὁρῶ καὶ παράδοξον! οὐρανὸν τὸ σπήλαιον, θρόνον χειρουβικὸν τὴν Παρθένον, τὴν φάτιν χωρίον ἐν ᾧ ἀνεκλίθη ὁ ἀχώρητος Χριστὸς ὁ Θεός, ὃν ἀνυμνοῦντες μεγαλύνομεν». Καὶ ἐδῶ Ἰω. ὁ Δαμασκηνός μετουσιῶνει τὰ ὄρατὰ εἰς νοητὰ, τὰ πάντα σχετικὰ μὲ τὸ παράδοξον μυστήριον τῆς Γεννήσεως. Ὁ ἴδιος ποιητὴς, πάλιν τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, θὰ ὑμνήσῃ τὸ φῶς «Νῦν πάντα πεπληρωται φωτός, οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια...» Τὸ ὑμνούμενον φῶς εἶναι φῶς, ἐφ' ὅσον δι' αὐτοῦ ἔχουν πληρωθῆ ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανός, ἀλλ' ὅταν κατέλθῃ εἰς τὰ καταχθόνια παύει νὰ εἶναι φυσικὸν φῶς καὶ εἶναι ἡ θεία χάρις ἢ ἐνεργουμένη διὰ τῆς ἐγέρσεως τοῦ Χριστοῦ.

Ἐρῶν λοιπὸν ἄλλο ἀπὸ τὸν θεῖον ἔρωτα, τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, δὲν εἶναι ὁ πιστός. Ἄς ἴδωμεν αὐτὸν ἀπὸ ἄλλης σκοπιᾶς. Ἡ ἀγάπη εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὸν θάνατον καὶ ἐρχόμεθα εἰς τὸ πρόβλημα τοῦτο: Πῶς ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα τῆς φθορᾶς, τῆς φυσικῆς ἢ προσωρῶν ἐξόδου ἐκ τῆς ζωῆς;

Εἴπομεν ἤδη, ὅτι ὁ κόσμος οὗτος διὰ τὸν χριστιανὸν εἶναι πρόσκαιρος, ὁ ἀγὼν, τὸν ὁποῖον διεξάγει, εἶναι ἀγὼν τελειώσεως, ὁ δ' ἐχθρός, τὸν ὁποῖον ἀντιμετωπίζει, εἶναι ἡ ἁμαρτία αὐτὴ ταπεινώνει, ἐξευτελίζει τὸν ἄνθρωπον, τὸν καταρρίπτει εἰς τὴν

ἰδίαν του συνείδησιν. Ἄλλ' ὡς ἀντίδοτον ἢ μετάνοια τὸν ἐπαναφέρει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τοῦ ἀποδίδει γαλήνην καὶ δύναμιν. Ὁ πρῶτος λοιπὸν θάνατος εἶναι ὁ τῆς ἁμαρτίας, καὶ θὰ μείνῃ ὀριστικός, ἂν ὁ Χριστιανὸς μείνῃ ἀμετανόητος. Ὡς ἐκ τούτου ὁ πρόσκαιρος θάνατος τῆς σαρκὸς δὲν ἔχει μείζονα σημασίαν μιᾶς ἀλλαγῆς ἐκ τῶν προσκαιρῶν εἰς τὰ ἄφθαρτα, μεταβολῆς, τὴν ὁποῖαν θ' ἀκολουθήσῃ ἡ Κρίσις καὶ ἡ δι' αὐτῆς δικαίωσις τῶν ἀγαθῶν καὶ ὁ κολασμὸς τῶν τὰ φαῦλα προξάντων. Ἡ ἁμαρτία βεβαίως εἶναι τὸ δημιουργικὸν κίνητρον τῆς λυτρώσεως. Αὕτη ἐπέρχεται κατόπιν δεινοῦ ψυχικοῦ ἀγῶνος, εἰς τὸν ὁποῖον, μετὰ τὴν σύγκρουσιν τοῦ φθαροῦ καὶ τοῦ αἰωνίου καὶ τὴν πρόσκαιρον ἐπικράτησιν τοῦ πάθους, ἡ ψυχὴ μεταμελεῖται, αἰσθάνεται συντριβῆν, ἐξομολογεῖται τὸ πταῖσμα, καὶ αἰσθάνεται πάλιν ἐλευθεροῦν τὰ περὶ τῆς ἀπὸ τὸν ἐπικαθήσαντα πάγον τοῦ κακοῦ. Δὲν λυτρούμεθα ἐπομένως διὰ τῆς ἐξόδου ἐκ τῆς ζωῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως καὶ τῶν ἔργων αὐτῆς, ἐφ' ὅσον ἡ πίστις ἄγει πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ αὕτη πρὸς τὴν φιλανθρωπίαν. Ἐκλεκτὰ πνεύματα ἀνεξήτησαν τὴν γαλήνην εἰς τὴν μόνωσιν καὶ τὴν ἄσκησιν, ἀλλ' ἡ ἄσκησις τῆς ἀρετῆς ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων οὐδέποτε ὑπετιμήθη ἀπὸ τὸν Χριστιανισμόν. Οὗτος ἐξετίμησε κατ' ἀξίαν τὴν συμβολὴν τῶν ἀγωνιστικῶν του στοιχείων, τῶν μαρτύρων καὶ τῶν μετὰ ταῦτα, ἐπὶ Τουρκοκρατίας νεομαρτύρων. Ἄν δὲ ὁ τύπος τοῦ ἀσκητοῦ κατέπεσε καὶ συνεπέφερε τὴν παρακμὴν τῆς λογοτεχνίας, ἡ ὁποία τὸν ἀφεώρα, καὶ ἐν προκειμένῳ τῆς ὑμνογραφίας, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἡ ἀγωνιστικὴ διάθεσις ὡς ἐσωτερικὸς ἀγὼν ἐξάθη. Τὸ κίνημα τῶν ἡσυχαστῶν τοῦ ιδ' αἰ. δεικνύει, ὅτι οἱ ἡσυχασταὶ ἐπεζήτησαν διὰ τῆς προσευχῆς καὶ τῆς ἐκστάσεως τὴν ἔνωσιν αὐτῶν πρὸς τὸ ὑπέροχον Πνεῦμα. Ἡ προσευχὴ τοῦ χριστιανοῦ ἀποβλέπει εἰς τὴν λύτρωσιν, ὡς ἐκ τούτου οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸν κραυγισμόν τῶν ἡμερῶν μας ὁ ὁποῖος ὑποῦται ὡς διαμαρτυρία. Ὁ χριστιανὸς πιστὸς ἐτοιμάζεται, ἀντιλαμβάνεται ὅτι ἡ διὰ τοῦ θανάτου μεταλλαγὴ τὸν φέρει εἰς τὸ τέρας τοῦ σταδίου, θὰ ἤθελε δὲ νὰ εἶναι νικητὴς καὶ ὄχι ἡττημένος, ψυχικῶς: «Ἐγγίζει, ψυχῆ, τὸ τέλος, ἐγγίζει καὶ οὐ φρονίζεις, ὄχ' ἐτοιμάζῃ ὁ καιρὸς συντέμνει, διανόστηθι ἐγγὺς ἐπὶ θύραις ὁ καιρὸς ἐστίν' ὡς ὄναρ, ὡς ἄνθος ὁ χρόνος τοῦ βίου τρέχει τί μάτην ταραττόμεθα;» λέγει Ἀνδρέας ὁ Κρήτης.

Ἄλλ' ὁ θάνατος δὲν εἶναι φοβερός. Ὁ χριστιανὸς τὸν συνηθίζει διὰ τῆς «μελέτης θανάτου», φιλοσοφικῆς ἀσκήσεως, καθ' ἣν ἀναπολοῦμεν τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου καὶ τὴν διὰ τοῦ ἀναποφεύκτου φυσικοῦ ἡμῶν τέλους ἐγκατάλειψιν παντὸς μὴ πνευματικοῦ ἀγαθοῦ. Τοῦτο πάλιν δὲν σημαίνει, ὅτι ὡς ἄνθρωποι δὲν πονοῦμεν τοὺς ἰδικούς μας πού φεύγουν. Παρηγορούμεθα ὅμως μὲ τὸ πρόσκαιρον, τὸ μάταιον τοῦ κόσμου. Ὅποιος ὑπερηκίχη τὸν πόθον τῆς ζωῆς καὶ τὸν φόβον τοῦ θανάτου θὰ γαληνεύσῃ. Ἀλλά, διὰ τὰ φθᾶση ἐκεῖ, πρέπει νὰ προηγηθῆ νικηφόρος πάλη τοῦ πνεύματος πρὸς τὴν σάρκα καὶ τὸ αἷμα.

ΔΟΓΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Η ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
ΚΕΝΩΣΕΩΣ ΘΕΩΡΙΑ *

V. Η ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΠΟΨΙΣ

Ἡ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐκτεθεῖσα περὶ κενώσεως διδασκαλία τῶν νεωτέρων κενωτικῶν, καθ' ἣν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐνανθρωπήσας ἀπέβαλεν ἀπάσας ἢ μερικὰς τῶν θεῶν Του ιδιοτήτων ἢ αὐτοπεριώρισε ταύτας, καταστάς πράγματι ψιλὸς μόνον ἄνθρωπος, οὐ μόνον δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῆς εἰς τοὺς Πατέρας τεθησαυρισμένης πολιᾶς παραδόσεως τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας¹, καταδικασάσης τοὺς παντοίους αἰρετικούς, παρόμοια διδάξαντας μὲ τοὺς νεωτέρους κενωτικούς, ἀλλὰ καὶ σφάλλεται θεολογικῶς τε καὶ φιλοσοφικῶς.

Φιλοσοφικῶς μὲν σφάλονται οἱ νεώτεροι κενωτικοί, διότι, ἐκδεχόμενοι ἀρχῆθεν τὸν Χριστὸν ὡς ἐκ Θεοῦ Θεόν, εἰσηγοῦνται περαιτέρω ἐν αὐτῷ, ὡς πρῶτος ἤδη παρετήρησεν ὁ Dorner, ἀλλοίωσιν καὶ τροπῆν, ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν ἐνανθρώπησιν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀποβαλὼν τὰς θείας Του ιδιοτήτας κατέστη ἀπλῶς ἀπλοῦς ἄνθρωπος. Ἀλλὰ μὴν τὸ ἀλλοιοῦσθαι οὐ μόνον εἶναι ἴδιον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀλλὰ καὶ τροπὴ εἰς «ἕτερόν» τι ἀποδεχόμενοι δὲ τροπὴν καὶ διὰ τὸν Θεὸν εἰσάγουσιν ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ κίνησιν, ὅπερ ἄτοπον, διότι «τὸ ἄπειρον, κατὰ τὸν ἱερὸν Ἰππόλυτον, κατ' οὐδένα τρόπον ἢ λόγον ἐπι-

δέχεται κίνησιν, οὐκ ἔχον ὅποι καὶ περὶ ὃ κινήθησεται. Τροπὴ γὰρ τοῦ κατὰ φύσιν ἀπέρου, κινεῖσθαι μὴ πεφυκότος, ἢ κίνησις. Διὸ καὶ καθ' ἡμᾶς ἀληθῶς γενόμενος ἄνθρωπος χωρὶς ἁμαρτίας ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἐνεργήσας τε καὶ παθὼν ἀνθρωπίνως, ὅσα τῆς φύσεώς ἐστιν ἀναμάρτητα, καὶ φυσικῆς σαρκὸς περιγραφῆς ἀνασχόμενος δι' ἡμᾶς, τροπὴν οὐχ ὑπέμεινε, μηδ' ἐνὶ παντελῶς ὁ ταῦτόν ἐστι τῷ Πατρὶ, γενόμενος ταῦτόν τῇ σαρκί, διὰ τὴν κένωσιν»¹. Καὶ ὁ Εὐσέβιος ἀρνεῖται πᾶσαν κίνησιν ἐν τῇ οὐσίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ἢ Θεὸς Λόγος, λέγων: «Οὐ γὰρ τι προέμενος (ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ), οὐδ' ἀλλοιούμενος, οὐδέ γε παθητικῶς κινούμενος, οὐδ' ὅλως τι τῶν ἡμῶν συνηνωμένων, ὑπομένων, ὑφίστη αὐτόν» οὐδὲ γὰρ σῶμα ἦν, ὡς ἀπόρροιαν, ἢ μείωσιν, ἢ ἔκτασιν, ἢ μεταβολήν, ἢ τροπὴν, ἢ ῥοήν, ἢ μέρος, ἢ πάθος ἐπ' αὐτῷ λογίσασθαι»². Ἄλλωστε, ὡς γνωστόν, καὶ ὁ Σταγειρίτης φιλόσοφος τὸν Θεὸν «πρῶτον κινῶν» ἐκάλεσεν, ἀκίνητον τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ἐκδεχόμενος³. Περαιτέρω, ἐκλαμβάνοντες τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Λόγου ὡς κίνησιν τινα τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, οὐχὶ δὲ ὡς πραγματικὴν σάρκωσιν αὐτοῦ τούτου τοῦ Λόγου τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος, κατ' ἀνάγκην θὰ καταλήξωσιν εἰς κατὰ δόκησιν καὶ φαινομενικὴν μόνον ἐνανθρώπησιν⁴.

Ἀλλὰ καὶ θεολογικῶς ἡ περὶ κενώσεως τῶν νεωτέρων κενωτικῶν θεωρία ἄρδην σφάλλεται, καθισταμένη οὕτω ἀσύστατος καὶ ἀπαράδεκτος, ὡς διασειούσα

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 291 (Τελευταίον).

1. Τὸ μυστήριον τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχει ἐν «μόνῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς αὐτοῦ φανερωθῆν χάριτος», κατὰ τὸν Εὐσέβιον, Migne 24,893.

Αὐτὴ ἡ πάλῃ, ὁ ταλανισμὸς μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ, τὸ αἰώνιον θέμα παντὸς εὐγενικοῦ ποιητικοῦ πνεύματος, πάλῃ ἐκφραζομένη μὲ πόνον ἀνθρώπινον καὶ μὲ ἕξαρσιν ἀγγελικὴν, καταξιώνει τὴν βυζαντινὴν μας ἐκκλησιαστικὴν ποίησιν. Διότι δίδει κάτι ἀπὸ τὸ ἐσώτερον τῆς αἰωνίας ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, κάτι ἀπὸ τὸ ἀληθέστερον στοιχείον τοῦ ἑαυτοῦ του. Ὅσονδήποτε καὶ ἂν καλύπτῃ τὸ δόγμα τὸν φιλοσοφικὸν στοχασμόν, ἢ ἀνθρωπίνῃ οὐσίᾳ τῆς ὑπερβατικῆς καὶ ἰδανιστικῆς αὐτῆς τέχνης, ἡμοιομένης πρὸς τὸν ἐλληνικὸν λόγον καὶ τοὺς ἀνατολικοὺς ἥχους, καλύπτει μίαν μεγάλην ἔκτασιν τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ χθесינוῦ καὶ σημερινοῦ καὶ αὐριανοῦ, περιεχομένου τῆς πνευματικῆς ἀγωνίας μας. Οἰοσδήποτε προσέξῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μας ποίησιν ἀπὸ αὐτῆς τῆς σκοπιᾶς θὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι οἱ Βυζαντινοὶ ἐν προκειμένῳ ἐχάραξαν δι' αὐτῆς τὰ ὅρια μιᾶς μεγάλης τέχνης, ἢ ὅποια ζῆ ἀκόμη καὶ μᾶς συντροφεύει εἰς τὴν εἴσοδον, εἰς τὸν δρόμον καὶ εἰς τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ σταδίου τούτου καὶ πέραν τοῦ θανάτου εἰς τὸ μνημόσυνον τῆς ἀγωνιστικῆς μας φύσεως!

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ

Τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας
τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου

1. Ἰππόλυτος, Migne 10,832. Καὶ ὀλίγον περαιτέρω αὐτόθι ὁ ἴδιος λέγει: «τὴν οὐσίαν ἐκατέρου τελείως ἔχοντα (τὸν Χριστόν)... δῖχα τροπῆς».

2. Εὐσέβιος, Migne 24,849. Ἄλλαχού ὁ ἴδιος λέγει: «Ἡ ἀσώματος τοῦ Θεοῦ δύναμις οὐδ' ἂν πάθοι τὴν οὐσίαν, οὐδ' ἂν βλαβείη, οὐδ' ἂν χείρων ποτὲ ἑαυτῆς γένοιτο, σώματος ἀσωμάτως ἐπαφωμένη». Migne 22, 285. Καὶ ἄλλαχού ὁ αὐτὸς τάδε λέγει: «τὴν μονάδα φησὶ Μάρκελλος ἐνεργεῖα πλατύνεσθαι... οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ ἐνεργεῖν πλατύνεται, οὐδ' ἐν τῷ μὴ ἐνεργεῖν συστέλλεται οὐδ' ὅλως ὁμοίως ἀνθρώποις ἐνεργεῖ, οὐδ' ὁμοίως ἀνθρώποις κινεῖται· μονὰς δὲ ὢν ἀδιαίρετος ὁ Θεὸς τὸν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱὸν ἐξ ἑαυτοῦ ἐγέννα, οὐ διαιρούμενος, οὐδ' ἀλλοίωσιν, ἢ τροπῆν, ἢ ῥοήν, ἢ τι πάθος ὑπομένων». Migne 24,908. Ἴδὲ καὶ Ἀμφιλόχιον Ἰκονίου, Migne, 39,37.

3. Ἴδὲ Alfred Weber, History of Philosophy (trans. by F. Thilly), New York 1925, σελ. 86. Ν. Λούβαγι, Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας, Ἀθήναι 1933, Τομ. Α' σελ. 99. Καὶ B. A. G. Fuller, A History of Philosophy, New York 1945, vol. 1, σελ. 180 f.

4. Τοιαύτη τις σκέψις, ἐκλαμβάνουσα τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Λόγου ὡς κίνησιν τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ, διευτώθη πρό τινος ἀνυπόπτως καὶ παρ' ἡμῖν, ἀλλ' αὐτὴ διατρέχει τὸν κίνδυνον ἀναποφεύκτως νὰ περιπέσῃ εἰς τὴν αἴρεσιν τοῦ Δοκητισμοῦ. Ἴδὲ Α. Γερομυχαλοῦ, Σκοπὸς τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, Ἀθήναι 1952, σελ. 10: «Τί ἐννοοῦμεν ὅμως λέγοντες θεῖαν ἐνανθρώπησιν; Τί εἶναι κατ' οὐσίαν ἐνανθρώπησις; Οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ κίνησις τῆς θείας ἐϋσπλαγχνίας... Ἡ ἐνανθρώπησις ἀποτελεῖ κίνησιν τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ!» Ἡ ὀρθόδοξος ὁμως θεολογία διδάσκει, ὅτι «ὁ θεὸς καὶ οὐράνιος τοῦ Θεοῦ Λόγος, δι' ἀνθρώπου κατὰ μηδὲν σώματος οὐσίᾳ τὴν ἡμετέραν φύσιν διαλλάττοντος... ἀνθρώπου ὁμοῦ, καὶ Θεὸν ἐπιδημήσιν τῷ βίῳ». Εὐσέβιος, Migne 20,65. Ἴδὲ καὶ Κύριλλον Ἱεροσολύμων. «Ἡμεῖς γὰρ παραδεχόμεθα Θεὸν Λόγον ἐνανθρωπήσαντα κατὰ ἀλήθειαν... ἐνανθρωπήσαντα, οὐ φαντασίᾳ, ἀλλὰ ἀληθείᾳ». Κατήχησις 12. Migne 33,728.

αὐτὰ τὰ θεμέλια τῆς πίστεως. Πράγματι, διὰ τῆς ἀποδοχῆς παρομοίας τῶν κενωτικῶν διδασκαλίας, εἴτε ἀποβολῆς ἀπασῶν ἢ μερικῶν τῶν θείων τοῦ Λόγου ἰδιοτήτων, εἴτε αὐτοπεριορισμοῦ ἢ περιορισμοῦ αὐτῶν, ἔνθεν μὲν, ὡς καὶ ὁ Gess ὠμολόγησε¹, διασαλεύεται ἡ ἐν Τριάδι θεαρχικὴ Μονάς, διότι, «εἰ ἤρξατο γεννᾶν τὸν Υἱὸν ὁ Πατὴρ καὶ κατέπαυσε, κατὰ τὴν τῶν χριστομάχων μανίαν, ἀλλοίωσις τις καὶ μεταβολὴ περὶ αὐτὸν γέγονεν»², ἔνθεν δὲ καταστρέφεται ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ ὑποβιβασμοῦ καὶ ἀναγωγῆς Αὐτοῦ εἰς ἀπλοῦν ἄνθρωπον. Ὅτι δὲ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσι τό τε τριαδικὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ θεότης τοῦ Χριστοῦ διασαλεύονται θεμελιωδῶς εἶναι παντὶ που φανερόν καὶ οὐδεμιᾶς χρήζει περαιτέρω συζητήσεως. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, οὐ μόνον ἅπασα ἡ περὶ Θεοῦ χριστιανικὴ διδασκαλία καταρρίπτεται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Χριστοῦ καθίσταται ἀδύνατον καὶ ἐπομένως ἀνύπαρκτον.

Παρόμοια ὁμως πρὸς τὰ τῶν κενωτικῶν διδάγματα διετύπωσαν παλαιότερον καὶ οἱ αἱρετικοί, ἐξ ὧν, ἄλλοι μὲν «ψιλὸν ἄνθρωπον, τῆς κοινῆς ἀπάντων φύσεως κατ' οὐδὲν κρείττονα ἢ ὅσον ἀρετῆς προτερήμασι, γεγονέναι αὐτὸν (τὸν Χριστὸν) εἰρηκότες»³, ἄλλοι δὲ «τὴν μὲν προσληφθεῖσαν τῷ Λόγῳ ταῦτο ὑργὸν τῆ θεότητι, διὰ τὴν πρόσληψιν τὴν θεότητα δὲ γενέσθαι ταῦτοπαθὴ τῆ σαρκί, διὰ κένωσιν τροπὴν ὁμοῦ, καὶ φύρσιν, καὶ σύγχυσιν, καὶ τὴν εἰς ἀλλήλας ἀμφοτέρων μεταβολὴν δογματίζοντες»⁴. Ἀλλά, κατὰ τὴν εὐστοχον παρατήρησιν τοῦ Ἰππολύτου, «εἰ γέγονε κενωθείσα τῆ σαρκὶ ταῦτοπαθῆς ἡ θεότης», καὶ τὰνάπαλιν, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει «ἡ εἰς ἀλλήλας τούτων μετάπτωσις, παντελής ἐστὶν ἀμφοτέρων ἀναίρεσις»⁵. Ὁ δὲ Μ. Ἀθανάσιος ρητῶς ἀποφαίνεται λέγων: «εἴ τις λέγει τραπίσαν τὴν θεότητα εἰς σάρκα ἢ συγχυθεῖσαν, ἢ ἀλλοιωθεῖσαν ἢ παθητὴν τοῦ Κυρίου θεότητα, τοῦτον ἀναθεματίζει ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία»⁶.

Ἐναντι τῶν, ὡς ἀνωτέρω κατεδείχθη, ἄρδην ἐσφαλμένων διδαγμάτων τοῦ κενωτισμοῦ, ὅστις παρὰ ταῦτα εὐρέως κυκλοῦται παρὰ τῆ δυτικῆ θεολογία, ἰδίᾳ δὲ παρὰ τοῖς Προτεστάνταις⁷, ἡ ὀρθόδοξος

θεολογία σταθερῶς ἐμμένει εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁμολογοῦσα μετὰ τοῦ Παύλου, ὅτι «μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον· Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί»¹, ὁμοφώνως ἀποφαίνεται, ὅτι «ἀλέκτοις καὶ ἀρρήτοις καὶ παντάπασιν ἀγνώστοις ἡμῖν, καὶ ἀκατάληπτοις λόγοις ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐπὶ σωτηρία τῶν ὄλων»² ὁ τοῦ Πατρὸς Λόγος ἐπὶ τῆς γῆς ἦλθε καὶ μετὰ ἀνθρώπων συνανεστράφη.

Οὐχ ἦττον ὁμως θεολογοῦσα διακρίνει αὕτη ἐν τῇ ἐνανθρωπήσει τοῦ Λόγου δύο καταστάσεις· ἔνθεν μὲν τὴν κατάστασιν τῆς «κενώσεως», ἥτοι τῆς ταπεινώσεως ἢ συγκαταβάσεως³, καθ' ἣν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς Λόγος διὰ τὸν πεσόντα ἄνθρωπον «ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν ... καὶ σχῆματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτόν», ἥτοι ἐκουσίως καὶ ἀτρέπτως ἐγένετο ἄνθρωπος, σάρκα προσλαβόμενος ἀνθρωπίνην, καὶ κατὰ πάντα ὅμοιος ἡμῖν γενόμενος χωρὶς ἁμαρτίας· ἔνθεν δὲ τὴν τῆς ἀνυψώσεως, καθ' ἣν ὁ ἐνανθρωπήσας Λόγος ἐπιτελέσας τὸ ἔργον, ὃ εἶχεν ἐπὶ τῆς γῆς, πάλιν ἐδοξάσθη «τῇ δόξῃ, ἣν εἶχε πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι»⁴.

Ἐὰν δὲ λάβωμεν καὶ τὴν πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως κατάστασιν τοῦ Λόγου ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Πατρὸς, τότε τριττὴ ἀποβαίνει καὶ ἡ ἔρευνα ἡμῶν· ἥτοι τίς εἶναι ἡ διδασκαλία τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας πρῶτον διὰ τὴν πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως κατάστασιν τοῦ Λόγου, δεύτερον διὰ τὴν κατάστασιν τῆς ταπεινώσεως καὶ τρίτον διὰ τὴν τῆς ἀνυψώσεως.

Καὶ ὅ,τι μὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ Χριστοῦ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως ἡ ὀρθόδοξος θεολογία στερεῶς πιστεύει, ὅτι οὗτος ἦτο αὐτὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς Λόγος, ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ, Θεὸς ἀληθινὸς ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθεὶς οὐ ποιηθεὶς καὶ δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένοντο, κατὰ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως. «Πρὸ τοῦ κενῶσαι ἑαυτόν, λέγει ὁ Εὐσέβιος, καὶ μορφὴν δούλου λαβεῖν, ἦν καὶ προσῆν, καὶ ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπῆρχε. Τίς δὲ ἦν οὗτος; οὐδεὶς ἄλλος ἢ Ἰησοῦς Χριστός. Αὐτὸς οὖν ἦν Θεὸς Ἰησοῦς Χριστός καὶ πρὶν ἢ σάρκα λαβεῖν»⁵. Καὶ ὁ Δίδυμος

«La kenose transforme la conscience divine de Soi du Fils en table rase». κ. ἀ.

1. Α' Τιμ. 3,16.

2. Εὐσέβιος, Migne 24,837.

3. Τῷ Θεῷ Πατρὶ «πειθόμενος ὁ Μονογενὴς αὐτοῦ παῖς, ἐκένωσεν ἑαυτόν, ἐταπείνωσεν ἑαυτόν μορφὴν δούλου ἀνήλειφεν, υπήκουσεν μέχρι θανάτου γέγονεν». Εὐσέβιος Migne 24,845. Ἰδὲ καὶ 25,196.

4. Ἰωάν. 17,5. Τὴν διττὴν ταύτην κατάστασιν τῆς ταπεινώσεως καὶ ἀνυψώσεως ὑφιηγείται σαφῶς καὶ τὸ χωρίον τοῦ Ἀποστόλου ἡμῶν πρὸς Φίλιππ. 2,6-10. Καὶ ὁ Ὁριγένης λέγει: «Ἐκένωσεν ἑαυτόν καταβαίνων ἐνταῦθα, καὶ κενώσας ἑαυτόν, ἐλάμβανε πάλιν ταῦτα ἀφ' ὧν ἐκένωσεν ἑαυτόν». Εἰς Ἱερου. ὁμ. 1,7. Ἰδὲ καὶ *I. Μεσολωρᾶ*, Συμβολικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1901, τομ. Β' τευχ. Α', σελ. 205 καὶ 219.

5. Εὐσέβιος, Migne 24,884. Ἰδὲ καὶ *Κύριλλον* Ἀλεξανδρείας, Migne 74,212: «Ὁ Χριστὸς ἦτο «εἰκὼν τῆς οὐσίας αὐτοῦ (τοῦ Θεοῦ Πατρὸς), οὐ μόνος ὠραϊζόμενος σχήμασι, καὶ ταῖς ἐξωθεν δόξαις, ἀλλ' ὄλον ἔχων ἐν αὐτῷ τὸν φύσαντα διὰ τὴν τῆς οὐσίας ταυτότητα». Ἰδὲ καὶ 74,213.

1. Ἰδὲ ἀνωτ. σελ. 34.

2. *Κύριλλος* Ἀλεξανδρείας, Migne 75,129.

3. Εὐσέβιος, Migne 24,836. Ἰδὲ καὶ *Κύριλλον* Ἱεροσολύμων, Migne 33,729: «Ἐτόλμησαν γὰρ εἰπεῖν, ὅτι οὐχ ὁ πρῶτος Λόγος, οὗτος ἐνηνθρώπησεν· ἀλλ' ἄνθρωπός τις προκόψας, οὗτος ἐσφανερώθη».

4. Ἰππόλυτος, Migne 10,836.

5. Ἰππόλυτος, Migne 10,837.

6. Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας, Migne 28,29.

7. Οὐχ ἦττον ὁμως καὶ παρὰ τοῖς τῶν ἡμετέρων ὁ κενωτισμὸς εὐρεν εὐχερῆ ἀπήχησιν. Ἰδὲ λ. χ. Β. Ἀνωμιάδου, Ἐγχειρίδιον κατὰ Χριστὸν Ἠθικῆς, Κόνιπολις 1927, Τομ. Β', σελ. 11: «ἐν τῇ λεγομένῃ καταστάσει τῆς κενώσεως ἡ θεότης ἐκουσίως καὶ οικονομικῶς δὲν ἐξεδήλου οὔτε ἀπ' ἀρχῆς... οὔτε πάντοτε πάσας τὰς ιδιότητας... Καὶ ἀποδέχεται μὲν ἡ Δογματικὴ Θεολογία παρὰ τὴν κένωσιν καὶ τὴν θέωσιν...». Ἐπίσης καὶ ὁ *Serge Boulgakof*, δὲν φαίνεται ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὴν θεωρίαν τοῦ κενωτισμοῦ. Ἰδὲ *Du Verbe Incarné*, Paris 1943. Ἰδίᾳ σελ. 215:

διδάσκει, ὅτι «μόνος αὐτός (ὁ Χριστός) ἀληθεία καὶ οὐ θέσει υἱὸς Θεοῦ» ἦν¹.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν κατάστασιν τῆς «κνώσεως», αὕτη, κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ἀντίληψιν, οὐδαμῶς ἔχει τὴν ἔννοιαν τῆς ἀποβολῆς ἀπασῶν ἢ μέρους τῶν θεϊῶν ιδιοτήτων τοῦ Χριστοῦ ἢ αὐτοπεριορισμοῦ ἢ περιορισμοῦ αὐτῶν. Ὁ Θεὸς Λόγος, κηδόμενος τῆς θεραπείας τοῦ πλάσματος αὐτοῦ καὶ προσλαβὼν τὸν ὄλον ἄνθρωπον—«τὸ γὰρ ἀπρόσληπτον ἀθεράπευτον» ὁ δὲ ἦνῶται τῷ Θεῷ τοῦτο καὶ σώζεται²—«ἐκένωσεν ἑαυτὸν μορφὴν δούλου λαβὼν» καὶ ἐγένετο «μεθ' ἡμῶν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, τροπῆς δίχα καὶ ἁμαρτίας»³. ἦτοι ἐγένετο ἄνθρωπος οὐδαμῶς «ἐκστάς τοῦ εἶναι Θεός»⁴. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὅτι οὐ μόνον «οὔτε τῶν ὄρων ἐξέστη τῆς οἰκείας θεότητος, οὔτε τῶν προσόντων αὐτῇ θεοπρεπῶν αὐχημάτων»⁵ δμόφωτος εἶναι ἢ γνώμη τῶν Πατέρων, ἦτοι «οὐ τραπείς (ὁ Λόγος) οἰκείον ὑπεστήσατο σῶμα, ὅπερ, παχυνθείσης αὐτῷ τῆς θεϊκῆς φύσεως, ὑπέστη»⁶, ἀλλ' οὔτε ἄνθρωπος πηλὸς ὢν τὸ κατ' ἀρχὰς μετετρέπη εἰς Θεὸν μετὰ ταῦτα κατὰ προκοπήν· «οὔτε γὰρ κατ' ἐκστασιν θεότητος γέγονεν ἄνθρωπος, οὔτε πάλιν ἐξ ἄνθρωπων κατὰ προκοπήν γέγονε Θεός· ἀλλὰ Λόγος ὢν, διὰ τοῦτο ἀπαθῆς γέγονεν ἄνθρωπος, ἀμεταβλήτου μενούσης τῆς φύσεως»⁷. Ἐπὶ πλέον, ἐφ' ὅσον «οὐχ ἄπτεται τροπῆ τῆς τοῦ Θεοῦ φύσεως»⁸, «φαιμέν πᾶσαν καὶ τελείαν τὴν φύσιν τῆς θεότητος... ἐνωθῆναι πάσῃ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει καὶ οὐ μέρος

μέρει»¹. Ἐπομένως ὁ «Υἱὸς οὐδενὸς στερεῖται, οὐδὲ κενοῦται»².

Οὐδεμιᾶς λοιπὸν λαβούσης χώραν «κνώσεως» κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν κενωτικῶν, αὕτη νοεῖται ὀρθοδόξως ὡς ἐνανθρώπησις ἢ ἐνοίκησις τοῦ Λόγου «ἐν» τῇ ἀνθρωπίνῃ σαρκί. «Ἐν τῇ γαστρὶ αὐτῆς (τῆς Θεοτόκου) ἐνοικήσαντος, καὶ ἐξ αὐτῆς ἀμεταβλήτως σαρκωθέντος καὶ γεννηθέντος· οὐ γὰρ ἄνθρωπον ψιλὸν ἐγέννησεν ἢ ἁγία Παρθένος, ἀλλὰ Θεὸν ἀληθινόν· οὐ γυμνόν, ἀλλὰ σεσαρκωμένον», λέγει ὁ Δαμασκηνός³. Καὶ ὁ Εὐσέβιος· «τὸν ἐνοικήσαντα τούτῳ (τῷ ἀνθρώπῳ) Υἱὸν τοῦ Θεοῦ πρόοντα καὶ οὐσιωδῶς ὑφειστώτα»⁴. Ὁμοίως καὶ ὁ Μ. Ἀθανάσιος· «οὕτω καὶ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι ὢν, καὶ αὐτὸς αὐτοζωοποιῶν, εἰκότως ἐζωοποιεῖ καὶ τὰ ἄλλα»⁵.

Ἡ ἀτρέπτως δὲ αὕτη τῆς θείας οὐσίας ἐνοίκησις τοῦ Λόγου «ἐν» τῇ ἀνθρωπίνῃ σαρκὶ οὐδαμῶς πάλιν σημαίνει ἐγκατάλειψιν τῶν κόλπων τοῦ Πατρὸς. Τοῦναντίον μάλιστα· «δεσπότης ὑπάρχων, καὶ τῶν ἐπουρανίων, καὶ τῶν ἐπιγείων, καὶ τῶν καταχθονίων, οὐδὲ τὰ ἄνω κατέλιπε καὶ πρὸς ἡμᾶς παρεγένετο»⁶· καὶ «ἐν οἴκῳ Πατρὸς πολιτευόμενος (ἦν) καὶ ὑπὸ Ἰωάννου ἐδακτυλοδεικτεῖτο»⁷· διότι οὐδέποτε «ὁ κόλπος τοῦ Πατρὸς ἐκενώθη τῆς τοῦ Υἱοῦ θεότητος»⁸. Καὶ ὁ Δαμασκηνός τὰ αὐτὰ διδάσκων λέ-

1. *Δίδυμος*, Migne 39,1681. Ἰδὲ καὶ 39,1657: Ἐὰν ὁ ἐκ Σαμοσάτων καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀρτεμῆν «οἴονται ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν Ἰησοῦν, ἴσασαν, ὅτι ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός, Θεὸς Λόγος ὢν, ἄνθρωπος γέγονε, δεξάμενος δούλου μορφῆν, ὡς εἶναι τὸν ἐπιδημήσαντα Χριστὸν ἄνθρωπον ἅμα καὶ Θεόν».

2. *Γρηγόριος Ναζιανζηνός*, Ἐπιστολὴ 101. Ἰδὲ καὶ *Δαμασκηνός*, Ἐκθεσις Ὀρθοδόξου Πίστεως, Βίβλ. Γ' κεφ. 11.

3. *Δίδυμος*, Migne 59,401.

4. Μ. Ἀθανάσιος, Migne 28,930. Ἰδὲ καὶ 28,961,964, καὶ 965: «Προῆλθεν ἀτρέπτως τῇ φύσει γινόμενος ὁ οὐκ ἦν, μείνας ὁ ἦν». Καὶ 1348: «Ἐγένετο, γέγραπται, οὐχ ἵνα τοῦ Θεοῦ Λόγου τροπὴν ἐνοήσωμεν, ἀλλ' ἵνα τὴν ἀκραν ἔνωσιν οὕτω κατανοήσωμεν· καὶ «ὁ Λόγος, οὐκ εἰς σαρκὸς μετέστη φύσιν, ἀλλ' ἐνωθεὶς σαρκί, σὰρξ λέγεται γεγονέναι». Ἰδὲ καὶ Ὁριγένης· «Τῇ οὐσίᾳ μένων Λόγος». Κατὰ Κέλσου 4,15. Ἰδὲ καὶ 7,17. - 8,42.

5. *Δαμασκηνός*, Ἐκθ. Ὀρθ. Πίστεως, Βίβλ. Γ' κεφ. 17.

6. Μ. Βασίλειος, Migne 32,973. Ἰδὲ καὶ 332: «ὁ αἶψι ἐν τῷ Πατρὶ ὢν ἀποτμηθῆναι οὐ δυνήσεται». Καὶ 32,340: «Πάντα γὰρ τὰ τοῦ Πατρὸς ἐν τῷ Υἱῷ κινεοῦνται, καὶ πάντα τὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Πατρὸς ἐστίν· ἐπειδὴ καὶ ὁλος ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πατρὶ μένει, καὶ ὄλον ἔχει πάλιν ἐν ἑαυτῷ τὸν Πατέρα» Ἰδὲ καὶ 31,477. 480.

7. Μ. Ἀθανάσιος, Migne 28,961. Ἰδὲ καὶ *Εὐσέβιος*, Migne 20,65. - 22,281. Καὶ *Δίδυμος*, Migne 39,336.

8. *Δαμασκηνός*, ἔ. ἀ., Βίβλ. Α' κεφ. 8. Ἰδὲ καὶ Βίβλ. Γ' κεφ. 3: «Οὐσιωδῆ γὰρ φαιμέν τὴν ἔνωσιν, τοιούτεσιν ἀληθῆ καὶ οὐ κατὰ φαντασίαν... καὶ σώζεσθαι αὐτῶν τὴν οὐσιωδῆ διαφορὰν ὀριζόμεθα. Τὸ γὰρ κτιστὸν μὲν ἔθηκε κτιστόν, καὶ τὸ ἀκτιστόν, ἀκτιστόν. Τὸ θνητὸν ἔμεινε θνητόν, καὶ τὸ ἀθάνατον, ἀθάνατον· τὸ περιγραφτόν, περιγραφτόν· τὸ ἀπεριγραφτόν, ἀπεριγραφτόν· τὸ ὄρατόν, ὄρατόν καὶ τὸ ἀόρατον, ἀόρατον». Καὶ κεφ. 5: «Φυλάττει γὰρ ἑκάτερα τὴν ἑαυτῆς φυσικὴν ιδιότητα ἀμετάβλητον».

1. *Δαμασκηνός*, ἔ. ἀ. Βίβλ. Γ' κεφ. 6. Ἰδὲ καὶ κεφ. 7: «σεσάρκωται τοίνυν ὁ Λόγος καὶ τῆς οἰκείας ἀβλόγητος οὐκ ἐξέστηκε» καὶ ὁλος σεσάρκωται, καὶ ὁλος ἐστίν ἀπερίγραπτος. Καὶ «οὐ Θεὸν αὐτὸν (τὸν Χριστὸν) μόνον κηρύττοντες, γυμνὸν τῆς κατ' ἡμᾶς ἀνθρωπότητος, οὐδὲ μὴν ἄνθρωπον μόνον, ψιλῶντες αὐτὸν τῆς ἀνθρωπότητος». Καὶ κεφ. 3: «Ἀτρέπτως γὰρ, καὶ ἀναλλοιώτως ἠνώθησαν ἀλλήλαις αἱ φύσεις (ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρωπίνη), μήτε τῆς θείας φύσεως ἐκστάσης τῆς οἰκείας ἀβλόγητος, μήτε μὴν τῆς ἀνθρωπίνης, ἢ τραπέισις εἰς θεότητα φύσιν ἢ εἰς ἀνυπαξίαν χωρησάσης, μήτε ἐκ τῶν δύο μίᾳς γεγενημένης συνθέτου φύσεως». Καὶ ὁ *Ἀγνοσίνος*: «Cum semetipsam exinanivit non formam Dei amittit, sed formam servi accipiens». Contr. serm. Arian. Migne P. L. 42,689. Καὶ ὁ *Τερτυλλιανός* διδάσκει, ὅτι ἐν Χριστῷ «videmus duplicem statum non confusum, sed coniunctum in una persona, Deum et hominem Iesum». Adv. Prax. 27. Τοῦναντίον ὁ *Λακτιάντιος*, ἰσχυρίζεται, ὅτι «se deux natures, Jesus-Christ est un médiateur naturel entre Dieu et l'homme». Ἰδὲ *J. Tixeront*, Histoire de Dogmes, Paris 1915. vol. I. p. 413.

2. *Δίδυμος*, Migne 39,981.

3. *Δαμασκηνός*, Ἐκθ. Ὀρθ. Πίστεως, Βίβλ. Γ' κεφ. 12. Καὶ κεφ. 11: «Ὁ οὖν Θεὸς Λόγος σαρκωθεὶς οὐ τὴν ἐν ψιλῇ θεωρίᾳ κατανοουμένην φύσιν ἀνέλαβεν· οὐ γὰρ σάρκωσις τοῦτο, ἀλλ' ἀπάτη καὶ πλάσμα σαρκώσεως». Ἰδὲ καὶ Βίβλ. Δ' κεφ. 6: Ὁ Λόγος «ἐν γαστρὶ τῆς ἁγίας Παρθένου ἐσκήνωσε, καὶ σὰρξ ἀτρέπτως ἐγένετο».

4. *Εὐσέβιος*, Migne 24,833. Ἰδὲ καὶ 836.

5. Μ. Ἀθανάσιος, Migne 25,125.

6. Ἰσίδωρος 78,276. Ἀπήχθη τῆς διδασκαλίας ταύτης εὐρίσκομεν καὶ εἰς τὸν Ἀκάθιστον ὕμνον: «Ὁλος ἦν ἐν τοῖς κάτω, καὶ τῶν ἄνω οὐδόλως ἀπῆν ὁ ἀπερίγραπτος Λόγος».

7. Ἰππόλυτος 10,829. Ἰδὲ καὶ 10,832-840.

8. Μ. Ἀθανάσιος 25,125. «Καὶ τὸ θαυμαστόν τοῦτο ἦν, ὅτι καὶ ὡς ἄνθρωπος ἐπολιτεύετο καὶ ὡς Λόγος τὰ πάντα ἐξωογόνει, καὶ ὡς Υἱὸς τῷ Πατρὶ συνῆν». Ἰδὲ καὶ 28,972: «...Τὸν τῶν πατρικῶν κόλπων οὐκ ἀπαλ-

γει: «τὸν τῶν πατρικῶν κόλπων οὐκ ἀποστάντα Λόγον, ἀπεριγράφτως ἐνφωκηθέναι τῇ γαστρὶ τῆς ἁγίας Παρθένου»¹. Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν ὁ Μ. Ἀθανάσιος γράφει: «Ἡ γὰρ ἂν εἶπε, Σκήνωμα ἐγένετο, οὐκ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν», εἶπερ αὐτὴ ἡ τοῦ Λόγου φύσις εἰς σαρκὸς φύσιν μετέστη ... διὸ καὶ λέγεται... ἐφανερώθη σαρκὶ «οὐκ ἐφανερώθη ἡ σὰρξ»· ναὸν εἶχε τὸ σῶμα, οὐκ εἰς ναὸν μεταβέβληται· ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχον μορφήν δούλου ἔλαβεν, οὐ μορφήν δούλου γέγονεν...»². Καὶ ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς λέγει: «ὁ μὲν ἦν διέμενε, ὁ δὲ οὐκ ἦν προσέλαβεν»³. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς «ὁ αὐτὸς ἐν κόλποις πατρὸς, καὶ ἐν γαστρὶ παρθένου· ὁ αὐτὸς ἐν ἀγκάλαις μητρὸς, καὶ ἐπὶ πτερόνων ἀνέμων· ὁ αὐτὸς ὑπ' ἀγγέλων προσεκυνεῖτο, καὶ τελώναις συνανεκλίνετο»⁴.

Ὅτι δὲ ταῦτα οὕτως ἔχουσιν ἐμφαίνεται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς ἀποκαλοῦσιν αὐτὸν τὸν ἐνοικήσαντα «κένωμα» καὶ «πλήρωμα». Οὕτω ὁ Ὁριγένης σαφῶς γράφει: «Μέλει τι ἐπιτολμᾶν ὁ λόγος καὶ λέγειν, ὅτι τὸ ἐπιδημήσαν τῷ βίῳ ἐκένωσεν ἑαυτόν, ἵνα τῷ κενώματι αὐτοῦ πληρωθῇ ὁ κόσμος· εἰ δὲ ἐκένωσεν (ἑαυτόν) ἐκεῖνο τὸ ἐπιδημήσαν τῷ βίῳ, αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ κένωμα σοφία ἦν»⁵. Καὶ ὁ Δίδυμος: «Καὶ γὰρ ἐκεῖνος πλήρωμά ἐστιν, αὐτὸ ἡ πατρικὴ θεότης ὑπάρχον τῇ οὐσίᾳ»· καὶ περαιτέρω.

λοτριωθέντα, τὸν τοῦ βασιλικοῦ θρόνου μὴ χωρισθέντα, ἀλλ' αἰδίως τῷ Πατρὶ συνθρονεύοντα καὶ συγκαθεζόμενον, οὐκ ἐν χάριτι ἀλλ' ἐν θεϊκῇ φύσει καὶ πατρικῇ οὐσίᾳ».

1. Ἐκδ. Ὁρ. Π. Βιβλ. Γ' κεφ. 7 καὶ «ἐν πᾶσι μὲν ἦν, καὶ ὑπὲρ τὰ πάντα ἦν, καὶ ἐν τῇ γαστρὶ ὑπάρχων τῆς ἁγίας Θεοτόκου». Αὐτόθι. Ἰδὲ καὶ ἄλλα κεφ. τοῦ ἰδίου Βιβλίου.

2. Μ. Ἀθανάσιος, Migne 28,1345. Ἰδὲ καὶ Δίδυμος, Migne 39, 372, 380,396.

3. Γρ. Ναζ., Migne 36,100. Ἰδὲ καὶ Κύριλλον Ἀλεξ. «μένων γὰρ ὁ ἦν, ἔλαβεν, ὁ οὐκ ἦν». Καὶ Ἀμβρόσιον: «non remittens utique quod erat sed assumens quod non arat». De Fide, Migne P. L. 16,573.

4. Πρόκλος, ἐπίσκοπος Κυζίκου, Mansi 4,585. Ἀπήχθον τῆς διδασκαλίας τῆς ἀτρέπτου ἐνανθρωπήσεως εὐρίσκομεν πυκνὴν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποίησιν τῶν εορτῶν τῶν Χριστογενῶν καὶ ἄλλων Κυριακῶν καὶ Θεομητορικῶν εορτῶν. Βλέπε ἰδίᾳ Θεοτοκίον Δογματικόν, τῷ Σαββάτῳ ἐσπέρας, Βαρέας ἤχου: «...Τῶν αἰῶνων γὰρ ὁ ποιητὴς καὶ τῆς ἡμετέρας δημιουργὸς φύσεως, τὴν ἰδίαν εἰκόνα οἰκτείας καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, τὴν ἀνεξιχνίαστον· ὁ ὢν ἐν τοῖς αὐλοῖς κόλποις τοῦ Πατρὸς, ἐν μὴ τρεῖς σου Ἀγνὴ κατεσκήνωσε, καὶ σὰρξ ἀτρέπτως ἐγένετο ἐκ σοῦ ἀπειρόγυμν· μένεις μὲν ὅπερ ὑπῆρχε, φύσει Θεός. Διὸ αὐτὸν προσκυνούμεν Θεὸν τέλειον, καὶ ἄνθρωπον τέλειον, τὸν αὐτὸν ἐν ἑκατέρῃ μορφῇ· ἑκατέρῃ γὰρ φύσις ἐστὶν ἐν αὐτῷ ἀληθῶς· διπλᾶ δὲ πάντα κηρύττομεν, τὰ φυσικὰ αὐτοῦ ἰδιώματα, κατὰ τὴν διπλὴν τῶν οὐσιῶν, δύο εἴβοντες τὰς ἐνεργείας, καὶ τὰ θελήματα. Ὁμοούσιος γὰρ ὢν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ αὐτεξουσίως θέλει καὶ ἐνεργεῖ ὡς Θεός· ὁμοούσιος δὲ ὢν καὶ ἡμῖν, αὐτεξουσίως θέλει καὶ ἐνεργεῖ ὡς ἄνθρωπος».

Πάντων τῶν δογματικῶν Θεοτοκίων παρόμοιον εἶναι τὸ περιεχόμενον. Περί τούτων ἰδὲ, Σοφοκλέους Δ. Λόγη, Δογματικὰ Θεοτοκία, «Ἐκκλησία», 1953.

Ἰδὲ καὶ τὸ Ἀπολυτικίον τῆς εορτῆς τῆς Περιτομῆς, τῆς 1 Ἰανουαρίου: «Μορφὴν ἀναλλοιώτως ἀνθρωπίνην προσέλαβες, Θεὸς ὢν κατ' οὐσίαν πολυεὐσπλαγχνε Κύριε...».

5. Ὁμ. 8 εἰς Ἱερειμ. ἐκδ. Die Griechischen Schriftsteller, Dritter Band, σελ. 61-62.

«ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς· τοῦτ' ἔστιν, οὐσιωδῶς»¹.

Ὑπὸ τῶν Πατέρων ὁμοῦ καὶ τῶν δογματικῶν καλεῖται ἡ κατάσταση τῆς «κενώσεως» ταπεινώσεως ἢ συγκατάβασις. Ὁρμώμενοι οὕτοι ἐκ τοῦ γνωστοῦ ἡμῖν χωρίου τῆς πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολῆς καὶ στεροῶς ἐχόμενοι τῆς διδασκαλίας τοῦ ἀμεταβλήτου τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν ἐνσάρκωσιν, ἐκδέχονται τὴν κένωσιν ὡς ταπεινώσιν. Οὕτω ὁ Οἰκουμένιος γράφει: «ἐκένωσεν ἑαυτόν, τοῦτέστιν, ἐταπεινώσεν καὶ γέγονεν ἄνθρωπος τὸ εἶναι Θεὸς μὴ ἀποβαλὼν»· καὶ περαιτέρω ἐρωτᾷ ὁ ἴδιος: «τί γὰρ ἐν Χριστῷ καὶ διὰ Χριστοῦ ἐφρονήθη; ἢ ἄκρα ταπεινώσεως»².

Πλὴν ὁμοῦ ἐκ τε τοῦ γραφικοῦ ἡμῶν χωρίου καὶ ἐκ τῶν λεγομένων ὑπὸ τῶν Πατέρων σαφῶς ἐμφαίνεται, ὅτι ἡ ταπεινώσις αὕτη δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ θείου Λόγου, οὐδέποτε ταπεινουμένου ἢ δυναμένου νὰ ταπεινωθῇ, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἄκραν συγκατάβασιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἵνα γίνῃ ἄνθρωπος, ἥτις θὰ χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα ταπεινοφροσύνης. Οὕτω ὁ αὐτὸς Οἰκουμένιος μᾶς λέγει: «ὁ Παῦλος ταπεινοφροσύνης εἰσήγαγε παράδειγμα»³ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν τῷ γνωστῷ χωρίῳ. Καὶ ὁ Δαμασκηνός, χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ σημειοῖ καὶ τὴν θεολογικὴν ἔννοιαν τοῦ χωρίου, γράφει: «Περὶ ταπεινοφροσύνης ἦν αὐτῷ ὁ Λόγος, εἰ καὶ δόγματος ἄπτεται. Ὅρα δὲ πόση ἀκρίβεια τοῦ δόγματος· ὅτι καὶ ἴσος τῷ Πατρὶ ὁ Χριστός, καὶ ὅτι ἑαυτὸν ἐκένωσε, καὶ ὅτι ἄνθρωπος γέγονε, καὶ ὅτι ἐκὼν· ἵνα γὰρ μὴ τις ἀκούσας ὡς ὑπήκοος γέγονε τῷ Πατρὶ, ἀνάγκην νομίση ἐπινέχθαι αὐτῷ, ὡς ἀπὸ μείζονος πρὸς ἐλάττονα, τοῦτο χάριν πολλαχοῦ τό, ἑαυτόν, προσάπτει, ἑαυτὸν ἐκένωσεν λέγων, καὶ ἐταπεινώσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος. Τοῦτο δὲ λέγει, ἐν τῷ θέλημα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ δηλῶν»⁴. Ὁ ἴδιος ἐπίσης ὁ Δαμασκηνός, ἀλλαχοῦ, θεολογῶν ἐπὶ τῆς κενώσεως καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου χωρίου, οὐδαμῶς δέχεται ταπεινώσιν τινα, διότι τὸ θεῖον οὐδόλως εἶναι δεκτικὸν ταπεινώσεως, εἰμὴ μόνον συγκατάβασιν, λέγων: «ὁ ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων κλίνας οὐρανούς κατέρχεται, τοῦτέστι, τὸ ἀταπεινωτὸν αὐτοῦ ὕψος ἀταπεινώτως ταπεινώσας, συγκαταβαίνει τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις, συγκατάβασιν ἀφραστόν τε καὶ ἀκατάληπτον»⁵.

1. Διδ. 39,101. Ἰδὲ καὶ Φώτιον, 101,928: «Διὰ τὸ κενωθῆναι δι' ἡμᾶς τὸν ἀκένωτον ἐγνωμεν» καὶ 92,9: «Θεοσόφως καὶ θεοπρεπῶς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος καὶ Υἱὸς καὶ Θεὸς ἀληθινός, καὶ οὐχ ἕτερός τις παρ' αὐτῶν, τὴν ἡμετέραν προσειληφώς σάρκα τὴν κοινήν τοῦ γένους σατηριαν εἰργάσατο». Ἰδὲ καὶ Κολ. 2,9-1,19. Ἰωάν. 1,16. Ἐφ. 1,23 κ.ά.

2. Οἰκουμένιος, Migne 118, 1280 καὶ «... ἀπὸ ταπεινοφροσύνης σάρκα ἐφόρεσε». Αὐτόθι. Ἰδὲ καὶ ἀν. σ. 17,21.

3. Οἰκουμένιος. Αὐτόθι. Καὶ περαιτέρω: «ἐταπεινώσεν ἑαυτόν· εἰ οὖν ἄνθρωπος ἦν φιλόσ, ὁ δοκεῖ τοῖς αἰρετικοῖς, πῶς ἐταπεινωτο γενόμενος ὁ ἦν»;

4. Ὑπομν. εἰς Φιλίπ., Migne 95,865.

5. Ἐκδ. Ὁρθ. Πίστews. Βιβλ. Γ' κεφ. 1. Καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου ἐξόχως διατυπώνει τὴν διδασκαλίαν τῆς συγκαταβάσεως γράφων: «ὄλος ἦν ἐν τοῖς κάτω, καὶ τῶν ἄνω οὐδόλως ἀπῆν... συγκατάβασις γὰρ θεϊκῆ, οὐ μετάβασις δὲ τοπικῆ γέγονε».

Ἐὰν περαιτέρω λάβωμεν ὑπ' ὄψιν· πρῶτον μὲν ὅσα ὁ Δαμασκηνὸς γράφει «Περὶ τῶν ἐπὶ Χριστοῦ λεγομένων», ὡς λεγομένων εἶτε ἀπὸ τοῦ κρείττονος, ὡς θέωσις σαρκὸς κλπ., εἶτε ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος, ὡς κένωσις, ταπεινώσις, πτωχεία κλπ., «ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐκ τῆς πρὸς τὸ ἀνθρώπινον κράσεως ἐπιλέγεται τῷ Λόγῳ καὶ Θεῷ, οὐχ ὡς τῶν δύο φύσεων μεταβληθεῖσάν εἰς μίαν φύσιν σύνθετον»¹ καὶ ὅτι «ἀνθρωποπρεπῶς ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ» λέγονται καὶ γράφονται, διότι «οὔτε ὡς Θεός, οὔτε ὡς ἄνθρωπος, ἐγκατελείφθη ποτε ὑπὸ τοῦ Πατρὸς. Καὶ οὔτε ὑποταγῆναι χρῆζει τῷ Πατρὶ· Καθὸ μὲν γὰρ Θεός, ἴσος τῷ Πατρὶ, καὶ οὐδὲ ἐναντίος, οὐδὲ ὑποταγμένος»², δεύτερον δὲ ὅσα ὁ κ. Π. Τρεμπέλας ὀρθῶς παρατηρεῖ· ὅτι «τὸ ἐταπεινώσε δὲν εἶναι συνώνυμον πρὸς τὸ ἐκένωσε»³, καὶ ὅτι «ἡ ὑπακοή καὶ ἡ ταπεινώσις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' ἧς κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ὑπερυψώθη, εἶναι ἀρεταὶ καθαρῶς ἀνθρώπιναι, κατ' οὐδένα λόγον κατηγορούμεναι ἐπὶ τῆς θείας Αὐτοῦ φύσεως»⁴, εὐχερῶς ὀδηγοῦμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι οὐ μόνον οὐδεμίαν κένωσις, κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν κενωτικῶν, τῶν θείων ἰδιοτήτων ἐγένετο, κατὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Λόγου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀποδιδομένη εἰς Αὐτὸν ταπεινώσις εἶναι ἀπλῶς ἀνθρωπίνη ἔκφρασις καὶ ἔχει ἠθικὸν περιεχόμενον μόνον.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, οὐδὲ κατάστασις ἀνυψώσεως ἐν Χριστῷ ὑφίσταται οὐσιαστικῶς καθ' ὅ, τι ἀφορᾷ εἰς τὸ θεῖον, ἐφ' ὅσον δὲν ἐγένετο οὔτε κένωσις τις οὔτε ταπεινώσις, δοθέντος ὅτι οὐδέποτε ἡ θεία αὐτοῦ οὐσία ἐταπεινώθη ἢ ἀπεξενώθη τῆς τοῦ Πατρὸς δόξης. Πράγματι, ἐν τῷ γνωστῷ χωρίῳ τοῦ Ἰωάννου «καὶ νῦν δόξασόν με σὺ, πάτερ, παρὰ σεαυτῶν τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί», νοεῖται, κατὰ Δίδυμον, «ὅτι αἰτίδιον καὶ σύμφυτον ἔχει δόξαν κατὰ τὸ θεϊκόν, ἥτις οὐκ ἀπεβλήθη αὐτοῦ· ἀμετάβλητον γὰρ τὸ θεῖον»⁵. Καὶ ἀλλαχού ὁ ἴδιος σαφέστερον ἐκφράζεται λέγων· ἡ δόξα τοῦ υἱοῦ «ὁμοία ἐστὶν καὶ ἴση τῆς δόξης τοῦ Πατρὸς, παρ' οὗ φυσικῶς καὶ ἀδιασπάστως γεγέννηται καὶ ὅλα ἐν ἑαυτῷ ἔχει ὡς μονογενῆς. Ὡστε καὶ γενόμενος σάρκα μηδεμίαν τροπὴν ἢ μείωσιν ὑπομείναι»⁶. Καὶ ὁ Δαμασκηνός, «εἰς γὰρ ἦν, λέγει, καὶ ὁ αὐτὸς ὁ Κύριος τῆς δόξης»⁶.

¹ Ἀνακεφαλαιούμεντες νῦν ὅσα ἐπὶ τοῦ προκειμένου

1. Ἐκδ. Ὁρθ. Πίστεως, Βιβλ. Δ' κεφ. 18.

2. Ἰδὲ ἀν. σελ. 17,21.

3. Π. Τρεμπέλα, Ἡ ἠθικὴ τελειότης τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, Ἀθῆναι 1930, σελ. 16.

4. Ἰδ. 39,940. Ἐκτενὴ ἐρμηγείαν τοῦ χωρίου Ἰωάν. 17,5. ἰδὲ 39,385 ἔξ.

5. Ἰδ. 39,429. Ἰδὲ καὶ 39,941: «Ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν Ἀγγέλων τῶν ἁγίων· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ παρ' Ὁρθοδόξων λεγόμενον, ὅτι διὰ τὸ ταῦτόν τῆς θεότητος καὶ βασιλείας ἐν τῇ πατρικῇ δόξῃ ἐλευσεται· τοῦτ' ἐστὶ τὴν ἴσην δόξαν ἔχων ἐν τῷ γεννησάντι». Ἰδὲ καὶ Mey. Ἀθανάσιου, Migne 25,291: Πιστεύομεν εἰς «υἱὸν αὐτοτελεῆ, ζῶντά τε καὶ ἐνεργοῦντα· τὴν ἀληθινήν εἰκόνα τοῦ Πατρὸς, ἰσότημον καὶ ἰσόδοξον».

6. Βιβλ. Γ' κεφ. 3. Ἰδὲ καὶ Βιβλ. Δ' κεφ. 18.

περὶ κένωσης ἀπὸ ὀρθοδόξου ἐπόψεως ἐλέχθησαν, παρατηροῦμεν γενικῶς, ὅτι ἐν τῷ Λόγῳ τοῦ Θεοῦ, ἐνανθρωπήσαντι, οὐδεμιᾶς μορφῆς κένωσις ἐγένετο, κατὰ τὴν ἔννοιαν τῶν κενωτικῶν. Θεὸς ὢν ὁ Λόγος ἐφόρεσε σάρκα, γενόμενος ἄνθρωπος τέλειος κατὰ πάντα, χωρὶς ἁμαρτίας καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀποβολῆς, μείωσης, περιστολῆς ἢ περιορισμοῦ τῶν θείων Του ἰδιοτήτων· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οὐδεμίαν ταπεινώσιν ὑποστάς, ἢ γε Θεὸς ὁ Χριστός.

Ἀκατάληπτου ὄντος τοῦ Θεοῦ¹ ὑπὸ τοῦ πεπερασμένου ἀνθρώπινου πνεύματος, ἀκατάληπτοτέρα εἶναι καὶ ἡ ἐνανθρώπησις αὐτοῦ. Γεγονὸς μὲν εἶναι ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Λόγου καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ πρόσληψις ἀνθρωπίνης σαρκός, οὐχ ἦττον ὅμως ἀποτελεῖ μυστήριον ἢ ἔνωσις τοῦ ἀπείρου μετὰ τοῦ πεπερασμένου.

Οὐδαμῶς δὲ γίνεται δεκτὴ ἀπὸ ὀρθοδόξου ἐπόψεως πᾶσα γνώμη περὶ ἀλλοιώσεως ἐν τῇ οὐσίᾳ τοῦ Θεοῦ Λόγου, διότι πᾶσα τροπὴ δημιουργεῖ «ἕτερόν» τι, ὅπερ δὲν εἶναι Θεός. Ἐν ἐναντία περιπτώσει, οὐ μόνον καταρρεῖ τὸ ὅλον τριαδικὸν θεαρχικὸν σύστημα, ἀλλὰ μετ' αὐτοῦ συγκαταρρεῖ καὶ τὸ μυστήριον τῆς θείας οικονομίας καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀπολυτρόσεως.

Νῦν δὲ πῶς² καὶ τίνι τρόπῳ ἐγένοντο, ταῦτα πάντα κείνται ἐν τοῖς ἀδύτοις τῆς θείας βουλήσεως καὶ δυνάμεως. Ἀπὸ ὀρθοδόξου δὲ ἐπόψεως οἰκονομοῦνται ταῦτα ἄριστα διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς περιχωρήσεως τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων καὶ τῆς ἀντιδόσεως τῶν ἰδιωμάτων καὶ τῆς βουλήσεως τοῦ ἀνθρώπου Χριστοῦ τοῦ ἐπομένης τῷ θεῷ βουλήματι. Ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ ἐνανθρωπήσας, Θεὸς ὢν τέλειος, ἐγένετο καὶ ἄνθρωπος τέλειος· οὐ μὴν ἀλλ' ἢ γε Θεὸς ὁ Χριστός, οὐδὲ ἀποβολὴν ἢ μείωσιν, οὐδὲ περιορισμόν τινα ὑπέστη τῶν θείων αὐτοῦ ἰδιοτήτων καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ Δ. ΩΛΗΣ

Ἐφηγητής

1. «Οὐδὲ γὰρ ἀκατάληπτος (ὁ Θεός), εἰ κατελαμβάνετο· οὐδὲ μυστήριον, εἰ ἐγγινώσκετο· οὐδὲ θεῖον, εἰ ἔχωρεῖτο· οὐδὲ δημιουργὸς πάντων, εἰ ἀπὸ χρόνου· οὐδὲ ἀσύνθετος καὶ ἀμερῆς, εἰ πρὸς τὰ σώματα». Δίδυμος, Migne 39,312. Ἰδὲ καὶ 965: «Νῶ παντὶ ἀχώρητος καὶ ἀνέφικτος ὁ Θεός».

2. «Λογισμοῖς ἀνθρώπινους, λέγει ὁ Μ. Ἀθανάσιος, καὶ φιλονεικία καὶ φιλοσοφία ἐλληνικὴ γνῶναι καὶ καταλαβεῖν μᾶλλον βουλόμενος τὰ μεγάλα καὶ ἀκατάληπτα, πῶς γεννᾶται τὸ ἀσώματον· πῶς δὲ καὶ πρῶσις καὶ ποῦ ὁ πανταχοῦ ὢν, καὶ πάντα περιέχων, καὶ τὰ πάντα πληρῶν. Καὶ ἐκ τοῦ πῶς, καὶ ὅπως, εἰς ἀπιστίαν ἐχώρησαν... Οὐ· ὡ πάλιν καὶ ἐπὶ τῆς σαρκώσεως· πῶς σαρκουται Θεός, πῶς σωματοῦται, πῶς συντίθεται πρὸς σῶμα βραχὺ ὁ ἀχώρητος· πῶς δ' ἐνοῦται τὸ ἀκτιστόν τῳ κτιστῷ, καὶ τῷ περιγραφόμενῳ τὸ ἀπερίγραπτον· πῶς ἐν μέρει ὁ μέγας ἐκείνος καὶ ἀμέτρητος καὶ ἀμέριστος. Ἡ γὰρ τὸ μέγα εἰς μικρὸν συνεστάλη χωρίον, ἢ τὸ μικρὸν γέγονε μέγα, ἢ μέρος τῆς θεότητος, καὶ οὐ τὸ πᾶν ὑπεδέξατο, ὅπερ ἐστὶν ἀσεβές. Καὶ ἐχώρησαν ἐκ τοῦ πῶς, καὶ ποῖω τρόπῳ, καὶ ποῖα ἀκολουθία, εἰς ἀπιστίαν καὶ οὔτοι». Μ. Ἀθανάσιος, Migne 28,114.

Θέλεις νὰ ἔχῃς διαρκῆ χαρὰν; ζήτηε αὐτὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ, διότι ἡ τοῦ κόσμου τούτου χαρὰ, ὅσον καὶ ἂν φαίνεται μεγάλη, εἶναι μικρὰ καὶ πρόσκαιρος.

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΑΙ

Κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, καὶ συγκεκριμένως κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐσημειώθη εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας καὶ παραγωγῆς ἀγαθῶν ἡ μεγαλύτερα ἀλλαγὴ: Ἐτέθη εἰς κοινὴν χρῆσιν καὶ εἰς πλῆθος τύπων ἡ μηχανή. Νοεῖται βεβαίως ἡ μηχανή, ἡ θεμελιώσασα τὴν νέαν, τὴν βιομηχανικὴν κοινωνίαν, τὴν ὁποίαν ζῶμεν ἔτι σήμερον, ἡ μηχανή, ἡ ὁποία προσέδωκεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τεραστίαν παραγωγικὴν καὶ τεχνικὴν δύναμιν, ὅσην δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φαντασθῶν οὔτε τὰ αἰσιοδοξώτερα πνεύματα.

Ἡ ἐποχὴ αὕτη τῆς μηχανοκρατίας ἐπέφερεν εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων βαθυτάτας ἀλλαγὰς: Ἐδημιούργησε μεγάλα καὶ πολυάνθρωπα βιομηχανικά κέντρα-πόλεις. Ἀφῆρεσε τὴν ἀπ' αἰῶνων εἰς χεῖρας τῶν μεγάλων γαιοκτητῶν ὑπάρχουσαν δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τὰ νέα αὐτὰ κέντρα ἀνθρώπων καὶ παραγωγῆς καὶ πλούτου, ὑπεχρέωσε τοὺς ἀγροτικούς πληθυσμοὺς νὰ ἐργάζωνται πλέον διὰ λογαριασμὸν τῆς βιομηχανίας, νὰ καταναλίσκουν τὰ προϊόντα αὐτῆς καὶ νὰ ὑπακούουν εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς νόμους τῆς. Νέα τάξις κοινωνικῶν ἀνθρώπων ἀνεφύη, παρὰ τὸν ἀγρότην καὶ τὸν ἐργάτην: Οἱ ἄστοί, οἱ ἄνθρωποι τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς, τῆς διαχειρίσεως τοῦ πλούτου, τοῦ βιομηχανικοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν μεταφορῶν.

Ἡ ἀστική αὕτη τάξις ὥρισε τὴν δικαιοσύνην, τὴν διοίκησιν, τὴν παιδείαν, ἀκόμη δὲ καὶ τὴν θρησκείαν, τὴν ἠθικὴν καὶ τὴν τέχνην, διὰ λογαριασμὸν ὅλων ὅσοι, εἴτε ἐργάζονται εἰς τοὺς ἀγρούς, εἴτε εἰς τὰ τεράστια ἐργοστάσια, ὅπου ἡ ἐργασία ἰσοπεδώνει καὶ ἀπροσωποποιεῖ τὸν ἄνθρωπον.

Ἐπὶ πλέον ἡ βιομηχανικὴ ὁργάνωσις τῶν κοινωνικῶν παρήγαγε μυριάδας περισσοτέρων ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἀντικατέστησε τὸν ἄνθρωπον εἰς πλῆθος βαρειῶν καὶ ἐπικινδύνων ἐργασιῶν, ἔσωσε τὴν ὑγείαν καὶ προσέφερε πολλὰς ἀνέσεις, ἱκανὰς νὰ κάμουν ὠραιότερον καὶ ἀνευότερον τὸν βίον.

Ὁ βίος ὅμως ἐν τῷ συνόλω τοῦ δὲν ἔγινεν ἀνετώτερος. Ἡ ἐργασία δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι πιεστική, τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον δὲν κατέστη ἐφθηνότερον. Διότι ἡ μηχανικὴ καλλιέργεια, τὸ τρακτέο, ἐδημιούργησεν ἀνέργους ἀγροτικὰς χεῖρας. Διότι τὸ νέον μεταφορικὸν μέσον, ὀλιγόστεισε τὰς πολλὰς μεταφορὰς. Διότι καὶ ἡ βιοτεχνία ἐχρησιμοποίησε τὰς μηχανὰς εἰς βάρος τῶν βιοτεχνικῶν χειρῶν. Διότι οἱ ἀνεργοὶ αὐτοὶ ἐπέσαν τὴν προσφορὰν ἐργασίας καὶ κατῆλθον τὰ ἐργατικά ἡμερομίσθια, ὀλιγόστεισεν ἡ κατανάλωσις, ἐδημιουργήθησαν πλεονάσματα καὶ ἐγένοντο νέα ἀπολύσεις. Διότι εἰς πλείστας περιπτώσεις ὁ βιομήχανος προὔτιμησε νὰ καταστρέψῃ τὴν παραγωγὴν ἀπὸ τὸ νὰ ὑποστῇ «σπάσιμο» τῶν τιμῶν. Διότι ὁ βιομηχανικὸς ἐργάτης, διὰ πλῆθος ψυχολογικῶν λόγων, κινδυνεύει ν' ἀποβλακωθῇ καὶ νὰ ἐκφυλισθῇ, ὢν ὑποχρεωμένος νὰ χειρίζεται μὲ τρομερὰν μονοτονίαν τὴν μηχανήν, ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἄλλων πνευματικῶν, ἠθικῶν καὶ σωματικῶν του δυνάμεων καὶ

λειτουργιῶν. Καὶ εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ μονοτονία τῆς ἐργασίας μαραίνει τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ψυχικὴν του ἀντοχήν. (Εἰς ἀντίδοτον τοῦ μαρασμοῦ τούτου πολλὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη, ἐμείωσαν τὸ ὠράριον ἐργασίας καὶ ἐδημιούργησαν διαφόρους εὐκαιρίας ψυχαγωγίας τῶν ἐργατῶν).

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τ' ἀνωτέρω, ἡ μηχανή δὲν εὐνοεῖ τὴν προώθησιν τῶν πλέον ἀνεπτυγμένων ἀνθρώπων. Ἀπαιτεῖ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πρόσωπα ἀκριβῶς ἄνευ φαντασίας, ἄνευ πνευματικῆς ἀναπτύξεως, πρόσωπα εἰθισμένα εἰς μηχανικὰς, πλήρως εἰς αὐτὴν ὑποτεταγμένας, ἐνεργείας, χειριζόμενα τὰ διάφορα ἐξαρτήματά τῆς μὲ πολλὴν εὐχέρειαν, ἀκριβῶς ἔνεκα μακροχρονίου θητείας εἰς τὴν τυφλὴν ὑποταγὴν τῆς. Τὰ ἄτομα αὐτὰ ἀναλογικῶς ἀμείβονται περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἀνεπτυγμένους ἀνθρώπους τῆς μέσης κοινωνικῆς τάξεως. Ἡ πνευματικὴ ἐργασία εἶναι ἐφθηνότερα τοῦ χειρισμοῦ τῶν μηχανῶν, πολλὰ δὲ ἄτομα μὲ ἱκανότητα χάνονται διὰ τὸ σύνολον, τρεπόμενα εἰς τὸν ἐπικερδέστερον μηχανικὸν χειρισμὸν.

Προσέτι δέ, οἱ καλύτερον ἀμειβόμενοι βιομηχανικοὶ ἐργάται ἔχουν οἰκονομικὰ περιθώρια νὰ συντηρήσουν πολιτικὰς κινήσεις, τοὺς λεγομένους ἡγέτας τῶν ἐργατῶν, καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν ὑπὲρ αὐτῶν προνόμια καὶ κατοχυρώσεις, στρεφόμενα κατὰ τῶν περισσότερο ἀνεπτυγμένων πνευματικῶς. Αἱ καλῶς χρηματοδοτούμενοι αὐταὶ κινήσεις διεδικιοῦν ἀποφασιστικῶς τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τὰς λεγομένας καπιταλιστικὰς ἢ οἰκονομικῶς ἰσχυρὰς πολιτικὰς κινήσεις, συνθλίβουσαι τὴν μέσην τάξιν καὶ διαγράφουσαι τὰς μέσας πολιτικὰς λύσεις διαφόρων προβλημάτων.

Ἡ μηχανοκρατία ἢ, ἐπὶ τὸ συνηθέστερον, ἡ ἐκβιομηχανίσις δημιουργεῖ συγκρούσεις καὶ μεταξὺ κρατῶν. Διότι κράτη μὲ ἰσχυρὸν ἐργατικὸν δυναμικόν, τὸ ὁποῖον ὅμως ἔχει πολὺ χαμηλὸν βιοτικὸν ἐπίπεδον καὶ ἀρκεῖται μόνον εἰς τὴν αὐτοσυντήρησιν καὶ τὴν ἀναπαραγωγὴν, συναγωνίζονται εἰς χαμηλὸν κόστος ἄλλα κράτη, τῶν ὁποίων οἱ ἐργάται εἶναι μᾶλλον καλλιεργημένοι καὶ ἔχουν πολλὰς ἀνάγκας καὶ ἀπαιτήσεις, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ παραγωγή ἔχει ὑψηλότερον κόστος. Μέχρι πρὸ τοῦ πολέμου προσέφεροντο εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς ἀγορὰς ἰαπωνικὰ προϊόντα, ἐφθηνότερα ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ εὐρωπαϊκὰ.

Τὰ πλέον προηγμένα κράτη, διὰ νὰ συγκρατήσουν τὰ ἰδικὰ των προϊόντα, ἐπιβάλλουν δασμοὺς εἰς τὰ ξένα ἐφθηνότερα προϊόντα, κλείουν τὸ σύνολόν των ἢ καὶ ἀγωνίζονται δι' ἐξασφάλισιν πρώτων ὑλῶν καὶ ἀγορῶν. Ρυθμίζουν τοὺς ὅρους ἐργασίας καὶ παραγωγῆς καὶ πολλάκις περιορίζουν τὰς πολιτικὰς ἐλευθερίας. Εἰς τὸν ἀγῶνα των αὐτὸν χρησιμοποιοῦν ὅλων τῶν εἰδῶν τὰ σκληρὰ πολιτικὰ μέσα καὶ τέλος φθάνουν καὶ εἰς τὸν πόλεμον. Τὸ πόσην φθορὰν πλούτου καὶ μόχθου ἀντιπροσωπεύει ὁ πόλεμος, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ.

Μήπως, διὰ ν' ἀποφευχθῇ ὁλος αὐτὸς ὁ κατακλυσμὸς τοῦ κακοῦ, θὰ πρέπη νὰ ζητηθῇ νὰ παύσῃ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐρευνα ἢ ἡ τεχνικὴ πρόοδος; Θὰ

πρέπη νὰ ζητηθῆ νὰ καταστραφῆ ὁ τεχνικός ἐξοπλισμός τῆς παραγωγῆς;

Καὶ ἂν ὑπῆρχον ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐξήτουν τοιοῦτό τι, οὐδέποτε θὰ ἠδύνατο νὰ θέσουν ὀριστικούς φραγμούς εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ ἄνθρωπος «φύσει τοῦ εἶδέναι ὀρέγεται». Ὁ ἄνθρωπος, θεία προτροπῆ, ἀγωνίζεται διὰ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ νὰ κάμῃ τὴν ζωὴν του ἀνετωτέραν καὶ πνευματικωτέραν.

Ὅτε καὶ πταίει ἡ μηχανικὴ πρόοδος δι' ὅλην αὐτὴν τὴν κατάσταση. Δημιουργεῖ μὲν πρὸς ὦραν ἀνεργούς τὸ τρακτὲρ καὶ τὸ οἰονδήποτε αὐτόματον, ἀλλὰ διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν ἄνθρωπον, χρειάζεται κατασκευαστάς, ὑλικά, συντήρησις, ἐμπόριον, μεταφορὰν, τεχνικούς καὶ τόσους ἄλλους ὑπαλλήλους. Ἄρα, δὲν ὑπάρχει κατ' οὐσίαν ἀνεργία, ἀλλ' ἀλλεργία, ἀλλαγὴ ἐργασίας πρὸς μορφὰς ἐργασίας συνθετωτέρας καὶ λεπτοτέρας, ἀπαιτούσας μεγαλυτέραν πνευματικὴν ἢ μυϊκὴν δύναμιν. Ἀπέναντι δὲ τῆς προσωρινῆς ἀνεργίας, τὸ μηχανήμα ἀποδίδει τεραστίως ἠῤῥξημένην παραγωγὴν, ἀπαιτοῦσαν ἀμέσως μεγαλυτέρας ἀποθήκας, περισσοτέρους ἐμπόρους καὶ μεταφορεῖς καὶ τραπέζιτας, περισσοτέραν ἐργασίαν, ἢ ὅποια θ' ἀπορροφήσῃ τὸ πλεονάζον δυναμικόν. Ἀπὸ τὴν ὀργάνωσιν δὲ τῆς κοινωνίας θὰ προβλεφθῆ ἡ κάλυψις τῶν ἀναγκῶν τῶν προσωρινῶν ἀνεργῶν καὶ ἡ μετεκπαίδευσίς των ἢ ἡ εἰδίκευσις εἰς τὰ νέα μέσα τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν ἠῤῥξημένην προσφορὰν ἀγαθῶν. Ὅσον ὀλιγώτερον ὀδυνηρὰ εἶναι ἡ μετάβασις αὕτη, τόσον ἡ κοινωνία ἐκείνη εἶναι προηγμένη.

Ἀντιθέτως λοιπόν, θὰ πρέπη νὰ ἐπιδιώκεται ἡ ἐκβιομηχανίσις, διὰ νὰ ἀπαλύνη τοὺς ὄρους ἐργασίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ νὰ παραγάγῃ περισσότερα καὶ ἐφθηνότερα ὑλικά ἀγαθὰ. Διὰ τὸ ὅμως, ὅπου ἐφηρομένη καὶ ἐφαρμόζεται ἡ βιομηχανικὴ παραγωγή, δὲν ἔχομεν καὶ σημαντικῶς ἐφθηνότερα ὑλικά ἀγαθὰ; Δὲν εἶδομεν τὴν διαφορὰν ἐκ τῆς ἀλλαγῆς ἐργασίας. Διὰ τὸ ὑπάρχει πολλὴ ἀνεργία καὶ πολλὴ ὑποκατάναλωσις;

Διότι τὸ βατικόν πρόβλημα τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἐργασίας δὲν εἶναι ὁ τεχνικός ἐξοπλισμός καὶ ἡ ἀπόδοσίς των. Τὸ πρόβλημα δὲν εὑρίσκεται εἰς τὴν μηχανήν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν. Ἡ ἀνθρωπίνη αὕτη καρδία δὲν συνεβάδισε μὲ τὴν τεχνικήν, τὴν ὑλικὴν, πρόοδον· δὲν ἀπέκτησε, μαζὺ μὲ τὴν χρῆσιν τῆς νέας δυνάμεως, καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀγαθότητα τῆς χρήσεως ταύτης. Ἐφ' ὅσον ἡ μηχανὴ εἶναι ἔργον καὶ ὄργανον τοῦ ἀνθρώπου, τὸ βιομηχανικόν πρόβλημα εἶναι πρόβλημα κυρίως ἠθικόν. Ἡ κρίσις τῆς συγχρόνου ἐργασίας εἶναι κρίσις, προπαντός, ἠθική. Ἄντι νὰ συζητῶμεν τὰς συνεπειὰς κάθε νέας ἐφευρέσεως, ὀρθότερον εἶναι νὰ ἐρευνήσωμεν τὴν ἠθικὴν δύναμιν, μὲ τὴν ὁποῖαν θὰ πρέπη νὰ εἶναι ὀπλισμένος ὁ κάτοχος τῆς νέας αὐτῆς ἐφευρέσεως. Ἄν ἡ ἠθικὴ δύναμις εἶναι μεγάλη, πρόβλημα δὲν ὑπάρχει. Ὅλα ἔχουν προκαταβολικῶς τὴν φιλάνθρωπον λύσιν των.

Δυστυχῶς ὅμως ὁ κάτοχος τῶν ἐφευρέσεων καὶ τῶν

ΑΠΟ ΜΙΑΝ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΝ

Κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κρήτης κ. Εὐγενίου, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ἐν Ἡρακλείῳ Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῶν ἐφημερίων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κρήτης καὶ τῆς Ἱ. Ἐπισκοπῆς Ἀρκαδίας, παρέστησαν εἰς τοῦτο, εὐλογία τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Μακ. κ. Σπυρίδωνος, ὁ Γενικός Διευθυντὴς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καθηγητῆς τοῦ Παν/μίου κ. Β. Βέλλας μετὰ τοῦ Πανος. Ἀρχιμ. κ. Τιμοθέου Παπουτσάκη καὶ τοῦ Αἰδес. Πρωτοπ. κ. Γεωργ. Πυρουνάκη. Ἡ εὐκαιρία αὕτη ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ πραγματοποιηθῆ, παλαιότερα ἀπόφασις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ὅπως ἐπικοινωνήσῃ στενωτέρον μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Μεγαλονήσου, καὶ ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς τὸ ἐν αὐτῇ ἐπιτελούμενον ἔργον.

Εἰς τὸ ἀεροδρόμιον Ἡρακλείου ὑπεδέχθησαν τοὺς προσκεκλημένους, ἐκ μέρους τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου, ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Παν. Ἀρχιμ. κ. Δημήτριος καὶ ὁ Αἰδес. κ. Κάλιστος Μηλιαρᾶς. Κατὰ τὴν ὀλιγοήμερον παραμονὴν εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Κρήτης, οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἀπ. Διακονίας ἐπικοινωνήσαν μὲ τοὺς ἐπισκόπους τῆς Μεγαλονήσου καὶ ἐτέθησαν αἱ βάσεις στενωτέρας μετ' αὐτῶν ἐν τῷ μέλλοντι συνεργασίας.

Εἰς τὸ Ἱερατικόν Συνέδριον ἐγένοντο ἐκ μέρους τῆς Ἀπ. Διακονίας εἰσηγήσεις ἐπὶ τῶν θεμάτων: «Ἡ θέσις τοῦ ἱεροῦ ἐν τῇ Ἀπ. Διακονίᾳ», τοῦ καθηγητοῦ κ. Β. Βέλλα· «Ὁ Ἱερεὺς ὡς ἐξομολόγος», τοῦ Ἀρχιμ. κ. Τιμοθέου Παπουτσάκη· «Ὁργάνωσις τῆς Ἐνορίας» τοῦ Πρωτ. κ. Γεωργίου Πυρουνάκη.

Μεγάλην ἐπιτυχίαν ἐσημείωσε καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Β. Βέλλα εἰς τὴν Λέσχην Ἡρακλείου δοθεῖσα διάλεξις μὲ θέμα «Ὁ Προφήτης Ἀμὼς καὶ ἡ ἐποχὴ μας», ὡς ἐπίσης καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ ἰδίου γενομένη ὁμιλία πρὸς τοὺς σπουδαστὰς τῆς Παιδαγ. Ἀ-

παραγωγικῶν μηχανῶν εἶναι ἐξ ἴσου ἰδιοτελής ὅπως καὶ προηγουμένως, καὶ ἐκμεταλλεύεται μὲ τὴν ἰδίαν ἀπλησίαν τὸν ἄνθρωπον, ὅπως καὶ προηγουμένως. Ἡ μόνη διαφορὰ τώρα εἶναι, ὅτι τὸν ἐκμεταλλεύεται διὰ μέσου ἢ τῇ βοηθείᾳ τῆς μηχανῆς. Δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν τὸ ἂν ἡ παραγωγὸς μηχανὴ εὑρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ κεφαλαίου ἢ εἰς χεῖρας τῶν ἐργατῶν ἢ τοῦ κράτους. Σημασίαν ἔχει τὸ νὰ παύσῃ ἢ ἐκμετάλλευσίς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ χρησιμοποιηθῆ ἢ μηχανὴ ἐπ' ἀγαθῶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἴδού διὰ τὴν δὲν ἔχομεν ἐφθηνότερα σημαντικῶς ὑλικά ἀγαθὰ, ἢ περιστολὴν τῆς ἀνεργίας καὶ τῆς ὑποκαταναλώσεως.

Ἡθικός ἐξοπλισμός χρειάζεται εἰς τὸν κάτοχον τῆς παραγωγικῆς μηχανῆς, ἠθικός ἐξοπλισμός, τὸν ὁποῖον θ' ἀποκτήσῃ ἂν ἐπιστρέψῃ εἰς Ἐκείνον, ὁ Ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν ἄνθρωπον, μόνον ὡς τοιοῦτον καὶ ὁ Ὅποιος κάποτε διεκήρυξε:

— «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ».

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΜΙΧ. ΣΤΡΟΥΜΠΟΥΛΗΣ

καδημίας και τούς μαθητάς και μαθητοίαις τῶν Γυμνασίων και λοιπῶν σχολείων Μέσης Ἐκπαιδύσεως Ἡρακλείου, ἅτινα εἶχον κατακλύσει ἀσφυκτικῶς τὸν μεγαλοπρεπῆ Μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ, προεξάρχοντος τῆς θείας λειτουργίας τοῦ Σεβασμ. Μητροπολίτου κ. Εὐγενίου. Εἰς τὰς φυλακὰς Ἡρακλείου ἐγένετο λειτουργία και σχετικὴ ὁμιλία. Παρομοίαις ἐγκαρδίου ὑποδοχῆς ἔτυχον οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἀπ. Διακονίας και ἐν τῇ Ἱ. Ἐπισκοπῇ Ἱερῶς και Σητείας, ἐνθα ὁ θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος κ. Φιλόθεος συνεκάλεσε τούς ἱερεῖς τῆς πόλεως, τὰς ἀρχὰς και τούς ἐπισήμους εἰς σύσκεψιν, μεθ' ἣν παρεκάθησαν πάντες εἰς δειπνον, παρατεθὲν ὑπὸ τοῦ Θεοφιλεστάτου. Εἰς τὸ κινηματοθέατρο Ἱεραπέτρας ἐγένετο διάλεξις ἐν μέσῳ πικροτάτου ἀκουατηρίου, με θέμα «ἡ θρησκεία και ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος» ὡς και ὁμιλία εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Μέσης Ἐκπαιδύσεως και εἰς τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα Ἱεραπέτρας. Σχετικαὶ ὁμιλία ἐγένοντο εἰς τὰς φυλακὰς και τὸ ἀναμορφωτικὸν ἴδρυμα Νεαπόλεως.

Μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος και ἀγάπης, ὑπεδέχθησαν τὴν Ἀπ. Διακονίαν εἰς τὰς ἔδρας των και οἱ λοιποὶ Ἐπίσκοποι τῆς Κρήτης. Ἐγένοντο κηρύγματα ἐπ' ἐκκλησίας, ὁμιλία εἰς ἴδρυματα, σχολεῖα και φυλακὰς.

Ἰδιαίτερος ἐνδιαφέρουσα ἦτο ἡ ἐπίσκεψις εἰς τὴν Ἐκκλ. Σχολὴν Κρήτης εἰς Ἁγίαν Τριάδα Ἀκρωτηρίου, ἐνθα, μετὰ ἐμπνευσμένην περὶ τῆς λειτουργίας και τοῦ σκοποῦ τῆς Σχολῆς εἰσήγησιν τοῦ θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Κυδωνίας και Ἀποκορώνου, τοῦ και προέδρου τῆς Ἐφορείας τῆς Σχολῆς, ὁ καθηγητὴς κ. Β. Βέλλας, ὁμίλησε πρὸς τούς σπουδαστάς και ὑπεγράμμισε τὴν σημασίαν και τὴν ἀξίαν τῶν ἐν ταῖς Ἐκκλ. Σχολαῖς σπουδῶν διὰ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας και τοῦ Ἔθνους, ἐχόντων ἀνάγκην στελεχῶν, οὐχὶ μόνον με μὲρφοσιν γραμματικὴν ἀλλὰ κυρίως με μὲρφοσιν ψυχικὴν, ἠθικὴν και πνευματικὴν, διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ βαστάσουν ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τῶν ἱερῶν διδασμάτων τῆς ἀγίας μας θρησκείας και τῶν ὡραίων ἰδανικῶν τῆς φυλῆς μας, τόνισας ἰδιαίτερος τὸν ρόλον τοῦ ἱερέως, εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν και κοινωνικὴν ζωὴν.

Εἰς ἰδιαίτερον σύσκεψιν τῶν ἱερέων τῆς πόλεως Χανίων και τῶν περιχώρων μετὰ εἰσήγησιν τοῦ θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου κ. Ἀγαθαγγέλου προσεφώνησε τούς αἰδεσ. ἐφημερίους ὁ Γεν. Διευθυντὴς τῆς Ἀπ. Διακονίας κ. Β. Βέλλας, διερμηνεύσας τὴν χάραν και τὴν ἱκανοποίησιν του ἐπὶ τῇ εὐτυχῇ ταύτῃ συναντήσῃ, δι' ἧς πληροῦται παλαιότερα ἐπιθυμία του και ἐπεσήμανε δι' ὡραιότητος λόγου τὸν ἡγετικὸν και σωτήριον ρόλον τοῦ ἐφημερίου ἐν τῇ καθόλου κοινωνικῇ ζωῇ.

Ἐκ τῆς ὀλιγομέρου ταύτης εἰς Κρήτην ἐξορμήσεως και τῆς στενωτέρας ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἐκκλησ. ἀρχηγῶν τῆς Μεγαλονήσου, τῶν διανοουμένων, τῶν ἐφημερίων και τοῦ λαοῦ δύνανται νὰ ἐξαχθοῦν πολυτιμώτατα συμπεράσματα, ὅπως ἡ ἀνάγκη ἀναδιοργανώσεως και συσπειρώσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν και θρησκευτικῶν μας δυνάμεων, τῆς στε-

Ἡ ΔΕΚΑΕΤΗΡΙΣ ΤΟΥ Ο.Η.Ε.

Κατὰ τὴν ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ο.Η.Ε. γενομένην, τὴν 23 Ὀκτωβρίου ἔ. ἔ., ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρονασοῦ» πανηγυρικὴν συγκέντρωσιν, ὁ Πρόεδρος τοῦ «Ἑλληνικοῦ Συνδέσμου τοῦ Ο.Η.Ε.» Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἀμίλλας Σ. Ἀλιβιζάτος εἶπε τὰ ἑξῆς:

Κυρίαί και Κύριοι,
Ἐορτάζομεν σήμερον τὴν δεκαετηρίδα ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ο.Η.Ε.

Τί θέλει ὁ Ο.Η.Ε. τὸ γνωρίζομεν ὅλοι. Εἶναι με δύο λέξεις ὁ διεθνὴς ὀργανισμός, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ εἶναι τὸ ὄργανον, διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ ἐφαρμόζεται τὸ δίκαιον μετὰξὺ τῶν ἔθνων τοῦ κόσμου, και διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ὁποῖου και μόνης θὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ἐπικράτησις τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης ἐπὶ τῆς γῆς.

Πῶς προήλθεν ὁ Ο.Η.Ε., και αὐτὸ τὸ γνωρίζομεν, διότι γίνον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας και διότι ἰδρῦθη μόλις πρὸ δέκα ἐτῶν.

Ἡ κατάστασις τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς ὁποίας ἡ ζωὴ ἐβασίζετο και ἐκανονίζετο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀπὸ τὴν ἀδικίαν και ἀπὸ τὸ ἀπαίσιον και ἀνήθικον δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου, ἐγέννα συνεχῶς ἀδικίας, διαμάχας, ἀκαταστασίας, πολέμους, και ὅλα αὐτὰ ἔφθασαν εἰς τὸ κορύφωμα τῆς ἀθλιότητος με τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον, τοῦ ὁποῖου τὰ καλὰ πολλοὶ ἀπὸ ἡμᾶς εἰς τὴν αἰθουσαν αὐτὴν τὰ ἐγεύθημεν.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου ἐκείνου ὕπῃραν ἡ δυστυχία και ἡ ἀθλιότης διὰ τούς νικητάς και διὰ τούς ἠττημένους. Μέσα εἰς τὴν βίαν και τὸν τρόπον τῆς καταστάσεως ἐγεννήθη ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, ἡ ἐλπίς τῆς σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος.

Πόσαι ἐλπίδες δὲν ἐστηρίχθησαν εἰς τὸν ὀργα-

νωτέρας συνεργασίας τοῦ κέντρου μετὰ τῶν ἐπαρχιῶν, τῆς διὰ ἱεροκηρύκων και πνευματικῶν πλαισιώσεως τῶν Ἱ. Μητροπόλεων, τῆς ἐνισχύσεως τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου και τοῦ συντονισμοῦ ἐν γένει τῆς ἐκκλησιαστικῆς και θρησκευτικῆς δράσεως, ὥστε ἡ Ἐκκλησία νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκπληρώσῃ ἀκριβέστερον τὸ καθήκον της και νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀποτελεσματικῶς, τούς ποικιλωνύμους ἐχθρούς, οἵτινες ἀδιακόπως ἐπιβουλεύονται τὴν ἐνότητα, τὴν ζωὴν και τὴν ὑπόστασιν αὐτῆς. Οἱ καιροὶ οὐ μενετοί. Ἐν μέσῳ τῆς λαίλαπος τοῦ ὕλισμου και τῶν ἀθεϊστικῶν θεωριῶν και κηρυγμάτων, εἰς τὴν ἀφόρητον ἐξάπλωσιν πλήθους ξένων και ὀλεθριῶν ἀντιχριστιανικῶν προπαγανδῶν και ἐνῶ μέγα μέρος τοῦ λαοῦ μας παραμένει μόνον τυπικῶς συνδεδεμένον με τὴν ἀγίαν μας θρησκείαν, ἀκατήχητον, ἀπροσπάτευτον και παρημελημένον, εἶναι τρομερὰ ἐγκληματικὸν νὰ ἀδρανοῦν και νὰ ἀχρηστεύωνται αἱ ἔμφυτοι πνευματικαὶ και ἠθικαὶ μας ἀρεταὶ και τὰ λαμπρὰ προνόμια τῆς φυλῆς μας. Χρειαζονται στελέχη, ἱκανὰ και δραστήρια, διοργανωσις ἐκκλησιαστικῆς και θρησκευτικῆς ἐξορμήσεως, πνευματικὴ δρᾶσις, συντονισμένη κίνησις, συνδεδευσμένη ἐνέργεια ὅλων τῶν μεγάλων και μικρῶν ἐργατῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, ποιμένων και ποιμαινομένων, διὰ τὴν ἀναχαίτισιν τοῦ κακοῦ και τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὑψηλοῦ σκοποῦ, τὸν ὁποῖον διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιζητεῖ ὁ Κύριος, τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ. Τ.

νισμόν αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν πικρίαν τοῦ πρώτου ἐκείνου παγκοσμίου πολέμου!

Ἡ Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν, παρὰ τὰ ὠραῖα καὶ παχειὰ λόγια, ἔβαινε ἀπὸ ἀποτυχίας εἰς ἀποτυχίαν καὶ τελικῶς ἐχρεωκόπησεν, ἀπλούστατα, διότι δὲν ἦτο ὄριμος ἢ ἀνθρωπότης νὰ δεχθῆ καὶ υἰοθετήσῃ πλήρως τὴν ἠθικὴν βάσιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας καὶ μόνως θὰ ἔπρεπε νὰ στηρίζεται. Τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐθύτητα.

Ἐκεῖνοι ποὺ ἱδρυσαν τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἑθνῶν, ἀφοῦ ἱδρυσαν καλὰ καλὰ ἕνα περίλαμπρον οἰκοδόμημα, τοῦ ὁποίου ὡς ἀνάμνησις μένει τὸ ὠραιότατον Palais des Nations τῆς Γενεύης, οἱ ἴδιοι ἤρχισαν νὰ τραβοῦν μίς-μια τις πέτρες τοῦ οἰκοδομήματος αὐτοῦ, καὶ ἔτσι ἡ Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν, μὲ τὰ μεγαλεπήβολα καταστατικά της καὶ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς ὀργανισμούς της, ἀπέβη σιγά σιγά, δυστυχῶς, συμβούλιον συνηγορίας καὶ τελικῶς ἐγκρίσεως ὄχι τοῦ δικαίου, ἀλλὰ τῆς ἀδικίας τῶν μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν κατὰ τῶν μικρῶν καὶ ἀδυνάτων.

Δὲν πρόκειται νὰ σὰς ἀπασχολήσω μὲ τὴν περιγραφήν αὐτοῦ τοῦ λυπηροῦ κεφαλαίου τῆς νεωτέρας παγκοσμίου ἱστορίας. Ἄρκει νὰ σὰς ὑπενθυμίσω τὴν οἰκτράν ἔγκρισιν τῆς ληστρικής πολιτικῆς τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας ἐναντι τῆς Ἀβυσσηνίας, ἡ ὁποία ὑπῆρξε προοίμιον τῆς καταστροφῆς τοῦ ὀργανισμοῦ, ἀλλ' ὁ κυριώτερον, ἡ μακρυνὴ προεισαγωγὴ εἰς τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον.

Ὁ ὀργανισμὸς αὐτός, ὁ ὁποῖος ὄχι μόνον ἠνέχθη, ἀλλὰ καὶ ἐνέκρινε τοιαῦτα διεθνή ἐγκλήματα, εἶχεν ἤδη καταρρεύσει καὶ οὐσιαστικῶς προπαρασκευάσει τὴν φοβερὰν καταστροφήν, τὴν ὁποίαν θεωρητικῶς ἠθέλησε νὰ ἀποτρέψῃ.

Τὰ δύο κακοποιὰ πολιτικά συστήματα τῆς Εὐρώπης ἡ σοσιαλδημοκρατία καὶ ὁ φασισμὸς ἢ μὲ μίαν λέξιν ἡ ἀπαισία δλοκληρωτικῆ πολιτικῆ ὠδήγησαν εἰς τὸν φρικτὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον καὶ τὴν ὑπὲρ νοῦν ἐγκληματικὴν διεξαγωγὴν του, τοῦ ὁποίου τὸς καρποὺς ἐγεύθημεν καὶ ἡμεῖς κατὰ κόρον καὶ ὁ ὁποῖος ἔφερε τὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα ἔφερε καὶ τὰ ὁποῖα ὄλοι γνωρίζομεν.

Ποῖοι ἀντεστάθησαν κατὰ τῆς μανίας τῶν αἰσχροῦν κακοποιῶν τοῦ κόσμου; Οἱ ὀλίγοι ἰδεολόγοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον εἰς τὰς χεῖρας τῶν τῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἐξέφυγαν ἀπὸ τὸ φασιστικὸν καὶ δλοκληρωτικὸν μόλυσμα καὶ οἱ ὁποῖοι τελικῶς ἐνίκησαν, διότι, ἐπὶ τέλους, ἔχει ἐφαρμογὴν εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν κάποτε καὶ τὸ σοφὸν Ἰταλικὸν λαϊκὸν γνωμικὸν «la festa dei baroni rosso dura»! Ἐνίκησαν, ἀλλὰ ὁ κόσμος εὐρέθη πρὸ φρικτοῦ σωροῦ ἐρείπων καὶ ἀναριθμήτων ἐκατομβῶν, τῶν ὁποίων τὰς βρωμεράς ἀναθυμιάσεις ἀναπνέομεν ἀκόμη καὶ σήμερον. Μέσα εἰς τὴν κόλασιν, ποὺ διεσπάρη εἰς ὄλον τὸν κόσμον, ἐγεννήθη ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς δημιουργίας νέου διεθνοῦς ὀργανισμοῦ, ὁ ὁποῖος νὰ δύναται ἀντι πάσης θυσίας νὰ ἀναλαμβάνῃ τὴν εἰρηνικὴν διευθέτησιν τῶν διεθνῶν διαφορῶν, ἐπὶ ἀποφυγῇ τρίτου παγκοσμίου πολέμου, ὁ ὁποῖος εἶναι βέβαιον, ὅτι μὲ τὰ νέα φοβερά ὄπλα θὰ ἀποβῆ ὁ ὀριστικὸς (νέος) κατακλυσμὸς καὶ ἡ δλοκληρωτικὴ καταστροφὴ τῆς ἀνθρωπότητος. Μέσα εἰς τὴν βίαν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἀπελπισίαν τῆς καταστροφῆς ἠκούσθη ἡ καθαρὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεως ἐκείνων, ποὺ συνεκλονίζοντο ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ συσσωρευθέντα ὄπλα καὶ ἠθικὰ ἐρεπίτια, καὶ αὐτὴ ἡ φωνὴ ποὺ ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ, ὑπηγόρευσε τὸν χάρτην τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπέτέλεσε τὴν βάσιν τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ Ο. Η. Ε., ὁ ὁποῖος, μελετηθεὶς εἰς τὸ Dumbarton Oaks, ἐψηφίσθη τελικῶς εἰς τὸν Ἅγιον Φραγκίσκον τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἔτσι ἐδῶ καὶ δέκα ἔτη ἰδρῦθη ὁ διεθνὴς αὐτὸς ὀργανισμὸς, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔχει ἐστραμμένα σήμερον τὰ βλέμματα ὅλη ἡ κουρασμένη ἀνθρωπότης.

Ἡ ὀλιγοετῆς σταδιοδρομία τοῦ Ο. Η. Ε. ἀπεδείχθη σημαντικὴ, διότι εἰς πλείστας περιστάσεις ἢ ἐπέμβασίς του ὑπῆρξεν εὐεργετικὴ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦτον ἀποτελεσματικὴν του ἐνέργειαν. Ἡ εὐεργετικὴ ἀνάμιξις τοῦ Ο. Η. Ε. εἰς τὸν ἀγῶνα μας κατὰ τῆς κομμουνιστικῆς ἐπιβουλῆς ὑπῆρξεν εὐεργετικὴ δι' ἡμᾶς καὶ αὐτὴ ἡ ἀρνητικὴ καὶ πολεμικὴ ἐπέμβασις ἐν Κορέα μὲ συμμετοχὴν ὄλων τῶν συνεργαζομένων ἐθνῶν, καὶ συνεπῶς καὶ τὴν ἰδικὴν μας, δεικνύουσιν τί ἡμπορεῖ νὰ κάμῃ καὶ νὰ κατορθώσῃ ὁ ὀργανισμὸς αὐτός, διὰν ἀπὸ κοινὴν θέλησιν τῶν λαῶν, ποὺ τὸν ἀποτελοῦν, ἐννοῇ νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ δίκαιον. Βεβαίως μερικαὶ συζητήσεις καὶ, ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἰδρυτικὴν ἰδεολογίαν του, κακὴ χρησιμοποίησις τοῦ περιφήμου veto, εἴτε θετικῶς εἴτε ἀρνητικῶς, προκαλοῦν ἐνίοτε ἀπογοήτευσιν καὶ ἀποθάρρυνσιν, ἀλλ' εἰς τὸ τέλος μερικαὶ θαρραλέαι ἀποφάσεις καὶ οὐσιαστικώτεροι ἐπεμβάσεις διαλύουσιν τὰ νέφη τῆς ἀπογοητεύσεως καὶ ἐνδυναμώνουσιν τὴν διάθεσιν τῆς ἐνισχύσεως τοῦ ὀργανισμοῦ διὰ τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὸ περίλαμπρον μέγαρον τοῦ Ο. Η. Ε., ἐὰν ὑποκειμενικῶς καὶ ἀντικειμενικῶς διαπνέεται ἀπὸ τὸ γραφικὸν παράγγελμα «δικαιοσύνην μάθετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς», θὰ ἀποβῆ πράγματι τὸ οἰκουμενικὸν κέντρον, τὸ ὁποῖον, ὅπως καὶ ὄλοι τὸ εὐχόμεθα, θὰ εἶναι, ἐπὶ τῆς βάσει αὐτοῦ τοῦ παραγγέλματος, ὁ ρυθμιστὴς τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητος.

Βέβαια, ἡ ἀνθρωπότης δὲν ὄριμασεν ἀκόμη εἰς τρόπον, ὥστε ἡ ἐπικράτησις τοῦ δικαίου νὰ εἶναι ἀπόλυτος καὶ ὁ σεβασμὸς του νὰ εἶναι αὐθόρμητος. Παλαιὰ κακὰ ἔξεις καὶ ροπαὶ ἐμφανίζουσιν καὶ σήμερον ἀκόμη τάσεις ἐπιβολῆς τοῦ δικαίου τοῦ ἰσχυροτέρου, ἀλλ' ἀκριβῶς ὁ Ο. Η. Ε. ἀποτελεῖ σήμερον ἐγγύουον τοῦ σεβασμοῦ τῶν καὶ ἀσφαλῆς καταφύγιον ἐκείνων τῶν ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα ἐρρισκονται ὑπὸ τὴν ἀειλήν τῆς καταπατήσεως καὶ περιφρονήσεως τῶν ἀπαράγραπτων δικαιωμάτων τῶν. Ὁρισμένοι ἀποφάσεις τοῦ Ο. Η. Ε. ἐπὶ τῶν ὑποχρεώσεων σεβασμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων εἶναι αὐτόχρημα εὐαγγελικὰ καὶ ἢ ἐκ μέρους τοῦ ἴδιου ὀργανισμοῦ ἐφαρμογὴ τῶν θὰ ἀποτελῇ τὴν ἀσφαλεστέρην θεμελίωσιν' καὶ ἀνάπτωξίν του.

Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι διὰ τὰς θυσίας μας εἴμεθα ἐκ τῶν πρώτων ἰδρυτῶν καὶ ὑποστηρικτῶν τοῦ Ο. Η. Ε., σκεκόμεθα μὲ ἀγωνίαν ἐμπρός εἰς τὴν θύραν του, ἀναμένοντες μίαν δικαίαν ἐτυμηγορίαν ἐπὶ μιᾶς βασικῆς διαφορᾶς μετὰ φίλου ἔθνους, μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχομεν κάθε λόγον νὰ πιστεύομεν, ὅτι θὰ συνεννοούμεθα ἀπ' εὐθείας, ἀνεὺ ἀνάγκης προσφυγῆς εἰς τρίτους καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ο. Η. Ε., ἐπὶ τῆς βάσει τοῦ δικαίου καὶ τῆς φιλίας μας. Καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι τὸ δίκαιον αἰτήμα μας θὰ τύχῃ τῆς πρεπούσης ἀναγνωρίσεως, τὴν ὁποίαν κάθε σκέψις, κάθε ἠθικὸν αἴσθημα, κάθε ἀνθρωπίνη διάθεσις προδικάζει, ὄχι μόνον διὰ τὸ αἶτημα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ καὶ τὴν ἀπολύτως δικαίαν αὐτοῦ βάσιν, ἀλλὰ δι' αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν τοῦ Ο. Η. Ε., ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι δυνατὸν καθ' οἰονδήποτε τρόπον νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ βήματα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν.

Ἀκριβῶς ὅμως ἡ προσφυγὴ μας αὐτὴ, ἐνῶ ἀπὸ μιᾶς ἐπόψεως ἀποτελεῖ δείγμα τοῦ ἀνωρίμου τῆς ἀνθρωπότητος, ἡ ὁποία ἔχει ἀκόμη ἀνάγκην πολλὴν νὰ ἀκούῃ ἀπὸ ἕνα μάλιστα τέτοιον ὀργανισμὸν τὸ παράγγελμα «δικαιοσύνην μάθετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς» μέχρις ἐθισμού αὐτομάτου ἐκτελέσεώς του, ἐξ ἄλλου δι' ἡμᾶς οἱ ὁποῖοι ζητοῦμεν καὶ ἀναμένομεν αὐτὴν τὴν δικαιοσύνην, εἶναι ἐμφανῆς ἡ σημασία της, διότι δεικνύει σαφῶς τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ ἐκζητοῦμεν τὸ δίκαιόν μας.

Ἡ ἐπὶ τῆς ἀρνήσει τῆς ἀναγνωρίσεως του ἀναμενομένη κρίσις, ἡ ὁποία διὰ τὴν ἀπολύτως δικαίαν βάσιν της ἔστω καὶ ἂν λάβῃ τὴν πλέον ἀπιθανὸν καὶ

ἀποκαρδιωτικήν λύσιν τῆς ἀναβολῆς, δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀποθαρρύνῃ καὶ ἀπογοητεύσῃ, εἶναι πλέον ἢ ἐνδεικτικὴ τῆς σημασίας τοῦ Ο.Η.Ε., διότι τί θὰ ἤμπορούσαμεν νὰ κάμωμεν ἂν δὲν ὑπῆρχεν αὐτὴ ἡ διέξοδος διεκδικήσεως τῶν δικαιωμάτων μας; Ἡμεῖς εἴμεθα ὑποχρεωμένοι ὄχι μόνον διὰ τὸν σεβασμὸν τῆς ὑπογραφῆς μας τοῦ παγκοσμίου τούτου συμβολαίου, ἀλλὰ διὰ τὸν σεβασμὸν τῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας δι' αὐτῆς διακηρύττομεν, νὰ ὑποστηρίζωμεν ἐκθύμως τὸν Ο.Η.Ε. διότι, ἐπὶ τέλους, ἔχομεν μοναδικὸν παγκόσμιον βῆμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ διακηρύξωμεν ἐλευθέρως τὰ δίκαιά μας καὶ νὰ ἀπαιτήσωμεν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν μᾶλλον, παρὰ τῶν ἄρθρων τοῦ καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου καὶ τῶν ἀποφάσεων αὐτοῦ τούτου τοῦ Ο.Η.Ε. περὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν δικαίων καὶ δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἢ ἀπαίτησις σεβασμοῦ τῆς βασικῆς ἀρχῆς τοῦ Εὐαγγελίου: «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν».

Ἐπιτρέψατέ μου ἔμως νὰ τονίσω καὶ ἐφέτος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶπα πέρυσι ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν περιστάσιν: ποῖος εἶναι ὁ καλύτερος καὶ βασικότερος τρόπος τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ τῆς ἀποτελεσματικῆς αὐτοῦ ἐπιτυχίας χάριν τῆς ἀνθρωπότητος; Αὐτὸς εἶναι ἕνας, μοναδικός. Δὲν ἀρκεῖ δηλ. νὰ ἐκδηλούμεθα ὑπὲρ τοῦ Ο.Η.Ε., ἔστω καὶ μὲ ἐνθουσιασμὸν, προκαλούμενον ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἕνα ἠθικὸν συμφέρον τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκομεν δι' αὐτοῦ. Δὲν ἀρκεῖ νὰ στέλλωμεν ἱκανὰς διπλωματικές ἀντιπροσωπείας εἰς αὐτόν· δὲν ἀρκεῖ νὰ συμμετέχωμεν κατὰ δυνάμιν εἰς τὰς δαπάνας τῆς συντηρήσεώς του καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν ποῦ χρειάζεται, διὰ νὰ πεισθῇ ἡ ἀνθρωπότης περὶ τῆς χρησιμότητός του καὶ διὰ τὸ ἀναγκαῖον τοῦ διαφωτισμοῦ τῶν νοητικῶν καὶ ψυχικῶν ἀδιαφωτιστῶν διὰ τὴν σημασίαν καὶ ἀπόλυτον ἀξίαν του. Δὲν ἀρκεῖ ἀκόμη καὶ νὰ προσευχώμεθα διὰ τὴν ἐπιτυχίαν του. Ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τίποτε δὲν θὰ συντελέσῃ περισσότερο εἰς τὴν στερέωσιν καὶ ἐπιβολὴν τοῦ Ο.Η.Ε., ἀπὸ τὴν ἀτομικὴν μας διαπαιδαγωγίαν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς δικαιοσύνης, τῆς εὐθύτητος καὶ τῆς ἀγάπης διὰ τοὺς συνανθρώπους μας. Ὁταν ὁ λαὸς μας καὶ τὸ ἔθνος μας ἀποτελῆται, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀπὸ τέτοια ἄτομα, τότε καὶ μόνον ἠμποροῦμεν νὰ ἔχωμεν πεποιθησιν, ὅτι τὸ ἔθνος μας θὰ εἶναι ἱκανὸν καὶ ἀξιόπιστον διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν αὐτῶν. Ὁταν δὲ ὅλα τὰ ἔθνη ποῦ ἀπαρτίζουν τὸν Ο.Η.Ε. εἶναι τέτοια ποιότητος, τότε εἶναι ἀπολύτως βέβαιον, ὅτι ὁ ὀργανισμὸς αὐτὸς θὰ ἐπικρατήσῃ καὶ θὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τῶν διεθνῶν σχέσεων. Εἶναι δὲ τοῦτο βέβαιον, διότι ἀπλοῦστατα θὰ ἐπικρατήσῃ τότε μίᾶ ἔννοια ἠθικὴ διὰ τὰ ἄτομα καὶ διὰ τὰ ἔθνη, ἐνῶ μέχρι τοῦδε ὑπῆρξε καὶ ἀκόμη ὑπάρχει διπλῆ ἠθικὴ, ἄλλη διὰ τὰ ἄτομα καὶ ἄλλη διὰ τὰ ἔθνη καὶ τοὺς λαοὺς, καὶ μάλιστα τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀδυνάτους.

Ἐὰν διὰ τῆς μεθόδου αὐτῆς ἐπεκράτῃ ἀπολύτως ἡ ἐνιαία αὐτὴ ἠθικὴ ἀντίληψις, δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἀμφιβολιῶν περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ δικαίου. Ἄν ὁ Ο.Η.Ε. ἀναγνωρίζῃ καὶ ἐφαρμόζῃ τὸ δίκαιον, ἢ εἰρήνην, τὴν ὁποῖαν ἐπιδιώκει, εἶναι ἐξησφαλισμένη ἂν παρεκκλίνῃ ἀπὸ αὐτό, ὁ πόλεμος εἶναι ἐπὶ θύραις. Εἰς τὸν σημερινὸν αὐτὸν ναὸν τῆς εἰρήνης αὐτὴ εἶναι ἡ διπλῆ μορφή τοῦ σημερινοῦ Ἰανοῦ, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι σήμερον ἡ ἀλλαγὴ τῆς μορφῆς, ποῦ σημαίνει εἰρήνην ἢ πόλεμον, δὲν εἶναι ἀπλῶς, ἐπισημαντικὴ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ κανονίζεται προκαταβολικῶς ἀπὸ τὰς κρατούσας ἀρχὰς. Ἐὰν τὰ ἄτομα καὶ οἱ λαοὶ ποῦ ἀποτελοῦν τὸν Ο.Η.Ε. πιστεύουν εἰς τὸ δίκαιον, ὁ Ἰανὸς θὰ δεικνύῃ συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως πρόσωπον εἰρήνης. Ἐλάχιστος διαταγῶν καὶ ἀμφιβολία εἰς αὐτό θὰ δεικνύῃ πρόσωπον πολέμου. Αὐτὸ ἔμως δὲν εἶναι τὸ κανονίζει ὁ ἴδιος ὁ Ἰανός, ἀλλὰ τὸ κανονίζομεν

ἡμεῖς, ἀναλόγως τῆς θελήσεώς μας ὡς πρὸς τὸν σεβασμὸν τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ τοῦ δικαίου.

Εἰς τὸ σημεῖον ὅμως αὐτό, ὅπως ἔλεγα καὶ πέρυσι, ὁμιλεῖ σαφῶς ἡ Ἁγία Γραφή, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπὸ τῆς ἱστορίας πείρά μας. Αὐταὶ λέγουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους: «Ἐδόθη εἰς τὰ χέρια σας πόλεμος καὶ θάνατος ἢ εἰρήνη καὶ ζωὴ. Εἶσθε ἐλεύθεροι νὰ διαλέξετε μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου. Μέσος ὁρος δὲν ὑπάρχει. Ἄς διαλέξωμεν τὴν ζωὴν. Ἀλλὰ, διὸ νὰ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ διαλέξωμεν τὴν ζωὴν, δὲν ὑπάρχει ἄλλο μέσον, παρὰ πλήρης ἐφαρμογὴ τοῦ γραφικοῦ ἐκείνου παραγγέλματος «δικαιοσύνην μάθετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς». Ὁταν δεῖξωμεν διὰ τοῦ ἐνσυνειδήτου Ο.Η.Ε., ὅτι τὸν κατεστήσαμεν ὄργανον εἰρήνης, διότι εἶναι ὄργανον δικαίου, τότε ἐξησφαλίσαμεν τὴν ζωὴν. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀληθινὴ ὑποστήριξις καὶ διατήρησις τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ αὐτὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, τὰ ἄτομα καὶ τοὺς λαοὺς μας. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ἔχομεν κάθε λόγον νὰ ὑποστηρίζωμεν τὸν ὀργανισμὸν αὐτὸν καὶ εὐχομαι καὶ μὲ τὴν ἰδικὴν μας, αὐτοῦ δὲ τοῦ εἶδους, τὴν ὑποστήριξιν, νὰ καταστήῃ ὁ Ο.Η.Ε. αἰωνόβιος ὀργανισμὸς, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν του, διευθύνων αὐτὸς τὴν ζωὴν καὶ τὰς τύχας τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης, δηλαδὴ τῆς ζωῆς.

ΝΕΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑΙ ΔΩΡΕΑΙ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Ἐκ μέρους τῶν Ξένων Ἐκκλησιῶν ἀπεστάλησαν διὰ τοὺς ἀπόρους καὶ τοὺς σεισμοπλήκτους τῆς Χώρας μας εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἀλληλοβοηθείας καὶ Σχέσεων μετὰ τῶν Ξένων Ἐκκλησιῶν, διὰ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως αὐτῆς κ. Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου τὰ κάτωθι ἐφόδια:

1097 μπάλλες ἱματισμὸς, 323 σάκκοι ὑποδήματα, 85 μπάλλες κουβέρτες, 601 βαρέλια γάλα κόνις, 911 βαρέλια τυρός, 747 κιβώτια κονσέρβες κρέας, 14 κιβώτια κονσέρβες διάφορα τρόφιμα, 90 κιβώτια κακάο κόνις, 750 χαρτοδέματα σάπων, 1228 κάσες διάφορα εἶδη, 2 αὐτοκίνητα, 1 γεωργικὸν τρακτέρ.

Τὰ ἀνωτέρω ἐφόδια, βάρους 193.271 χιλιογράμμων καὶ ἀξίας 187.231 δολλαρίων, ἦτοι νέων δραχμῶν 5.616.930, ἀπεστάλησαν πρὸς διανομὴν εἰς τὰς διαφόρους Μητροπόλεις.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐφοδίων παραλαμβάνονται κατ' αὐτὰς πρὸς διανομὴν διὰ τὰς ἑορτὰς τῶν Χριστουγέννων 313.000 οἰκογενειακὰ δέματα τροφίμων διὰ τοὺς ἀπόρους τῆς Χώρας μας. Ταῦτα προέρχονται ἐκ μέρους τῆς Ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως, ἥτις ἀποστέλλει προσεχῶς πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν διὰ τὸ τελευταῖον τρίμηνον τοῦ 1954 καὶ τρόφιμα βάρους 2.090 τόννων.

* Ἀληθῶς κύριος εἶναι ὁ κυριαρχῶν τῶν ἐπιθυμιῶν του.

* Τί χρησιμεύει εἰς ἡμᾶς ὁ ἔπαινος, ὅταν δὲν εἴμεθα ἀξιοῦντες ἐπαινοῦ;

* Ὅπως γνωρίζῃ τις τὸν Χριστόν, δὲν ἔχει ἀνάγκην γνώσεων, ἀλλὰ καθαρὰς καρδίας.

* Οὐδὲν μαρτότερον τοῦ νὰ ἀγαπᾷ τις τὰ πρόσκαιρα καὶ νὰ περιφρονῇ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ.

* Ἐφ' ὅσον ἡ καρδιά ἡμῶν ζητεῖ παρηγορίαν ἐν τοῖς ἐπιγείοις, θὰ μένη ἀπαρηγόρητος καὶ ἀνήσυχος.

* Ἡ ἀγάπη ἄνευ τῆς ἀληθείας δὲν διορθοῖ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀλήθεια ἄνευ τῆς ἀγάπης δὲν θεραπεύει.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Αἱ εὐχαὶ μας.

Ἐπὶ ταῖς ἐγγιζούσας ἑορταῖς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Νέου Ἔτους ἡ «Ἐκκλησία» εὐχεται τοῖς φίλοις συνδρομηταῖς καὶ ἀναγνώσταις αὐτῆς πᾶσαν ἐν Κυρίῳ χαρὰν καὶ πνευματικὴν ἀγαλλίασιν, τὸν δὲ ἀναμενόμενον νέον ἐνιαυτὸν πλήρη τῶν θείων εὐλογιῶν καὶ φορέα παντὸς ἀγαθοῦ.

Δύο διεθνεῖς ἐπέτειοι.

Αἱ ἐναγχοὺς πανηγυρισθεῖσαι ἀνὰ τὴν οἰκουμένην δύο μεγάλαι διεθνεῖς ἐπέτειοι, ἡ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ ἡ τῆς ὑπογραφῆς τῆς «Διακηρύξεως τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων», ἐωρτάσθησαν, ὡς ἔδει, καὶ παρ' ἡμῶν. Ἐδημοσιεύθη δ' ἐν τῷ προηγούμενῳ φύλλῳ τῆς «Ἐκκλησίας» τὸ ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου ραδιοφωνικῶς ἀπευθυνθὲν πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν Μήνυμα καὶ ἐν τῷ παρόντι φύλλῳ δημοσιεύεται ὁ κατ' αὐτὴν ἔκφωνηθῆς ἐν τῷ «Παρονασῶν» ὑπὸ τοῦ Προέδρου τοῦ «Ἑλληνικοῦ Συνδέσμου τοῦ Ο.Η.Ε.» πανηγυρικὸς λόγος.

Εὐχόμεθα, ὅπως ἀμφοτέρων τῶν πανηγυρισμῶν τούτων τὰ θέματα τύχωσιν ὄντως τῆς προεπούσης μεταχειρίσεως ἀπὸ μέρους ἀπάντων τῶν ἐν τῷ διεθνεῖ πολιτικῷ στίβῳ ἀγωνιζομένων, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἐπίμονον αἶτημα πάντων τῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἀληθῶς ἀγαπώντων καὶ ὀρθῶς ἐπιτιμώντων τὸν ἀνθρώπου, εὐλογοῦντων δὲ ποθοῦντων καὶ ἐπιδιωκόντων τὴν εἰρήνευσιν τοῦ κόσμου. Νομίζομεν δ' ὅτι ἡ εὐχὴ αὕτη εἶναι οὐ μόνον ἐπίκαιρος, ἀλλὰ καὶ ἐπιβεβλημένη, τόσῳ μᾶλλον, ὅσοι ἡ μέτρι τοῦδε πείρα δὲν ἀπέδειξε πάντοτε ὡς ἰσχυροῦσας παρὰ τοῖς ἰσχυροῖς τῆς γῆς τὰς ὑψηλὰς ἀρχάς, ἅς τόσον πανηγυρικῶς ὑπέμνησαν καὶ ἐφέτος αἱ, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἱστορικαὶ ἐπέτειοι.

Ἐπάρχει διαφορά;

Καὶ δὲν ἀπαιτεῖται πολὺς κόπος, διὰ ν' ἀντιληφθῇ τις τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἰσχυρῶν, ὅπως, καθ' ὃ ἔχουσι χρεός, παραμένωσι πάντοτε πιστοὶ εἰς τὰς ὑψηλὰς ἀρχάς, ἐφ' ὧν ἐδράζονται τὸ τε τοσοῦτος πόθος ἐνσαρκῶσαν καὶ τοσαύτας ἐλπίδας ἀναπτέρωσαν παγκόσμιον ἴδρυμα τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ ἡ ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τούτου γενομένη ἐπίσημος διεθνῆς ἀναγνώρισις καὶ διακήρυξις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Αἱ ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, τοῦλάχιστον, ἀρκετὴ εἶναι πρὸς τοῦτο ἡ πρόσφατος μόλις μικροτάτη πείρα τῆς μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν συναλλαγῆς, ἥτις δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὴν διεθνή ταύτην Ἀφρικανικὴν μίτη αὐτὴν τὴν ἐκφρασὴν τῆς εὐχῆς, ὅπως ἀναγνωρισθῇ τὸ δικαίωμα τῆς πολιτικῆς αὐτοδιαθέσεως εἰς τοὺς Ἕλληνας κατοίκους ἐνὸς ἱστορικοῦ καὶ πεπολιτισμένου τόπου, ἐπὶ αἰῶνας ὑπὸ τῶν ἀλλεπαλλήλων ξενικῶν δεσποτειῶν δυνάστευομένων. Αἱ δ' καὶ ἐνθυμούμενοι, κατ' ἀνάγκην, τὴν πολιτείαν τῆς προκατόχου τοῦ δεκαετοῦ Ο.Η.Ε., «Κοινωνίας τῶν

Ἐθνῶν», οὐδεμίαν μεταξὺ ἐκείνης καὶ τούτου δυνάμεθα, ἐν γε τῷ παρόντι, νὰ ὁμολογήσωμεν, ἐν προκειμένῳ, διαφορὰν.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος κατὰ τὸ διαρρεῦσαν πρῶτον εἰκοσαήμερον τῆς 100ῆς περιόδου τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἡσχολήθη ἐπὶ ζητημάτων τρεχούσης ὑπηρεσιακῆς φύσεως.

— Ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 10ῆς τοῦ παρόντος μηνὸς ἡ Ἱ. Σύνοδος, ἀποδεχθεῖσα τὴν διὰ λόγους ὑγείας ὑποβληθεῖσαν αὐτῇ παραίτησιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Γερμανοῦ, ἐπέκρινεν ὅπως χορηγηθῇ αὐτῷ ἰσοβίως ἐπὶ πλέον τὸ ἡμῖς τῶν μηνιαίων ἀποδοχῶν τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολιτῶν, διὰ ἱατρικὴν, φαρμακευτικὴν καὶ λοιπὴν περίθαλψιν αὐτοῦ. Τοποτηρητῆς τῆς οὕτω χηρευσάσης Ἱ. Μητροπόλεως ὠρίσθη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος.

— Ἐν τῇ αὐτῇ, ὡς ἄνω, συνεδρίᾳ ἡ Ἱερά Σύνοδος διέκοψε, κατὰ τὰ εἰωθότα, τὰς ἐργασίας αὐτῆς ἐπὶ ταῖς ἐγγιζούσας ἑορταῖς τῶν Χριστουγέννων, ἵνα ἐπαναλάβῃ ταύτας κατὰ τὸν προσεχῆ μῆνα Ἰανουάριον τοῦ νέου ἔτους.

— Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων κ. Κύριλλος, ἐντολῇ τῆς Ἱ. Συνόδου, ἐξεπροσώπησεν αὐτὴν κατὰ τὴν ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ τῶν νέων φοιτητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τελετὴν καὶ ὁμιλήσας διημήνευσε τὴν χαρὰν τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἐνδιαφέρεται ὑπὲρ τῶν θεολόγων φοιτητῶν, καταβάλλουσα καὶ τὰ τροφεία πολλῶν ἐξ αὐτῶν, ἐν τῷ προσώπῳ τῶν ὁποίων βλέπει τοὺς μέλλοντας ἐργάτας τῆς Ἐκκλησίας. Σὺν ἄλλοις, ὁ Σεβασμ. ἐξῆρθε ἀκολούθως τὸ ἔργον τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἣν ἐχαρακτήρισεν ὡς συνεργάτιδα τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

— Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 780]2750 ἀπὸ 19-11-54 Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου, ἐνημερώθησαν οἱ Σεβ. Ἱεράρχαι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Φωνῆ τῆς Κύπρου» κυκλοφοροῦντος ἰδιωτικοῦ περιοδικοῦ, μηδεμίαν ἔχοντος σχέσιν πρὸς τὴν «Πανελληνίον Ἐπιτροπὴν Ἐνώσεως Κύπρου».

— Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 781]2658, ἀπὸ 19-11-54, Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου, ἐκοινοποιήθη τοῖς Σεβ. Ἱεράρχαις τὸ ὑπ' ἀριθ. 112653]16 10-54 ἔγγραφο τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἐφαρμογὴν διατάξεως τοῦ Ν. Δ. 3003]1954 περὶ ὑποχρεωτικῶν καταθέσεων παρὰ τῷ Ταμείῳ Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων.

— Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 782]2837, ἀπὸ 19-11-54, Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου, ἀνεκοινώθη ὅτι: Ἡ Ἱερά Σύνοδος, μελετήσασα τὸ ζήτημα τῆς διαμονῆς τῶν αἰδεσ. ἐφημερίων, τῶν ἐκ τῶν χωρίων αὐτῶν ἀφικουμένων εἰς τὰς ἔδρας τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων διὰ ὑπηρεσιακᾶς, ἀτομικᾶς καὶ οἰκογενειακᾶς ἀνάγκας, ἤλθη εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ παρακαλέσῃ τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας, ὅπως μεριμνήσωσιν, «ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ Μητροπολιτικῇ ἔδρᾳ οἴκημά τι (κτῆμα τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως, ἢ ἐπ' ἐνοικίῳ, ἐν ἀνάγκῃ), κατάλληλον διὰ τὴν ὀλιγοήμερον διαμονὴν τῶν αἰδεσ. ἐφημερίων, τῶν ἐρχομένων εἰς τὰς ἔδρας τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων διὰ τὸν διαληφθέντα σκοπὸν».

— Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 783]2924, ἀπὸ 1-12-54, Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου, παρεκλήθησαν οἱ Σεβασμ. Ἱεράρχαι, ὅπως παράσχωσι στοιχεῖα περὶ τῆς, τυχόν, ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις αὐτῶν δράσεως τῶν ξένων προπαγανδῶν.

— Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 784]1143, ἀπὸ 1-12-54, Συνοδικῆς Ἐγκυκλίου, διεββάσθη τοῖς Σεβ. Ἱεράρχαις ὑλικὸν ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀπὸ μέρους τῶν «Χιλία-

στῶν» ἢ «Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά» ἀσκουμένην ἐν Ἑλλάδι προπαγάνδαν.

— Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 785]3001, ἀπὸ 11-12-54, Ἐγκυκλίου, ἀνεκοινώθησαν τοῖς Σεβ. Ἱεράρχαις αἱ ἀπόψεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου περὶ τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θέσεως τῶν ἑκασταχοῦ θεολόγων καθηγητῶν τῶν Γυμνασίων, οἵτινες «οὐδαμῶς εἰσι ξένοι πρὸς τὸ ἔργον καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἀλλ' ἐργάζονται εἰς τὸν ὑψηλὸν καὶ θεῖον αὐτῆς προορισμόν».

— Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 786]3002, ἀπὸ 11-12-54, Ἐγκυκλίου, ἀνεκοινώθη τοῖς Σεβ. Ἱεράρχαις, ὅτι ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἀσχοληθεῖσα μὲ τὸ ζήτημα τῆς ἐπανδρώσεως τῶν Ἱερῶν Προσκυνημάτων τοῦ Παναγίου Τάφου, ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ παρακαλέσῃ αὐτοὺς, ἵνα διὰ τῶν αἰδεσ. ἐφημερίων γνωρίσωσιν εἰς τὸ εὐσεβὲς πλήρωμα, ὅτι «ἐν Ἱεροσολύμοις λειτουργεῖ Σχολή, ὁμοία πρὸς τὰ ἡμέτερα Γυμνάσια, ἀνήκουσα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῶν Ἱεροσολύμων, εἰς τὴν ὅποιαν εἰσάγονται καὶ φοιτῶσι δωρεάν μαθηταὶ Ἕλληνες, ἀποφοιτήσαντες ἐκ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τῆς χώρας ἡμῶν, προορίζονται δὲ ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τὰς τάξεις τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ καὶ Ἀγιοταφικοῦ Ἱεροῦ Κλήρου».

Ἀποστολικὴ Διακονία. Κατόπιν σχετικῆς παρακλήσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κρήτης κ. Εὐγενίου μεταβάς ἐκεῖσε, ἐντολῇ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, δ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Παντελεήμων Μπαρδάκος, ἐκ μέρους τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἐκήρυξεν ἐπὶ δεκαπενθήμερον ἐπανειλημμένως τὸν θεῖον λόγον, ὠμίλησε πολλάκις πρὸς τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν καὶ ἐξωμολόγησε πλείστους πιστοὺς, μετὰ προθυμίας προσελθόντας εἰς τὸ μυστήριον τῆς Ἰ. Ἐξομολογήσεως.

Τῆς μνήμης τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου καθιερωθείσης, ἐγκρίσει τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, ὡς ἐπετελοῦ τοῦ Θεολογικοῦ Φοιτητικοῦ Οἰκοτροφείου, ἐτελέσθη τῇ 13ῃ παρελθ. μηνὸς ἐν τῷ καθολικῷ τῆς Ἰ. Μονῆς Πετράκη ἀρχιερατικῆ θ. λειτουργίᾳ ἱεουργούντος τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ρωγῶν κ. Διονυσίου καὶ ψαλλόντων τῶν χορῶν τῶν τροφίμων τοῦ Ἰδρύματος, ἐχειροθετήθησαν δὲ κατ' αὐτὴν εἰς Ἀναγνώστας οἱ ἐξ αὐτῶν τελειόφοιτοι. Αὐθημέρον, τὸ ἐσπέρας, ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐγένετο πανηγυρικὴ συγκέντρωσις τῶν φοιτητῶν, εἰς ἣν παρέστησαν καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν τοῦ Ἰ. Κλήρου καὶ ἐκ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ. Ἐπὶ τριήμερον ἐγένοντο ὁμιλῆαι καὶ μελέται μετὰ τῶν τροφίμων τοῦ Οἰκοτροφείου φοιτητῶν περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἰ. Χρυσοστόμου.

Ἐπίσης, τῇ ἐσπέρᾳ τῆς 12ῆς τοῦ παρόντος μηνός, ἐπὶ τῇ κατ' αὐτὴν ἀγομένῃ ἐπετείφ τοῦ ὀνόματος τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου, ἐτελέσθη ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἀπὸ μέρους τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου, σεμνὴ φοιτητικὴ ἑορτὴ, ἐπὶ παρουσίᾳ Συνδικῶν καὶ ἄλλων Ἀρχιερέων, Ἀκαδημαϊκῶν, τοῦ Κοσμήτορος τῆς Θεολ. Σχολῆς καὶ ἄλλων Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ πολυπληθοῦς ἄλλου ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου. Κατ' αὐτὴν, μετὰ τὸν Διευθυντὴν τοῦ Ἰδρύματος Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρ. κ. Ἰω. Σ. Ράμφον, ὠμίλησαν ἐκπρόσωποι τῶν τροφίμων αὐτοῦ.

ὑπὸ τοῦ ἀποβιωσαντος Προέδρου τοῦ «Παρνασσῶ» Ἱπποκράτους Καραβία ἐκληροδοτήθησαν εἰς τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν χίλια δραχμαὶ νέας ἐκδόσεως. ὑπὸ δὲ τοῦ ἐπίσης ἀποβιωσαντος βιομηχάνου Ἀγγέλου Μεταξᾶ ἐκληροδοτήθησαν εἰς τὸ Ἰ. Προσκύνημα τῆς Ἁγίας Βαρβάρας Δαφνίου πεντακάσια δραχμαὶ νέας ἐκδόσεως.

Ἐκ τῶν Τυπογραφείων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐξεδόθη, ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὃ ἐν χρήσει κατὰ τὴν θ. λατρείαν «Ἀπόστολος» καὶ ἐτέθη εἰς κυκλοφορίαν. Ἐκαστον ἀντίτυπον χρυσοπανόδετον τιμᾶται δραχ. 65.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Τῇ παρελθούσῃ Κυριακῇ, 12ῃ ἱσταμένου μηνός, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Σπυρίδωνος, ἐπετείφ τοῦ ὀνόματος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, τὴν ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τῶν Ἀθηνῶν θείαν λειτουργίαν ἐτέλεσεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, συνιερουργούντων τῶν Θεοφιλ. Ἐπισκόπων Πατάρων κ. Μελετίου, Εὐρίπου κ. Ἀλεξίου, Ρωγῶν κ. Διονυσίου καὶ Μαραθῶνος κ. Δαμασκηνοῦ. Μετὰ δὲ τὴν θείαν λειτουργίαν ἠνοίχθη ἐν τῷ Ἀρχιεπισκοπεῖῳ βιβλίον συγχαρητηρίων, εἰς ὃ ἐνεγράφησαν τὰ μέλη τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, μέλη τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Διπλωματικοῦ Σώματος, ἄλλοι ἐπίσημοι, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ.

Ἡ Α. Μακαριότης ἐδέχθη ἐπὶ τῇ ἑορτῇ πληθὺν συγχαρητηρίων τηλεγραφημάτων καὶ ἐπιστολῶν.

— Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος, μεταβάς, τῇ 4ῃ ἱσταμένου εἰς τὸ Α' Νεκροταφεῖον, ἐτέλεσε Τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Δαμασκηνοῦ.

— Τῇ ἐπομένῃ, ἡ Α. Μακαριότης ἐτέλεσεν ἐν τῷ «Παρνασσῷ» Ἀγιασμόν, ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ Β' Συνεδρίου Δημοσίας Ὑγιεινῆς. Τῇ δὲ 10ῃ ἐτέλεσε τὸν ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις τοῦ νέου Μαιευτηρίου «Ἀλεξάνδρα» Ἀγιασμόν, ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Α. Μ. τῆς Βασιλίσσης.

— Ἡ Α. Μακαριότης τῇ 2α' ἱσταμένου ἀπεχαιρέτησεν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον «Εὐαγγελισμοῦ» τὸν ἀναχωρήσαντα τῇ μεθεπομένῃ Μακ. Πατριάρχῃν Ἀλεξανδρείας κ. Χριστοφόρον. Τῇ δὲ ἐπόμενῃ ἐπεσκέφθη τὸν Ὑφυπουργὸν τῆς Δημοσίας Τάξεως κ. Βραχνὸν εἰς τὸ Ὑφυπουργεῖον.

— Ἡ Α. Μακαριότης προέστη τῆς ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ τῶν Ἀθηνῶν, τελεσθείσης τῇ 3ῃ ἱσταμένου κηδείας τῶν θυμάτων τοῦ ἀεροπορικοῦ δυστυχήματος τῆς Βάσεως Ἐλευσίνος.

— Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος προήδρευσε συνεδριῶν : τοῦ Κ. Συμβουλίου τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. τῇ 17ῃ καὶ 24ῃ παρελθ. μηνός καὶ τῇ 1ῃ καὶ 8ῃ τοῦ παρόντος, τοῦ Συμβουλίου τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς τῇ 30ῃ παρ. μηνός, τοῦ Κ. Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῇ 1ῃ ἱσταμένου μηνός, τοῦ Συμβουλίου τῆς Σιβιτανιδείου Σχολῆς τῇ 3ῃ τοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κληροδοτήματος Μιχαήλ Τοσίτσα αὐθημέρον.

— Ἡ Α. Μακαριότης ἐδέχθη τὸν Ὑπουργὸν Προεδρείας τῆς Κυβερνήσεως κ. Γεώργιον Ράλλον, τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Περγάμου κ. Ἀδαμάντιον, τὸν βουλευτὴν Ἰωαννίνων κ. Κωνσταντινίδην, τὸν βουλευτὴν Κρήτης κ. Κοθρῆν, τὸν πρῶν Πρωθυπουργὸν κ. Πουλίτσαν, τὸν καθηγητὴν κ. Λοῦρον, τὸν βουλευτὴν Ἰωαννίνων κ. Ἰωάννου, τὸν καθηγητὴν κ. Κονιδάρην, τὸν πρῶν ὑπουργὸν κ. Χατζηπάνον, τὸν καθηγητὴν κ. Ρωμαΐδην, τὸν ἀρχιτέκτονα κ. Δοξιάδην, τὸν σύμβουλον τῆς Ἀμερικανικῆς Πρεσβείας κ. Brower, τὸν Νομάρχην Ἀττικῆς κ. Παπαρηγόπουλον, τὸν πρῶν ὑπουργὸν κ. Ἀβέρωφ, τὸν στρατηγὸν ἐ. ἀ. κ. Μαυρογιάννην, τὸν Διευθυντὴν τῆς Αὐστραλιανῆς Ὑπηρεσίας Μεταναστεύσεως κ. Ναταλ, τὸν Ταξίαρχον κ. Παναγάκην, τὸν στρατηγὸν ἐ. ἀ. κ. Λιόσην, τὸν στρατηγὸν κ. Μπασιάκον κ. ἄ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ἹΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Ἡ Α. Θ. Μ. ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἀπένειμε, διὰ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Μιχαήλ, εἰς τὸν Πρόεδρον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν κ. Ἀϊζενχάουερ τὸν Σταυρὸν τοῦ Τάγματος τοῦ Παναγίου Τάφου, ὅστις κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Τάγματος 1400 ἐτῶν ἀπενεμήθη μόνον εἰς 62 ἄτομα, ἐν οἷς καὶ εἰς τοὺς πρῶν Προέδρους τῶν Ἠν. Πολιτειῶν Ροῦσβελτ καὶ Τρούμαν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Κατὰ τὸ Ἐπίσημον Δελτίον πληροφοριῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ Σοβιετικὴ Κυβέρνησις ἤρχισε νὰ ἀποκαθιστᾷ τινὰς τῶν ἐν Μόσχᾳ περιφήμων χριστιανικῶν ναῶν. Μεταξὺ ἄλλων ἤδη ἤρχισεν ἡ ἀποκατάστασις ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς τοῦ περιφήμου καθεδρικοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Βασιλείου ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ πλατείᾳ. Ἐπίσης ἀποκαθίσταται καὶ τὸ μοναστήριον Πετρόσκι, χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος. Ὁ ναὸς τοῦ Ἁγ. Βασιλείου ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς μουσεῖον ἀθεΐσμου. Πληροφορεῖται ἐπίσης τὸ αὐτὸ Δελτίον, ὅτι ὁ ὀρθόδοξος Σεβ. Μητροπολίτης Νικόλαος, διαμένων, νῦν ἐν τῷ Ἀνατολικῷ Βερολίνῳ, ἐκάλεσεν ἐκ μέρους τοῦ Μακ. Πατριάρχου Μόσχας καθηγητὰς θεολόγους καὶ ἄλλους ἡγήτορας τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας, ἵνα ἐπισκεφθοῦν καὶ μελετήσουν τὴν ἐν Ρωσίᾳ ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν.

— Ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Λένινγκραδ θεολογικοῦ σεμιναρίου κ. Μιχαὴλ Τsub ἔχειροτονήθη ἐπίσκοπος καὶ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Μόσχας εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἐλσίνκι.

— Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία Φινλανδίας ἀριθμεῖ 70.000 πιστοὺς. Ἐκ τούτων δὲ οἱ 1.000 ἐξαρτῶσιν ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Παραλλήλως πρὸς τὴν Β' Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἐν τῷ πλασίῳ τούτου συνήλθεν ἐν Ἐβανστον καὶ τὸ Παγκόσμιον Συνέδριον τῶν σπουδαστῶν, οἵτινες μετέσχον ἀντιπροσωπεῖα ἐξ ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐκατονταμελὴς δ' ἀντιπροσωπεῖα τῆς Νεότητος, ἐν ἧ καὶ τρεῖς ὀρθόδοξοι, παρηκολούθησε τὰς ἐργασίας τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

— Πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς ἐν Ἐβανστον Β' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, συνεκροτήθησαν ἐν Ἀμερικῇ ὀκτὼ συνέδρια τῶν ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἀπανταχοῦ τῆς γῆς Λουθηρανικῶν Ἐκκλησιῶν, λαβόντα ὡς κεντρικὸν θέμα τῶν ἐργασιῶν τῶν τῶν Παγκ. Συνεδρίου τοῦ Ἐβανστον ἦτοι «Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἐλπίς τοῦ κόσμου».

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἐπὶ πληθυσμοῦ 87 περίπου ἑκατομμυρίων ἐν Ἰαπωνίᾳ οἱ χριστιανοὶ ὑπολογίζονται εἰς 403.840 περίπου. Ἐκ τούτων 218.556 εἶναι Προτεστάνται καὶ οἱ ὑπόλοιποι 185.286 Ρωμαιοκαθολικοί. Πολλὰ Προτεσταντικὰ παραφυάδες συνεργάζονται ὡς μία ὁμάς. Αἱ συνεργαζόμεναι αὗται Προτεσταντικαὶ Ἐκκλησίαι ἔχουσιν 1548 ναοὺς, 457 αἰθούσας διὰ κηρύγματα, 2273 πάστορας Ἰάπωνας, καὶ 549 ἱεραποστόλους.

— Ὑπὸ τῶν ἐπισημῶν τοῦ κράτους τοῦ Ἰσραὴλ ἐχαράχθη νέα ὁδὸς διὰ τοὺς προσκυνητὰς τῆς Καπερναοῦ καὶ τῆς Τιβεριάδος. Ἡ νέα αὕτη ὁδὸς ἡ συνδέουσα τὰς δύο τοποθεσίας ἀκολουθεῖ τὴν Λίμνην τῆς Γενησαρέτ καὶ εἶναι μήκους 10 χιλιομέτρων περίπου. Ἡ Καπερναοῦ εἶναι τόπος προσκυνήματος τόσο διὰ τοὺς χριστιανούς, ὅσον καὶ διὰ τοὺς Ἰουδαίους. Τῆν δαπάνην τῆς κατασκευῆς τῆς ὁδοῦ ταύτης ἀνάλαβεν Ἀμερικανικὴ Ἑταιρεία.

— Ἐν Κητᾷ καὶ ἐνώπιον 700 περίπου προσώπων ἐτέθησαν τὰ θεμέλια τοῦ πρώτου ἐν Ἰαπωνίᾳ Διεθνοῦς Χριστιανικοῦ Πανεπιστημίου. Τὸν ἱδρυτὴν λόγον εἶπεν ὁ διάσημος ἐλβετὸς θεολόγος Dr. Emil Brunner, ὅστις καὶ ἀποτελεῖ μέλος τοῦ Πανεπιστημίου τούτου.

— Τὸν παρελθόντα Ἀπρίλιον εἰς τὰς νήσους Φίτζι ἐωρτάσθη ἡ 80ῆ ἐπέτειος τῆς προσελεύσεως εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τοῦ βασιλέως τῶν νήσων τούτων, ἧτις ὑπῆρξεν ἡ ἀπαρχὴ τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῶν ἀγρίων κατοίκων τούτων. Ἦδη ἐκ τῶν 140.000 κα-

τοίκων τῶν νήσων Φίτζι τὰ 87 ο)ο εἶναι χριστιανοὶ Μεθοδισταί.

— Ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ροδεσίας στρατηγοῦ Lord Llewellys, ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ πρώτου ὀρθοδόξου ναοῦ, παρουσίᾳ τοῦ ἀγγλικανοῦ ἐπισκόπου τοῦ τόπου, ἀναγνώσαντος εὐχὴν θεμελιώσεως καὶ τοῦ ἑλληνοῦ ὀρθοδόξου ἀρχιεπισκόπου Πανσο. Δοσιθέου Παριτίδου.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Εὐαγγέλου Ψῆμα, Μητροπολίτου Ἐρμουπόλεως, Ρητορικὰ Δοκίμια, σελ. 510, Ἀλεξάνδρεια 1954.

Ὁ Ἡπειρώτης καὶ φίλτατος συγγραφεὺς μοι εἶναι ἤδη γνωστὸς καὶ ἀπὸ ἑνα ἄλλο ἱστορικὸν σύγγραμμά του, ἐκδοθὲν πρὸ τινῶν ἐτῶν καὶ ἀσχολούμενον μὲ μίαν ἀπὸ τὰς ἠρωϊκώτερας καὶ σοβαρωτέρας φυσιογνωμίας τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Εἰκοσιένα, τὸν Ἡπειρώτην, χρηματοδότην καὶ πολεμιστὴν, Στρατηγὸν Χατζημιχαῆλην, τὸν πεσόντα ἐνδόξως ἐν Κρήτῃ μεθ' ἀπάντων τῶν Ἡπειρωτῶν συμμαχητῶν του.

Ἐάν εἰς τὸ πρῶτον τοῦτο σύγγραμμα τοῦ φίλου συγγραφέως εἶχον θαυμάσει τότε τὰ προτερήματα τοῦ εὐσυνειδήτου ἱστορικοῦ, τὴν βαθεῖαν διεισδυτικότητά του εἰς τὸν δαιδαλον τῆς ὠραιότερας περιόδου τῆς νεωτέρας ἐθνικῆς μας ἱστορίας, τὴν ὑπέροχον κριτικὴν του ἀμεροληψίαν, καὶ τὸ ἀπροσχημάτιστον θάρρος τῆς γνώμης του, εἰς τὸ δεύτερον συνθετικὸν σύγγραμμά του, τὰ Ρητορικὰ Δοκίμια, ὁ πρὸς αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ καλάμου του θαυμασμός μου ἐκορυφώθη, ὑπερακοντίσας, ἀνευ ὑπερβολῆς, τὰ ὄρια μιάς πραγματικῆς καταπλήξεως. Διότι τὰ Ρητορικὰ Δοκίμια τοῦ Ἁγίου Ἐρμουπόλεως ἐμφανίζου ἕνα ἐπιστήμονα μεγάλης ὀλκῆς, ὁ ὁποῖος, τὸ θέμα ὅπερ διαπραγματεύεται ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, δὲν τὸ κατέχει ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸ ζῆ ὡς ἕνα ἀπὸ τὰ γλυκύτερα βιώματά του. Τὰ Ρητορικὰ Δοκίμια τοῦ Ἁγίου Ἐρμουπόλεως δὲν εἶναι μόνον ὁ εὐχυμος καρπὸς μιάς πολυετοῦς λιπαρᾶς καὶ κοπιώδους μελέτης καὶ ἐργασίας, ἀλλὰ πρὸ παντὸς τὸ ἀπόσταγμα μιάς πλουσιωτάτης πείρας, πρωταρχικῆς πηγῆ τῆς ὁποίας εἶναι τὰ γόνιμα ψυχόρμητά του καὶ ἡ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀσκήσις του εἰς τὸν σημαντικώτερον καὶ ἀποδοτικώτερον τοῦτον κλάδον τῆς πρακτικῆς Θεολογίας. Ὁ Ἁγιος Ἐρμουπόλεως εἰς τὸ ἐν λόγω σύγγραμμά του φανερώνει μὲ ἀφθαστον δύναμιν λόγου καὶ παραστατικότητά τὸν ἐσωτερικὸν του ἄνθρωπον, τὰς διανοητικὰς καὶ αἰσθητικὰς προτιμήσεις του καὶ τοὺς μυστικοὺς γλυκασμοὺς τῆς ψυχῆς του. Δὲν εἶναι ἀπλῶς ὁ θεωρητικὸς τῆς Ρητορικῆς, ὁ παρατάσων ζηρῶς θεωρίας καὶ κανόνας διὰ μίαν ἐπιτυχεστέραν σύνθεσιν καὶ ἀρτίωσιν τοῦ προφορικοῦ καὶ τοῦ γραπτοῦ λόγου, ἀλλ' ὁ βαθὺς γνώστης καὶ ἀνατόμος τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου καὶ τῆς μυστηριώδους γοητείας του.

Ἐχω ὑπ' ὄψιν τὰ ἐν τῷ πονηματί του ἀναγραφόμενα βοηθήματα, τινὰ τῶν ὁποίων ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως καὶ ἐν πολλοῖς, εἶναι ἄρτια καὶ θαυμάσια. Ἄλλ' ὁ Ἁγιος Ἐρμουπόλεως τὰ ὑπερβάλλει κατὰ τοῦτο, ὅτι ἀναζητεῖ μὲ ζηλευτὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἐμβάθυνσιν, τοὺς κανόνας καὶ τοὺς τρόπους ἐκφράσεως καὶ ἀποδόσεως τοῦ ἐντέχνου λόγου, προστρέχων εἰς αὐτὰς τὰς πηγὰς, παλαιότερας καὶ νεωτέρας, αἱ ὁποῖαι προηγήθησαν τῆς θεωρίας, καὶ ἐχρησίμευσαν ὡς πρότυπον ὕλικὸν διὰ τὴν μεταγενεστέραν διαμόρφωσιν αὐτῆς. Καὶ κατὰ τοῦτο ἀκριβῶς τὰ Ρητορικὰ Δοκίμια τοῦ Ἁγίου Ἐρμουπόλεως διαφέρουν ἀπὸ τὰ διδακτικὰ ἐγχειρίδια τῆς θύραθεν καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος Ρητορικῆς, καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα ἀκριβῶς, τὰ ὁποῖα ἐθεωρήθησαν καὶ θεωροῦνται εἰσέτι ὡς κλασσικά.

Ὁ Ἁγιος Ἐρμουπόλεως, ἐν τῇ προκειμένῃ συνθετικῇ του ἐργασίᾳ, διηύρυνε τὸ πεδῖον τῆς ἐρεῦνης του καὶ μὲ ἀέτειον βλέμμα προσεπάθησε νὰ συλλάβῃ

τά φεγγοβολήματα του ανθρώπινου λόγου και του κάλλους του, εις δλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, εἴτε ἀνάγονται αὐταί εἰς τοὺς ὀλυμπίους μετεωρισμούς τῆς διανοίας, εἴτε εἰς τὰ μουσικὰ σκιρτήματα καὶ τὰ ἀναβρύσματα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Διότι δὲν ἀναζητεῖ τὴν Ρητορικὴν μόνον εἰς τὰ πρότυπα ἔργα τῶν κλασσικῶν ρητόρων τοῦ χρυσοῦ ἀττικοῦ αἰῶνος καὶ τῶν ἄλλων μεταγενεστέρων περιόδων τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς ξένης φιλολογίας, ἀλλ' εἰσέρχεται πλήρης σεβασμοῦ καὶ θαυμασμοῦ καὶ εἰς τὰ ἄδύτα τοῦ θεοῦ λόγου τῶν Ἁγίων Γραφῶν, διὰ τὴν συλλάβην τὸ μουσικὸν τῆς καλλιλογίας καὶ τῆς θεϊκῆς γοητείας του. Εἰσορᾷ ἐπιπροσθέτως μὲ ἔνθεον ψυχικὴν διάθεσιν εἰς τοὺς παραδεισιακοὺς λειμῶνας τῆς κλασσικῆς, τῆς βυζαντινῆς καὶ νεοελληνικῆς μας ποιήσεως, μετεωρίζεται εἰς τὰ οὐρανόδρομα πτερουγίσματά των, καὶ μὲ καταπλήσσοσαν παρατηρητικότητα καὶ ἐπιμέλειαν, συλλέγει ἀφθονα τὰ ρητορικά καὶ αἰσθητικὰ ἄνθη, ὅσα ὑπῆρξαν καὶ παρέμειναν ἀθάνατα γεννήματα μιᾶς μυστηριακῆς ἀνακράσεως τῆς ποιητικῆς φαντασίας καὶ τοῦ πεζοῦ ρητορικοῦ λυρισμοῦ. Ἐπισημαίνει οὕτω πανταχοῦ τοὺς λεκτικούς τρόπους τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου, τὰ ρητορικά σχήματα λέξεως καὶ διανοίας, πού ἀποτελοῦν τὴν ἐξωτερικὴν ἔκφρασιν τοῦ ρητορικοῦ λόγου, καὶ πού χρησιμεύουν ὡς μοναδικὰ σαγηνευτικά μέσα διὰ τὴν προβολὴν μιᾶς κεντρικῆς ἰδέας, καὶ τὴν μεθ' ἡδονῆς ἀφομοίωσιν καὶ ριζοβολησίαν τῆς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν του.

Τὸ ἰδιάζον τοῦ Ἁγίου Ἑρμουπόλεως ἐν τῷ ἀνωτέρω πονήματι εἶναι ἡ ἀρμονικὴ καὶ συνειδητὴ σύνδεσις τῆς θεωρίας καὶ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῆς εἰς τὴν πρακτικὴν τῆς συνθέσεως ἐνὸς ἐντέχνου ρητορικοῦ λόγου, καὶ δὴ τοῦ ἐπιδεικτικοῦ, εἴτε ὡς πανηγυρικοῦ, εἴτε ὡς ἐγκωμιαστικοῦ λόγου, τῆς δυσκολωτέρας ταύτης μορφῆς τοῦ ρητορικοῦ λόγου. Εἰς τὰς τελευταίας σελίδας τοῦ ὄγκου τούτου τόμου εὐρίκει τις ἄρτια ὑπὸ πᾶσαν ἔποσιν ὑποδείγματα λόγων ἐπιδεικτικῶν, ἐν οἷς βλέπει κανεὶς μετὰ θαυμασμοῦ τὸν γλαφυρὸν συγγραφέα, καὶ τὸν εὐφραδῆ ρήτορα, δίδοντα σάρκα καὶ ὄστα εἰς τὰ προτασσόμενα θεωρητικὰ διδάγματα, καὶ κινούμενον ἀνέτως καὶ εὐσυνειδητῶς μέσα εἰς τὴν ὠραιότεραν καὶ εὐγενεστέραν ἐκδήλωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἡ ὁποία ἀποσκοπεῖ τὴν μετάδοσιν τῆς θείας ἐξ ἀποκαλύψεως ἀληθείας καὶ τῶν ἐκ τῆς διαθλάσεώς τῆς ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ, ἀπορρεόντων ἀτομικῶν στοχασμῶν καὶ ἐφέσεων.

Ἡ ὄλη ἀνάπτυξις καὶ διαπραγμάτευσις τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ ἐν ταῦτῳ πρακτικοῦ τούτου θέματος, μὲ τὸ ὅποιον ἀπασχολοῦνται τὰ Ρητορικά Δοκίμια τοῦ Ἁγίου Ἑρμουπόλεως, γίνεται μὲ κρυσταλλινὴν διαύγειαν καὶ σαφήνειαν, προσιτὴν εἰς πάντα μελετητὴν τοῦ πονήματός του, καὶ μὲ μιαν λεκτικὴν καὶ φραστικὴν καθαρότητα ἀβίαστον καὶ ὑποβλητικὴν, καταδεικνύουσαν τὴν φιλολογικὴν κατάρτισιν καὶ ἀριτιότητα τοῦ Συγγραφέως, δυναμένην δὲ νὰ προβληθῇ ὡς ὑπόδειγμα μιμήσεως εἰς πάντα ἀσχολούμενον μὲ τὸν ἐντεχνον γραπτὸν καὶ προφορικὸν λόγον.

Ἡ ἀφθονος χρῆσις τῶν ἐπιθέτων προσδίδει πλάτος καὶ βάθος εἰς τὰ ἐγκώμια καὶ τὰς σκέψεις του, ἔξαρσιν καὶ ἔμφασιν εἰς τὰς ἰδέας του, καὶ δημιουργεῖ εἰκόνας πολυχρόμους καὶ συμμετρικάς, αἱ ὁποῖαι τέρπουν καὶ διδάσκουν τὸν προσεκτικὸν μελετητὴν καὶ ἀναγνώστην. Τοιοῦτου εἴδους ἐξαιρετικὰ πνευματικὰ πονήματα δὲν τιμοῦν μόνον τοὺς ἐκπονητὰς των, ἀλλ' ἴδια τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην, τὴν ἑλληνικὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, καὶ τὴν ἑλληνικὴν Πατρίδα, τὴν πατρίδα τοῦ ἐντέχνου λόγου, ἐν ἧ ἡμεῖς χωρὶς διακοπῆν τινὰ τῆς συνεχείας των, ἡ σκέψις καὶ ἡ τέχνη εἶδον τὴν τελείαν καὶ ἀρμονικὴν ἀριτιότητα καὶ ἔκφρασιν των. Καὶ εἶναι ὄντως παρήγορον ὅτι τέκνα φωτεινά τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου μας Ἐκκλησίας,

ζηλωτοὶ συνεχισταὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ τοῦ ἀφθόστου πνευματικοῦ μεγαλείου τῆς, τὰ παρέχουν ὡς ἀκτινοβόλα δείγματα τοῦ ἀστειρεύτου δυναμιμοῦ τῆς, εἰς ἐποχὴν μάλιστα καθ' ἣν ὁ ἐλαφρὸς καὶ ἀβαθὴς γραπτὸς καὶ προφορικὸς λόγος, λ.μαίνεται καὶ ἀποξηραίνει τὰς διανοίας καὶ τὰς καρδίας τῶν συγχρόνων ἀναγνωστῶν του.

Ἡ Ρητορεία, βεβαίως, ὅπως ἡ ποίησις καὶ ἡ φιλοσοφικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ διάθεσις εἶναι ἔμφυτα χαρίσματα καὶ τάλαντα χορηγούμενα ὑπὸ τῆς θείας Χάριτος, ἀλλὰ τὰ χαρίσματα ταῦτα δταν ἐνισχύονται καὶ κορυφούνται ὑπὸ τῶν θησαυρῶν πείρας αἰῶνων, χωρὶς νὰ χάσουν τὴν αὐτοτέλειαν καὶ τὴν δραστηριότητά των, ἀξιοποιοῦνται ἔτι μᾶλλον καὶ δύναται νὰ ἀποδώσουν περισσότερους καὶ εὐχυμοτέρους τοὺς καρπούς των. Καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης τὰ Ρητορικά Δοκίμια τοῦ Ἁγίου Ἑρμουπόλεως κ. Εὐαγγέλου Ψῆμα, εἶναι ἄριστον βοήθημα διὰ τοὺς ὀρεγόμενους τὴν τεχνικὴν καὶ πνευματικὴν ἀρτίωσιν των ἐν τῇ ἱερᾷ πνευματικῇ διακονίᾳ τοῦ ἐντέχνου γραπτοῦ καὶ προφορικοῦ λόγου. Οἴκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ὡς ἀναγκαῖα προϋπόθεσις τῆς τεχνικῆς ταύτης πνευματικῆς ἀρτίωσεως καὶ δὴ πρωταρχικὴ, εἶναι καὶ παραμένει ἡ ἐνδεδεχὴς καὶ λιπαρὰ μελέτη τοῦ ἀνεξαντλήτου χρυσορυχείου τῶν θείων Γραφῶν, τῆς ἀπαραμίλλου προγονικῆς πνευματικῆς εὐφορίας καὶ κληρονομίας, τῆς πατερικῆς μας σοφίας καὶ ἐμπειρίας, καὶ ἐν γένει πάσης ἄλλης γνώσεως, ἥτις ἀποσκοπεῖ τὴν ἔργῳ καὶ λόγῳ προαγωγὴν καὶ ἐγκατάστασιν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 8 Ὀκτωβρίου 1954.

† Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἐπιστολὰ Συνὸδικῆς Ἐπιτροπῆς, Ἐγκώμιον Ἐκκλησιαστικῶν Ἡμερολογίων τοῦ ἔτους 1955. Ἐκδότης ὁ Πρωτοτάριος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν Ἑμμανουὴλ Ι. Φαρλέκας. Ἔτος τριακοστὸν δευτέρον (σελ. 232).

Ἀρχιμ. Χρ. Θέμελη, Συνοπτικὴ ἱστορία τῆς Διακροῦς Ι. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ἐπὶ τῇ 100ῃ περιόδῳ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς—Ἀνάτ. ἐκ τῆς «Ἐκκλησίας») Ἀθῆναι 1954

Ι. Καρμίση, Πῶς δεῖ δέχεσθαι τοὺς προσιόντας τῇ Ὀρθοδόξῃ ἑτεροδόξους (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας τομ. 25») Ἀθῆναι 1954.

Μητροπολίτου πρῶην Λήμνου Βασιλείου Ἀτέση, Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σύρου καὶ Τήνου Δανιὴλ Κουλούδης (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας» Ἀθῆναι 1954.

Σ. Καλλιάρια, Ἐνδον σκάπτε, (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν) Ἀθῆναι 1955.]

Ἀρ. Ἀ. Ἀσπιώτη ψυχιάτρου, συνεργασίᾳ κυρίας Ἐ. Διἀλέτη, Ἀπὸ τὰ ψυχολογικὰ προβλήματα τοῦ κοριτσιοῦ: Ἐφηβεία. Ἀθῆναι 1954. Εἰς τὴν σειράν τῶν μελετῶν «Ψυχολογία καὶ Ζωὴ» τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς Ψυχολογίας καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς (σελ. 102).

Ἀρχιμ. Εὐ. Παπαστεφάνου, Χριστιανισμὸς καὶ Φιλοσοφία, Ἀθῆναι 1954.

Δ. Τσάκωνα, καθηγητοῦ τῆς Χριστιανικῆς Κοινωνιολογίας ἐν τῷ Ὀρθοδόξῳ Θεολογικῷ Ἰνστιτούτῳ τῶν Παρισίων, τ. καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἰνσπρουκ, Χριστιανικὴ κοινωνιολογία καὶ ἑλληνικότης, Ἀθῆναι 1954.

Δ. Β. Βαγιακάκου, Συμβολὴ εἰς τὰ περὶ Νικλῶν—Νικλιανῶν τῆς Μάνης, Ἀθῆναι 1949.

Γ. Σακελλαρίου, τακτικοῦ Καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, Διευθυντοῦ τοῦ Ψυχολογικοῦ Ἐργαστηρίου, Προέδρου τῆς Ὄργανώσεως Ο.Η.Ε.Ν., Ὁ ἠθικὸς ἐξοπλισμὸς τῆς νεότητος, νέον σύστημα ἐκπαίδευσως, Ἀθῆναι 1954.

Δ. Πάλλα, Αἱ παρ' Εὐσεβίῳ ἐξέδραι τῶν ἐκκλησιῶν

τῆς Παλαιστίνης, (Ἀνάτ. ἐκ τῆς «Θεολογίας») Ἀθ. 1954.
Δ. Κωνσταντινίδη, Ὁ ναὸς τοῦ Σολομῶντος (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας») Ἀθ. 1954.

Ν. Ἀφεντάκη, Ὁ Ρωγῶν Ἰωσήφ, ὁ Ἐπίσκοπος τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων, Ἀθήναι 1954.

Α. Πιερίου, Ἡ θεωρία τῆς Ἐξελίξεως τῶν ὄντων. Θεσσαλονίκη 1954.

Ἐργάται τοῦ πνεύματος Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή», Ἀθήναι 1954.

Ἐθνικοὶ Εὐεργεταί, Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή», Ἀθήναι 1954.

Ἀρχιμ. Τίτου Ματθαίου, Τὸ πρόσωπον τῆς Πρεσβυτέρας, Ἀθήναι 1944.

The Greek Orthodox Theological Review, vol. I, N. 1, August 1954, Brookline, Mass.

Bulletin analytique de bibliographie hellénique, Collection de l'Institut Français d'Athènes, 1952, Athènes 1953.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἰ. Μ. Δημητριάδος· ἐλάβομεν τὰ ὑπ' ἀρ. 1691]30 11 54 καὶ 1071]29-10 54 ὑμέτερα ἔγγραφα· ὡς εὐχαριστοῦμεν.—

Ἰ. Μ. Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας· ἐλάβομεν τὰ ὑπ' ἀρ. 897]25 10-54 καὶ 1074]20-11-54 ὑμέτερα ἔγγραφα καὶ ὡς εὐχαριστοῦμεν Ἀρχιερατ. Ἐπίτροπον Σίφνου· ἐλάβομεν τὸ ὑπ' ἀρ. 178]4-11-54 ὑμέτερον ἔγγραφο· ὡς εὐχαριστοῦμεν.—

Ἰ. Μ. Κεφαλληνίας· ἐλάβομεν τὸ ὑπ' ἀρ. 2291]1632 ἔγγραφο καὶ ὡς εὐχαριστοῦμεν.— Αἶδεσ. Σοφικὴν τὴν Ἀναστ., Γαλαξίδιον, Φωκίδος, Κουβουκλίδην Βασ., Δράμιν Γαλανάκην Δημ., Κούφου, Χανίων, Κρήτης· Κυπαρίσση Θεόκλ., Βισταγὴν, Ρεθύμνην, Κρήτης καὶ κ. Παπαθεοδώρου, Ἐλευθ., Ζήριαν, Πατρῶν ἀλλαγὴ διευθύνσεώς σας ἐγένετο.—

Αἶδεσ. Κάλπον Ἀνδρ., Αἰγίου ἀλλαγὴ διευθύνσεώς σας ἐγένετο· ἰ. Ναὸς ἐνεγράφη.— κ. Κουβίδην Ε. Ἀντών., Ἀγ. Τριάδα, Χανίων ζητηθέντα ἀπεστάλησαν.— Αἶδεσ. Παπαδημητρίου Γεώργ., Ἀμφιάλην, Πειραιῶς· διευθύνσεις σας διωρθώθη.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΛΑ' ΤΟΜΟΥ (1954) ΤΗΣ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»,

Ἐπίσημα: Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σπυρίδωνος, Ἐόρτιον Γράμμα ἐπὶ τῇ Χριστοῦ Γεννήσει 4.— Ἀρχιεπισκόπου Κανταβουρίας, Ἐόρτιον Γράμμα ἐπὶ τῇ Χριστοῦ Γεννήσει 5.— Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἐκθέσεις: α) Ἐπὶ τοῦ Ἀπολογισμοῦ 1952-1953. β) Ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ 1953-1954 17.— Ἀπόρριψις προσφυγῆς εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας 45.— Ἀπόφασις τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας 58.— Ἡ γενίκευσις τῆς Κυριακῆς ἀργίας 65.— Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σπυρίδωνος, Ἐόρτια Γράμματα ἐπὶ τῷ Ἀγ. Πάσχα 130.— Ἀρχιεπισκόπου Κανταβουρίας, Ἐόρτιον Γράμμα ἐπὶ τῷ Ἀγ. Πάσχα 131.— Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου, Ἐκθεσις διαχειρίσεως τῆς συνδρομῆς τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς 1ης Μαΐου 1952 μέχρι τῆς 30ῆς Ἀπριλίου 1953 137.— Πατριάρχων ΚΠόλης Ἀθηνῶν, Ἀλεξανδρείας Χριστοφόρου, Ἱεροσολύμων Τιμοθέου, Σερβίας Βικεντίου καὶ Μόσχας Ἀλεξίου καὶ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου, Ἐόρτια Γράμματα ἐπὶ τῷ Ἀγ. Πάσχα 219.— Ἀρχ. Τιμοθέου Παπουτσάκη, Ὁ εἰς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου πανηγυρικός 224.— Ἐπὶ τῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐλευσίᾳ τοῦ Ἀυτοκράτορος τῆς Αἰθιοπίας Χάιλε Σελάσιε Α'. Ἡ Δοξολογία. Ἡ προσφώνησις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου 249. *Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σπυρίδωνος*, Ὁ λόγος ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῆς Κύπρου 281.— Ἐγκύκλιος Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν. Περὶ μὴ χρησιμοποίησεως τῶν ἱ. Ναῶν, ὡς καταστημάτων ψηφοφορίας 354.

Συνοδικαὶ Ἐγκύκλιοι: Περὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Ν. Καζαντζάκη (Ἀνακοίνωσις) 221.— Περὶ ἐνισχύσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου. Περὶ Ἱεροκηρύκων καὶ Ἐξομολόγων 222.— Περὶ τῆς ψήφου τῶν κληρικῶν 354.

Ἀρχιεπισκοπικαὶ Ἐγκύκλιοι: Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως 3.— Πρὸς τοὺς φοιτητάς (μῆνυμα) 77.— Πασχάλιον Μῆνυμα 129.— Ἐγκύκλιος ἐπὶ τῷ Ἀγ. Πάσχα 130.

Ἐπίκαιρα: *Μητροπολίτου Σάμου Εἰσηγίου*, Ἐπὶ τῇ Ἀνατολῇ τοῦ Νέου Ἐνιαυτοῦ 1954 5.— *Ε.Γ.Μ.*, Καίριος εὐπρόσδεκτος 49.— Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Μιχαήλ, Νέος Ἀντιθηρησκευτικὸς παροξυσμὸς τοῦ Κομμουνισμοῦ 85.— *Ακαδημίας Ἀθηνῶν*, Τὰ «Ἐλευθέρια» καὶ ἡ Κύπρος 109.— *Βασιλείου Ἰωαννίδου*, Ἡ Ἐνωσις τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας 201.— *Τῆς Συντάξεως*, Τὸ Ἀρχιερατικὸν Ἰωβηλαῖον τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας 217.— Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σπυρίδωνος, Εὐσέβιος Ματθόπουλος 219.— Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου, Ἐγκατέλειψαν τὴν Ὀρθοδοξίαν ἐγκαταλείπου καὶ τὴν Ἑλλάδα; 226.— *Τῆς Συντάξεως*, Ἡ Παλαιήνιος Διαμαρτυρία ὑπὲρ τῶν δικαίων τῆς Κύπρου 283.— Ἀμίλκα Σ. Ἀλιβιζάτου, Ἡ δεκαετηρίς τοῦ Ο.Η.Ε.

Ἐόρτια: *Τῆς Διευθύνσεως*, Τὸ μῆνυμα τῆς χαρᾶς 81.— *Γερασίμου Ι. Κωνιδάρη*, Οἱ Δύο Εὐαγγελισμοὶ 82.— *Τῆς Συντάξεως*, Ἡ Νίκη τῆς Ἀγάπης 113.— *Τῆς αὐτῆς*, Ἡ κατάργησις τοῦ φόβου 391.— Ἀρχιμ. Τίτου Ματθαίου, Ἡ ἀναμενομένη λύτρωσις 363.

Δογματικά: *Σοφοκλέους Λώλη*, Ἡ περὶ τῆς θείας τοῦ Χριστοῦ κενώσεως Θεωρία 52, 288, 376.— *Ἰωάννου Ν. Καρμίρη*, Τὸ Βάπτισμα καὶ ἡ καταδόξα ἐξ ἐπόψεως Δογματικῆς 97.

Πατρολογικά: Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Καρανικόλα, Ἡ «Φιλοκαλία» τῶν Νηπτικῶν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ περιεχόμενα ἔργα 266, 301.— *Μητρ. Κυδωνιῶν Ἀγαθαγγέλου*, Γρηγόριος καὶ Ἀριστοφάνης 352.— *Τοῦ αὐτοῦ*, Ἐπὶ Γρηγ. Ναζιανζηνοῦ: Τὰ «Κύκνεια» 369.

Λειτουργικά: *Ε.Γ.Μ.*, Ἀναγκαῖα καὶ σκόπιμος συμπλήρωσις τοῦ Ἐορτολογίου μας. «Ἡ ἑορτὴ τοῦ Δωδεκαετοῦς Ἰησοῦ» 7.— *Τοῦ αὐτοῦ*, Πατριωτικὴ Ὑμνολογία 33.— *Οἰκονόμου Γεωργίου Ρήγα*, Ζητήματα Τυπικοῦ. (Μία γνώμη περὶ τῶν Ἀκολουθιῶν Χριστουγέννων καὶ Θεοφανείων) 71.— *Πρωτ. Ἐμμ. Γ. Μυτιληναίου*, Ὁ Ἐσπερινὸς καὶ ἡ Λιτὴ Χριστουγέννων καὶ Θεοφανείων 107.— *Ε.Γ.Μ.* Τὸ Προσίμιον τῶν Κανόνων τῆς Μεγάλης Ἐβδομάδος 114.— *Ἰωάννου Τιμαγιάνη*, Ἡ ἑορτὴ τοῦ Χριστοῦ Ἐργάτου 133.— *Ε.Γ.Μ.* Ἡ Θεοτόκος ἐν τῇ Πασχαλίῳ Ἀκολουθίᾳ 204.— *Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ ἱερὰ Ἀσματογραφία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου 252.— *Τοῦ αὐτοῦ*, Τὸ Γενέθλιον τῆς Θεοτόκου 286.— *Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ Θεοτόκος ἐν τῇ ἄσματογραφίᾳ τῶν Χριστουγέννων 364.

Ἀγιολογικά: *Πρεσβ. Ἰωάννου Σπ. Ράμφου*, Ἡ Ἁγία Εἰρήνη 131.

Ὑμνολογικά: *Πρωτ. Νικολάου Παπαδοπούλου*, Ὑμνογράφοι Ἀδεσπῶτων Ὑμνων τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς (Συνέχεια ἀπὸ σελ. 354 τοῦ Ἰ' τόμου) 10,36,234.— *Νικολάου Β. Τωμαδάκη*, Ἡ ἐκκλησιαστικὴ μας ποίησις καὶ Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς 349, 373.

Ποιμαντικά: *Μητροπολίτου Κίτρους Βαρνάβα*, Ἀντιφώνησις 108.— *Μητρ. Μαρωνας Τιμοθέου*, Ἐνθρονιστήριος Λόγος 209.— *Μητροπολίτου Σάνδης Ἀντωνίου*, Ἐνθρονιστήριος Λόγος 242.

Ἡθικοθρησκευτικά: Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσόστομου (†), Εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἐργάτου Χριστοῦ 99.—Πρεσβ. Ἰωάννου Ρωμανίδου (μετ. Σ. Ἀγουρίδη), Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ 236.

Ἱστορικά: Ἀρχιμ. Τίτου Ματθαίου, Ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ τοῦ Πενταπόλεως Νεκταρίου πρὸς τὸν πρῶτον Κεφαλληνίας Σπυρίδωνα 8.—Διακόνου Paul Ballester Convalier, Τὸ ταξείδιον καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς Ἰσπανίαν 12, 39, 55, 68, 100, 116.—Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ἡ ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια διορισθεῖσα πενταμελής Ἐκκλησιαστικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς. (Συνέχεια ἀπὸ σελ. 322 τοῦ Ἀ' τόμου) 13.—Μητροπολίτου πρ. Λήμνου Βασιλείου, Γερασίου Ἐπισκόπου Ὑδρας καὶ Σπετειῶν Ἰκετήριος ἀναφορὰ 35.—Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Ἀκαρνανίας Πορφύριος 66.—Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Σκοπέλου Εὐγένιος 85.—Τοῦ αὐτοῦ, Σωφρονίου Μυρρίνης δυσχέρεια οἰκονομικὰ 115.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἀνέκδοτος ἀλληλογραφία τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σύρου καὶ Τήνου Δανιὴλ Κοντούδη 207, 229.—Ἰωάννου Καμνίρη, Ὁ Πατριάρχης Φώτιος καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδος τοῦ 867 226.—Σοφοκλέους Δ. Λάλη, Ὁ πρῶτος Χριστιανὸς Αἰθίοψ 254.—Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ἀβησσυνίας Ἰωάννης πρὸς τὸν Ἱεροσολύμων Σωφρόνιον 255.—Μητροπολίτου πρ. Λήμνου Βασιλείου, Ὁ Ἐθνομάρτυς Μητροπολίτης Λήμνου Ἰωακείμ ὁ Χίος 256.—Νικολάου Β. Τομαδάκη, Γεώργιος ὁ Σχολάριος καὶ αἱ πολιτικά του ἀντιλήψεις 257, 292.—Πρωθιερ. Νικολάου Π. Παπαδοπούλου, Περὶ τὴν σύλληψιν τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ 261, 295.—Δημοσθένους Καράντζαλη, Συνοπτικὸς πίναξ τῶν Ἁγίων Ἐπιτὰ Οἰκουμεικῶν Συνόδων 305.—Μητρ. πρῶτην Λήμνου Βασιλείου, Ὁ Λήμνου Ἰωακείμ ὁ Βυζάντιος 314.—Ἀρχ. Χρυσόστομου Θέμελη, Συνοπτικὴ Ἱστορία τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ἐπὶ τῇ 100ῇ περιόδῳ τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς) 320.—Μητρ. πρῶτην Λήμνου Βασιλείου, Διδάκτωρ Μάσχας, Μητροπολίτης Λήμνου 370.

Παιδαγωγικά: Εὐτυχίας Σ. Νανάκου, Ἡ μόρφωσις τῆς προπαιδικῆς ἡλικίας 270.

Κοινωνιολογικά: Ἐπισκόπου Νύσσης Γερμανοῦ Πολυζωΐδου, Ἡ ὕφαισις τοῦ διαζυγίου κατὰ τὰ τελευταῖα πέντε ἔτη ἐν Ἀμερικῇ 291.—Δαμ. Στρομπούλη, Ἀνθρώποι καὶ μηχαναὶ 381.

Ἐκκλησιαστικά: Δ. Μ. Σ., Ἐλευθερία Ἐκκλησία ἐν ἑλευθερᾷ Πολιτείᾳ 76.—Δ. Σ., Ὁ προσηλυτισμὸς ἐν Ἑλλάδι 105.—Ἰωάννου Ε. Ἀναστασίου, Ὁ πριμᾶτος τῆς Ἰρλανδίας περὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας 239.—Γεωργίου Β. Τοῦλια δ. Θ., Ἐκκλησιαστικὸν Μουσεῖον τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας 273.—Ἀρχιμ. Φρουμεντίου Νάσιου, Τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας 274.—Μητρ. Νύσσης Γερμανοῦ Πολυζωΐδου, Διατὶ ἡ Ἐκκλησία μας ἀντιτίθεται εἰς τὴν καύσιν τῶν νεκρῶν 317.—Μήνυμα τῶν Ὁρθοδόξων τῆς Κορέας 339.

Ἐκκλησιαστικὴ ὀργάνωσις: Βασιλείου Βέλλα, Τὰ Ἱερατικά Ἑσχαστήρια 318.

Ἐκκλησιαστικὴ δράσις: Δαμιανοῦ Μ. Στρομπούλη, Ἡ ἔκκλησία καὶ ὁ «κόσμος» 16, 40, 57, 75, 89, 122, 209.—Πρωτ. Ἐμμ. Γ. Μυτιληναίου, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ ραδιόφωνον 73.—Πρωτ. Γεωργίου Πυρογνάκη, Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Διακονία πρὸς τοὺς κρατούμενους 102.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Διακονία εἰς τὰ Ἀναμορφωτικά Ἰδρύματα 121.—Τοῦ Παταρητοῦ, Τὸ Ἀ' Ἱερατικὸν Συνέδριον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κίτρους 243.—Ε. Γ. Μ., Τὰ Κατηχητικά Σχολεῖα 313.—Τοῦ αὐτοῦ, Τὰ Κατηχητικά Σχολεῖα καὶ ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις 345.—Τ., Ἀπὸ μίαν περιοδείαν 382.

Ξένοι Ἐκκλησιαῖ: Α. Σ. Α., Οἱ ἐργάται ἱε-

ρεῖς ἐν Γαλλίᾳ 42.—Ἀρχιμ. Θεοκλήτου Φιλιππαίου, Τὰ αἷτια τοῦ ἐν Γαλλίᾳ χωρισμοῦ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας 42.—Βασιλείου Δ. Δεντάκη, Περὶ τοῦ Πρωτείου τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης 87.—Σάββα Νανάκου, Τὸ ἐν Γερμανίᾳ ἔκκλ. «Hilfswerk» καὶ ἡ πρὸς τοὺς σπουδαστάς βοήθεια 124.—Γεωργίου Σ. Μπεμπή, Ἡ ὑπόθεσις Jeenev 240.

Οἰκουμενικὴ κίνησις: Παγκοσμίου Συμβουλίου, Ἐκκλησιῶν Προκήρυξις Ὑποτροφιῶν 26.—Βασιλείου Ἐξάρχου, Περὶ τὰς συνομιλίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν Διαμαρτυρομένων καὶ τῶν λοιπῶν χριστεπωνύμων Ὁμάδων 50.—Νέαι Δωρεαὶ τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν 91.—Παναγιώτου Ν. Τρεμπέλα, Ἡ πρὸς Ἐνωσιν κίνησις 347.—Γερασίου Ι. Κοινδάρη, Ἡ Β' Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν 348.—Δηλώσεις τῆς ὁρθοδ. ἀντιπροσωπείας ἐν τῷ Β' Συνεδρίῳ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν 366.—Νέαι σημαντικαὶ δωρεαὶ τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν 385.

Παρατηρήσεις: Ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει. Ἐλπιδοφόρος ἀπαρχή. Ἀθρωοὶ ἀγάπης καὶ εἰρήνης. Ἀνάγκη μεγίστης προσοχῆς 27.—Ἀσεβὴς πλαστοπροσωπία. Πιθηκισμὸς κατορθώματα 28.—Ἡ ἑορτὴ τῶν γραμμάτων 45.—Ἡ πρὸς τὴν Μητέρα τιμὴ. Προϊόντα ἀχαλινώτου φαντασίας. Σάρρα Τσάκκο 46.—Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία. Ἐπὶ μίᾳ παρεξηγήσει 59.—Ἡμέρα παγκοσμίου προσευχῆς 77.—Ἐργον πίστεως καὶ ἀγάπης 78.—Τὰ ἔθνη Ἐλευθερία. Πνεῦμα «ἐπιστροφῆς». Ἀληθινὴ «εὐωδία Χριστοῦ» 91.—Μετὰ τὴν ἄρσιν τοῦ ἐμποδίου. Περὶ τὸ Κυπριακὸν 92.—Τὸ νέον δεῖγμα. Ἀνάγκη προσοχῆς 110.—Ἡ εὐχή μας. Δὲν θὰ ἐφοβεῖτο. Ἐχουσι τὴν διάθεσιν; Τίς πταίει; 126.—Ἡ νέα πληγὴ. Ἡ σημασία τῆς Ἐκθέσεως. Αἱ Ἑλληνίδες Θεολόγοι 134.—Ἡ λήξις τῶν μαθημάτων. Ἡ «ἐπιστήμη» τῆς ἀθείας. Δὲν ἀποροῦμεν... Πρόσχωμεν! 212.—Ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου 244.—Δύναμις τεραστίᾳ. Καὶ τὸ τρίμιον Πρεσβυτέριον 245.—Συγκινήσεων ἡμέρα. Δὲν θὰ φιμωθῆ. Ἐπικίνδυνον ἐκδηλώσεις. «Ἐν φυλακῇ ἤμιν...» 275.—Ὁ Σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. Ἡ πανελληνίως κραυγὴ. Ἀπίστευτοι φῆμαι 308.—Ἡ εὐκολὸς ἀντιστροφή. Διατὶ ὅμως;... Ἀστοργὸς στάσις 340.—Τί συμβαίνει; 341.—Αἱ εὐχαὶ μας. Δύο διεθνεῖς ἐπέτειοι. Ὑπάρχει διαφορὰ; 386.

Νεκρολογία: Ὁ Τριπόλεως Θεοφάνης 92.—Ὁ πρῶτον Κίτρον Κωνσταντῖνος 111.—Παν. Ι. Μπρατιώτου, Θεόφιλος Βορέας 125.—Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Παπακώστας 275.

Χρονικά: Ἐκκλησία Ἑλλάδος. Ἱερὰ Σύνοδος 28, 47, 60, 78, 93, 111, 126, 135, 213, 245, 271, 309, 310, 355, 386. Ἀποστολικὴ Διακονία 28, 47, 60, 78, 93, 111, 126, 135, 213, 246, 276, 309, 341, 357, 387. Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν 29, 47, 60, 78, 93, 111, 127, 135, 213, 246, 276, 309, 341, 357, 387. Θεολογικὴ Σχολὴ 30, 47, 79, 111, 127, 246, 277. Ριζάρειος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ 213. Ἐπαρχία: Ἀρτης 60. Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος 135, 277. Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων 61. Θεσσαλονίκης 79, 127, 342. Ἱερισσοῦ καὶ Ἀγίου Ὄρους 247, Κίτρον 135. Μαρωνας καὶ Θάσου 136. Μυτιληνῆς 61, 213, 358. Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης 93. Ξάνθης 247. Πατρῶν 47, 146. Σερβίων καὶ Κοζάνης 61. Σερρῶν καὶ Νιγρίτης 247. Σισανίου καὶ Σιατίστης 61, 136, 247. Τρίκης καὶ Σταγῶν 48. Φλωρίνης 62. Χίου 247. Ἄλλαι Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησία. ΚΠόλεως 277, 342. Ἀλεξανδρείας 214. Ἀντιοχείας 277. Ἱεροσολύμων 309, 387. Ρωσίας 94, 388. Σερβίας 278. Κορέας 342. Οἰκουμενικὴ κίνησις 94, 388. Ἁγία Γραφή 94. Διάφορα 94, 388.

Πνευματικὴ κίνησις: 30, 62.

Βιβλιοκρισία: 30, 63, 79, 127, 214, 342, 388.

Βιβλιογραφία: 31, 63, 94, 112, 128, 146, 214, 247, 278, 309, 342, 359, 389.

= Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α =

*Ιερά Μητρόπολις Καλαβρύτων και Αιγιαλείας

Στερουμένης τής ένορίας Τεμένης τακτικού *Εφημερίου, καλούμεν τούς βουλομένους να καταλάβωσι τήν θέσιν ταύτην και έχοντας τὰ νόμιμα και κανονικά προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης εις τό περιοδικόν «*Εκκλησία», υποβάλωσιν ήμίν τὰ υπό του άρθρου 48 του αναγκαστικού Νόμου 2200 «περί *Ι. Ναών και *Εφημερίων» «προβλεπόμενα πιστοποιητικά, καθ' όσον μετά ταύτα θέλομεν προβή εις τήν ανακήρυξιν τών υποψηφίων.

Αίγιον τή 20 Νοεμβρίου 1954

† *Ο Καλαβρύτων και Αιγιαλείας *Α γ α θ ό ν ι κ ο ς

*Ιερά Μητρόπολις Αιτωλοακαρνανίας

Προκειμένου να προβώμεν εις τήν ανακήρυξιν υποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τής κενής *Εφημεριακής θέσεως του έν Στριγανιά *Ιεροῦ *Ενοριακοῦ Ναοῦ «*Αγία Παρασκευή» προσκαλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ υπό του άρθρου 47 του *Αναγκαστικού Νόμου 2200/40 «Περί *Ιερών Ναών και *Εφημερίων» ως και τὰ υπό του άρθρου 16 του υπ' αριθ. 586/1941 Νομοθετικοῦ Διατάγματος «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του Α. Ν. 2200/1940 όριζόμενα προσόντα, ίνα έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης υποβάλωσιν ήμίν τὰ σχετικά πιστοποιητικά.

*Εν Μεσολογγίω τή 12 Νοεμβρίου 1954

† *Ο Αιτωλίνιας *Ι ε ρ ό θ ε ο ς

*Ιερά Μητρόπολις *Ηλείας

*Εχοντας υπ' όψει τὰς διατάξεις τών άρθρων 46, 47 και 48 του *Αναγκ. Νόμου 2200/1940 «Περί *Ιερών Ναών και *Εφημερίων» και προκειμένου να προβώμεν εις τήν πλήρωσιν τών κενών εφημεριακών θέσεων τών *Ιερών Ναών: 1) *Αγίου Κωνίνου *Ανδρωνίου, 2) *Αγίου Γεωργίου *Αστρά, 3) Κοιμήσεως Θεοτόκου Ξενίων και 4) *Αγίου Χαραλάμπους Φλώκα, καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ υπό του Νόμου όριζόμενα προσόντα πρὸς κατάληψιν τών έν λόγω θέσεων όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως του παρόντος εις τό επίσημον Δελτίον τής *Εκκλησίας «*Εκκλησία», υποβάλωσιν ήμίν τὰ δικαιολογητικά των, προκειμένου να προβώμεν εις τήν ανακήρυξιν αὐτῶν ως υποψηφίων.

*Εν Πύργω τή 18η Νοεμβρίου 1954

† *Ο *Ηλείας Γ ε ρ μ α ν ό ς

*Εχοντας υπ' όψει τὰς διατάξεις τών άρθρων 46, 47 και 48 του *Αναγκ. Νόμου 2200/1940 «Περί *Ιερών Ναών και *Εφημερίων» και προκειμένου να προβώμεν εις τήν πλήρωσιν τής κενής εφημεριακής θέσεως του *Ιεροῦ Ναοῦ Προφήτου *Ηλιού *Αγίας *Αννης Λαμπείας, καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ υπό του Νόμου όριζόμενα προσόντα πρὸς κατάληψιν τής έν λόγω θέσεως, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως του παρόντος εις τό επίσημον Δελτίον τής *Εκκλησίας «*Εκκλησία», υποβάλωσιν ήμίν τὰ δικαιολογητικά των, προκειμένου να προβώμεν εις τήν ανακήρυξιν αὐτῶν ως υποψηφίων.

*Εν Πύργω τή 9η Δεκεμβρίου 1954

† *Ο *Ηλείας Γ ε ρ μ α ν ό ς

*Ιερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

*Εχοντας υπ' όψει τὰς διατάξεις τών άρθρων 46,

47 § 2 έδάφιον 2 και 63 του Α. Ν. 2200/40 «Περί *Ιερών Ναών και *Εφημερίων» καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως καταλάβωσι τήν κενήν διακονικήν θέσιν τακτικού Διακόνου τής *Ενορίας *Ιεροῦ Ναοῦ *Αγίας Τριάδος—Θεσσαλονίκης, ίνα υποβάλωσιν ήμίν έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης, σχετικήν αίτησιν μετά τών απαιτουμένων δικαιολογητικών, προκειμένου να προβώμεν εις ανακήρυξιν υποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τής ανωτέρω κενής διακονικής θέσεως.

*Εν Θεσσαλονίκη τή 14η Δεκεμβρίου 1954

† *Ο Θεσσαλονίκης Π α ν τ ε λ ε ή μ ω ν

*Ιερά Μητρόπολις Καστορίας

*Εχοντας υπ' όψει τὰς διατάξεις του κωδικοποιηθέντος *Αν. Νόμου 2200/1940 «περί *Ιερών Ναών και *Εφημερίων» καλούμεν τούς βουλομένους να καταλάβωσιν τήν κενήν θέσιν του τακτικού εφημερίου του *Ιεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου (Μητροπολιτικοῦ) τής πόλεως Καστορίας και έχοντας τὰ υπό του ανωτέρω Νόμου όριζόμενα προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης υποβάλωσιν ήμίν τὰ σχετικά πιστοποιητικά των προκειμένου να προβώμεν εις τήν ανακήρυξιν των ως υποψηφίων εφημερίων.

*Εν Καστορία τή 18η Νοεμβρίου 1954

† *Ο Καστορίας Ν ι κ η φ ό ρ ο ς

*Ιερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

*Εχοντας υπ' όψει τὰς διατάξεις τών άρθρων 46, 47 και 48 του Α. Ν. 2200/40 «Περί *Ιερών Ναών και *Εφημερίων» και προκειμένου να προβώμεν εις τήν πλήρωσιν τής κενής εφημεριακής θέσεως του *Ιεροῦ Ναοῦ *Αγίου Γεωργίου Τριόδου, καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ υπό του Νόμου όριζόμενα προσόντα πρὸς πλήρωσιν τής άνω εφημεριακής θέσεως, όπως έντός μηνός από σήμεραν υποβάλωσιν ήμίν τὰ νόμιμα και κανονικά δικαιολογητικά, ίνα προβώμεν εις τήν ανακήρυξιν τών υποψηφίων.

*Εν Καλάμαις τή 27η Νοεμβρίου 1954

† *Ο Μεσσηνίας Χ ρ υ σ ό σ τ ο μ ο ς

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

*Υπαρχουσών πολλών κενών θέσεων μονίμων στρατιωτικών ιερέων, παρακαλούνται οι βουλόμενοι, όπως προβώσιν εις τὰς δεούσας ενεργείας [διά τήν] κατάληψιν αὐτῶν. Πληροφορίαι παρὰ τή *Υπηρεσία Β. 10 του Γεν. *Επιτελείου Στρατού.

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,”

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
*Εκδιδόμενον κατά δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† *Ο *Αθηνών Σ Π Υ Ρ Ι Δ Ω Ν

† *Ο Καλαβρύτων και Αιγιαλείας Α Γ Α Θ Ο Ν Ι Κ Ο ς

† *Ο Νευροκοπίου και Ζιχνών Α Γ Α Θ Α Γ Γ Ε Λ Ο ς

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γ Ρ Η Γ Ο Ρ Ι Ο ς Π Α Π Α Μ Ι Χ Α Η Λ

Καθηγητής του Πανεπιστημίου — *Ακαδημαϊκός

Α Ρ Χ Ι Ε Ψ Ψ Ν Τ Α Κ Τ Η ς

Ε Μ Μ Α Ν . Γ . Μ Υ Τ Ι Α Η Ν Α Ι Ο ς

Πρωτοπρεσβύτερος—Κατηχητής

*Υπεύθυνος Τυπογραφείου: ΤΙΜΟΛΩΝ ΡΟΥΤΣΗΣ

*Εν *Αθήναις. *Εκ του Τυπογραφείου τής *Αποστολικής Διακονίας τής *Εκκλησίας τής *Ελλάδος. *Ιαού 1.